

POLSKA AGENCJA ŻEGLUGI POWIETRZNEJ
POLISH AIR NAVIGATION SERVICES AGENCY

ANNUAL
REPORT 2016

RAPORT ROCZNY 2016

740.000

operacji
lotniczych
w 2016

9.

największe państwo
w Europie pod
względem terytorium

6.

największe
państwo w Unii
Europejskiej

6.

pod względem
przestrzeni
powietrznej
w Europie

Polska Agencja
Żeglugi Powietrznej
w liczbach w 2016 r.

PAŻP

Relacje z partnerami

Interesariusze

Linie lotnicze

Lotniska

Organizacje AUS

MIL

Dostawcy usług nawigacji lotniczej

Bałtycki FAB

Gate One

A6

B4

CANSO

iTec

inni

Ład instytucjonalny

ULC

KE

NM

EUROCONTROL

EASA

SESAR JU

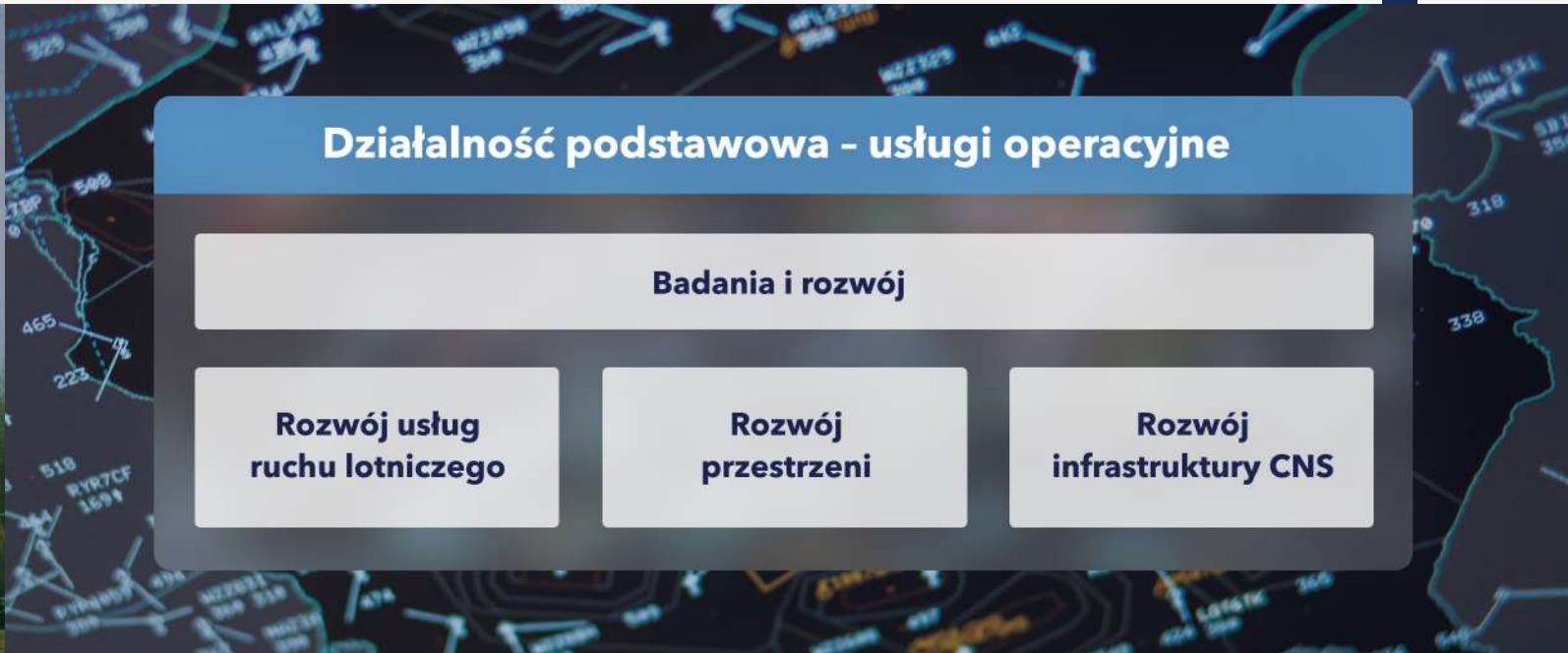
SESAR DM

MiB

Otoczenie branżowe

Przemysł Lotniczy

Centra Akademickie

Wizja

Polska Agencja Żeglugi Powietrznej będzie organizacją o silnej i ugruntowanej pozycji na europejskim rynku dostawców usług żeglugi powietrznej

Wizja rozwoju PAŻP realizowana będzie poprzez efektywne i optymalne wykorzystywanie potencjału kadrowego, innowacyjną infrastrukturę, wykorzystując specyfikę położenia geograficznego Polski w Europie (wschodnie granice Unii Europejskiej i Sojuszu Północnoatlantyckiego). Polska Agencja Żeglugi Powietrznej współpracując z instytucjami krajowymi, europejskimi oraz międzynarodowymi, będzie stanowić pomost między Wschodem a Zachodem Europy w obszarze zapewniania służb żeglugi powietrznej i świadczenia usług z tym związanych.

Misja

Zapewnienie bezpiecznego i płynnego ruchu lotniczego, poprzez efektywne zarządzanie przestrzenią powietrzną oraz świadczenie wysokiej jakości służb żeglugi powietrznej.

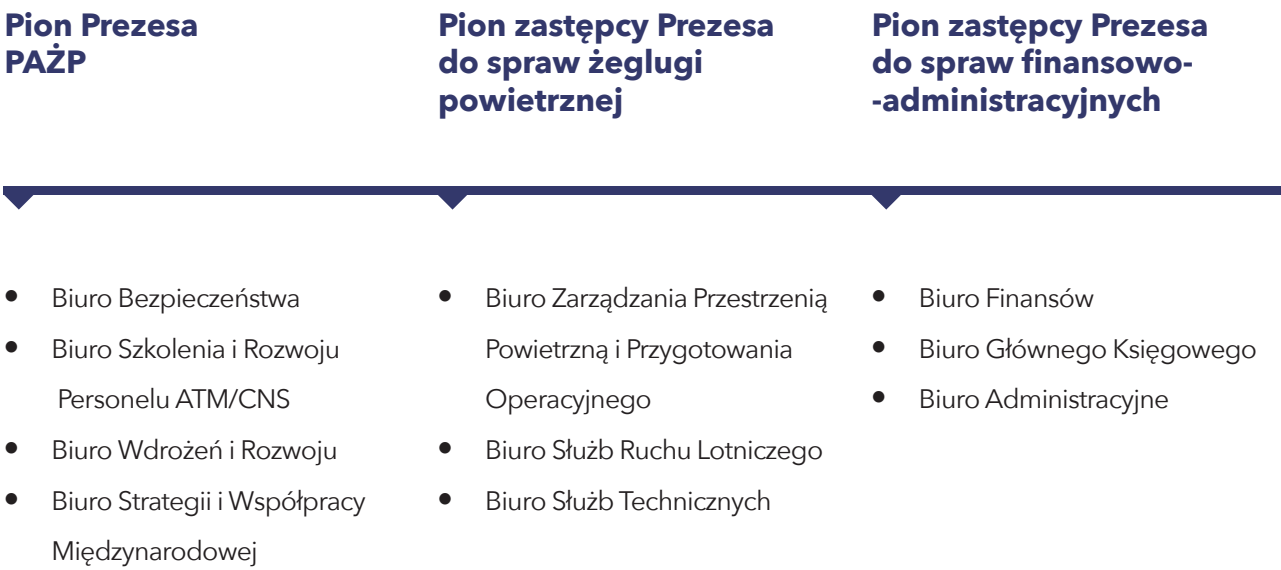
Długookresowe Biznesowe Cele Strategiczne

- 1

PAŻP jako jeden z kluczowych dostawców w Europie
- 2

Dostarczając B2B dane i usługi

Struktura organizacyjna Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej na dzień 31 grudnia 2016 roku

Kluczowe wyniki

Liczba kontrolowanych godzin lotów

Liczba kontrolowanych godzin lotów IFR*

Część operacyjna

WSKAŹNIK	2014	2015	2016
Liczba kontrolowanych godzin lotów IFR Hrs ('000)	409	403	426
Liczba SU ('000)	3 931	3 880	4 175
Liczba operacji ER MVS ('000)	691	688	740
Liczba SU-L ('000)	156	166	182
Liczba operacji TNC MVS ('000)	317	328	352
Średnie opóźnienie ATFM (min/lot)	0,79	0,19	0,39
Kontrolerzy Ruchu Lotniczego (FTE)	481,9	495,5	524,5
Stan zatrudnienia (FTE)	1 803,6	1 839,5	1 835,1

Część finansowa

WSKAŹNIK	2014	2015	2016
Wartości niematerialne oraz rzeczowe aktywa trwałe PLN ('000)	676 544	784 021	884 868
Nabycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych PLN ('000)	106 261	168 499	174 311
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty PLN ('000)	391 478	330 601	332 966
Przychody ze sprzedaży PLN ('000)	726 884	711 490	758 272
Przychody z nawigacji trasowej PLN ('000)	590 049	564 197	611 734
Przychody z nawigacji terminalowej PLN ('000)	116 132	126 171	126 111
Wynik finansowy netto PLN ('000)	(28 614)	18 456	41 505
Poziom inflacji %	0,1	-0,7	-0,2
En-route - stawka jednostkowa PLN	147,43	143,89	145,47
TNC - stawka jednostkowa PLN	699,80	740,28	772,54

Wydarzenia

Styczeń

Podpisanie aplikacji do SESAR JU przez Konsorcjum B4

25 stycznia 2016 roku w siedzibie Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej miało miejsce podpisanie aplikacji członkowskiej czterech dostawców służb żeglugi powietrznej do SESAR Joint Undertaking. W przeciągu ostatniego roku Polska Agencja Żeglugi Powietrznej, litewska Oro Navigacija, czeski ANS CR i słowacki LPS przygotowały pakiet projektów, które pozwolą Konsorcjum B4 na uczestniczenie w ogólnoeuropejskim programie badawczo-rozwojowym SESAR 2020 zarządzanym przez SESAR JU

Luty

Polska Agencja Żeglugi Powietrznej członkiem IFISA

Dążąc do stałego rozwoju posiadanych kompetencji postanowił o przystąpieniu do IFISA – International Flight Service Association. IFISA jest międzynarodowym stowarzyszeniem non-profit zrzeszającym krajowe związki FISO – Flight Information Service Officer, którego głównym celem jest wymiana doświadczeń oraz promocja bezpieczeństwa.

PAŻP posiada cztery zespoły Służby Informacji Powietrznej (FIS) w Warszawie, Gdańsku, Poznaniu i Krakowie. Zatrudnia ona 73 informatorów i asystentów FIS.

Marzec

Inauguracja Światowego Kongresu ATM Madryt 2016

W dniach 8-10 marca 2016 r. odbył się Światowy Kongres ATM Madryt 2016, w którym wzięła udział Agencja. Kongres to zarówno konferencja, jak i wystawa, na której znaleźć było można ekspozycje wiodących instytucji zapewniających służby żeglugi powietrznej oraz dostawców tej branży z całego świata. Tegoroczny Kongres odbył się pod hasłem: „Przywództwo, zmiany i wdrażanie”.

Uczestnicy World Congress 2016 ATM, podmioty zapewniające służby żeglugi powietrznej, usługodawcy, użytkownicy przestrzeni powietrznej oraz porty lotnicze, miały możliwość wymiany informacji o najważniejszych realizowanych oraz planowanych projektach na europejskim niebie.

Podczas Kongresu Polska Agencja Żeglugi Powietrznej podpisała list intencyjny w sprawie współpracy z grupą „iTEC” (interoperability Through European Collaboration), potwierdzając tym samym zamiar, razem z Oro Navigacija (Litwa) oraz Avinor (Norwegia), zamiar przystąpienia do sojuszu europejskiego „iTEC”.

Sojusz „iTEC” skupia instytucje obsługujące służby ruchu lotniczego w Europie, w tym m.in. z Wielkiej Brytanii (NATS), Niemiec (DFS), Hiszpanii (ENAI), Holandii (LVNL) czy Norwegii (Avinor).

Marzec

Trzecie posiedzenie zarządu Baltic FAB

W dniach 9-10 marca 2016 r., w siedzibie Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej w Warszawie, odbyło się trzecie posiedzenie Zarządu Bałtyckiego Funkcjonalnego Bloku Przestrzeni Powietrznej (Baltic FAB).

W trakcie spotkania omówiony został stan prac wdrożeniowych w ramach Bałtyckiego FAB, jak również przegląd aktywności władz lotniczych obu krajów w ramach komitetu koordynacyjnego krajowych władz nadzorujących (NSA Coordination Committee). Dyskutowano także na temat osiągniętych w 2015 roku przez kraje Bałtyckiego FAB wskaźników skuteczności działania w ramach realizacji Planu skuteczności działania służb żeglugi powietrznej na lata 2015-2019.

Marzec

Polska Agencja Żeglugi Powietrznej wprowadziła pionowy podział zarządzanej przestrzeni powietrznej.

Było to jedno z najważniejszych przedsięwzięć organizacyjno – operacyjnych zrealizowanych przez PAŻP w 2016 roku, poprzedzone złożonym procesem szkolenia personelu operacyjnego zgodnie z harmonogramem wdrożenia zmiany. Przeprowadzono szczegółowe analizy i weryfikację przyjętych założeń dotyczących pojemności sektorowych po wdrożeniu podziału pionowego oraz rozpoczęto prace nad opracowaniem korekty granic poziomych sektorów w celu optymalizacji przepływu ruchu lotniczego w sektorach GAT ACC.

Efektem wprowadzenia powyższego rozwiązania jest usprawnienie przepływu ruchu lotniczego, zmniejszenie opóźnień, redukcja długości lotów, zmniejszenie emisji CO₂, poprawa konkurencyjności oferowanych przez Polską Agencję Żeglugi Powietrznej usług dla użytkowników polskiej przestrzeni, przy jednoczesnym zapewnieniu najwyższego poziomu bezpieczeństwa.

Kwiecień

Spotkanie PAŻP i UkSATSE
25 kwietnia 2016 r.

Ocena dotychczasowej współpracy pomiędzy UkSATSE i PAŻP oraz określenie możliwości jej rozszerzenia w odniesieniu do innych obszarów działalności obu podmiotów zapewniających służby żeglugi powietrznej przy udziale Bałtyckiego FAB, były głównymi tematami spotkania kierownictw polskiego i ukraińskiego providera mającego miejsce w Warszawie w dniu 25 kwietnia 2016 r..

W spotkaniu wzięli udział także przedstawiciele polskiego Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa oraz Urzędu Lotnictwa Cywilnego.

Szefowie polskiej i ukraińskiej agencji podsumowali dotychczasową współpracę, potwierdzając możliwość jej rozszerzenia na poziomie roboczym. Niewątpliwą wartością dodaną wynikającą ze wzmocnienia kontaktów pomiędzy PAŻP a UkSATSE będzie lepsza wymiana informacji w bieżącej współpracy operacyjnej polskich i ukraińskich kontrolerów ruchu lotniczego. Ponadto, Strona polska wyraziła zainteresowanie zbliżeniem technologicznym obu agencji tak, aby w przyszłości jakość i szybkość wymienianych informacji zwiększały możliwości usługowe PAŻP i UkSATSE.

Czerwiec

Kontrolerzy PAŻP w Porcie Lotniczym Olsztyn – Mazury

W czerwcu Polska Agencja Żeglugi Powietrznej rozpoczęła zapewnianie służby w strefie kontrolowanej i rejonie kontrolowanym Portu Lotniczego Olsztyn – Mazury. Obecność kontrolerów ruchu lotniczego PAŻP usprawni obsługę większych samolotów rejsowych, jednocześnie wprowadzając szereg zasad odnoszących się do wszystkich użytkowników przestrzeni, w tym operatorów coraz popularniejszych w Polsce dronów.

Czerwiec

Nowy radar przy Porcie Lotniczym Warszawa im. F. Chopina

Nowy zestaw radarowy (radar pierwotny i radar wtórny) przy Porcie Lotniczym w Warszawie zastąpił radar ASR-9/MSSR.

Nowy zestaw radarowy dostarczać będzie dane w celu zobrazowania sytuacji powietrznej w systemie Pegasus_21, na którym pracują kontrolerzy ruchu lotniczego Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej.

W następnych latach PAŻP planuje postawienie na terenie Polski trzech tego rodzaju obiektów, a ponadto czterech radarów wtórnych oraz wdrożenie tzw. systemu multilateralnego będącego alternatywnym rozwiązaniem wobec tradycyjnych radarów.

Czerwiec

Niebo nowej generacji. Pierwszy krok

Zarządzanie polską i litewską przestrzenią powietrzną w oparciu o systemy operacyjne najnowszej generacji staje się faktem. Pierwszy krok został wykonany w Warszawie. Polska Agencja Żeglugi Powietrznej oraz Oro Navigacija, instytucje zapewniające służby ruchu lotniczego z Polski i Litwy podpisały umowy z międzynarodową firmą Indra o wdrożeniu w obu krajach najnowszego systemu do zarządzania ruchem lotniczym - iTEC. Zakłada się, że w ciągu 5 najbliższych lat wszystkie najważniejsze Centra Zarządzania Ruchem Lotniczym w Europie będą wykorzystywały system iTEC. Podpisanie umów zostało poprzedzone wspólną procedurą zakupową. Tym samym obie instytucje przystąpiły do Sojuszu iTEC, zgodnie z zapowiedzią złożoną podczas Światowego Kongresu ATM w Madrycie.

Lipiec

Rekordowe wyniki ruchu GA.

Ruch lotnictwa ogólnego rośnie w rekordowym tempie. Już w zeszłym roku ilość operacji lotniczych była rekordowa. W 2016 roku Informatorzy FIS obsłużyli 197 319 operacji lotniczych. W stosunku do 2015 był to 13% wzrost obsłużonego ruchu w klasie G.

Lipiec

Przestrzeń powietrzna na światowe dni młodzieży

Wzmożony ruch lotniczy związany z obsługą Światowych Dni Młodzieży, które odbyły się w lipcu 2016 r., oraz intensywnym ruchem wakacyjnym był wyzwaniem organizacyjnym dla PAŻP oraz kontrolerów ruchu lotniczego zatrudnionych w Agencji. Siedem stref ograniczonych lotów wokół Krakowa. Bezwzględny zakaz wykonywania lotów przez: lotnictwo sportowe, aeroklubowe, rekreacyjne ze szczególnym uwzględnieniem całkowitego zakazu wykonania lotów bezzałogowymi statkami powietrznymi – DRONAMI. To specjalne zasady wprowadzane na czas Światowych Dni Młodzieży w przestrzeni powietrznej znajdującej się pod kontrolą PAŻP. Wszystko po to, by zapewnić maksymalny poziom bezpieczeństwa wszystkich użytkowników przestrzeni powietrznej i uczestników ŚDM.

Sierpień

PAŻP otwarta na Ukrainę - Spotkanie lotniczych agencji we Lwowie

Szefowie PAŻP oraz UkSATSE, uroczystie otworzyli centrum zarządzania ruchem lotniczym we Lwowie, wyposażone w nowy system zarządzania

Podczas spotkania szefowie obu agencji lotniczych rozmawiali też o przystosowaniu systemów ATM do wprowadzenia transgranicznego FRA (Free Rout Airspace – możliwość lotów swobodnych) oraz stworzeniu regionalnego narzędzia do synchronizacji częstotliwości i sektoryzacji (FRASE), co pozwoli na bardziej płynne zarządzanie ruchem lotniczym, zmniejszanie opóźnień, skrócenie tras przelotu a przez to minimalizację obciążeń dla środowiska naturalnego. System FRASE będzie zintegrowany z systemem ATM i umożliwi import i export danych z dwóch różnych źródeł.

Sierpień

ATC Global 2016

ATC Global to coroczna wystawa oraz konferencja środowiska ATC/ATM. Jest to miejsce dla firm i instytucji, które poszukują nowoczesnych rozwiązań i systemów, a także miejsce nawiązywania kontaktów i wymiany branżowych doświadczeń.

W tym roku w spotkaniu wzięli udział przedstawiciele PAŻP, w tym Prezes Agencji Pani Magdalena Jaworska, która przedstawiła prezentację poświęconą roli Agencji w łączeniu regionów w kontekście współpracy operacyjnej pomiędzy służbami żeglugi powietrznej z różnych państw.

Sierpień

Sukcesy FIS Poland na seminarium IFISA w Manchesterze

FIS Poland, stowarzyszenie zrzeszające FISO zatrudnionych w PAŻP, jest od 2015 roku członkiem założycielem IFISA. We wrześniu w Manchesterze odbyło się coroczne seminarium i warsztaty poświęcone między innymi: regulacjom UE w obszarze FIS, dobrym praktykom służby informacji powietrznej, jak również frazeologii wykorzystywanej w FIS.

W trakcie seminarium Polska Agencja Żeglugi Powietrznej została wskazana jako gospodarz kolejnego seminarium IFISA planowanego w 2017 r. roku w Warszawie.

Listopad

Zakończenie implementacji Bałtyckiego FAB

W dniach 28-29 listopada w Wilnie odbyło się trzecie posiedzenie Rady Bałtyckiego Funkcjonalnego Bloku Przestrzeni Powietrznej (Baltic Functional Airspace Block).

Podczas spotkania zatwierdzono raport końcowy programu implementacji Bałtyckiego FAB, wyznaczono kierunki rozwoju i cele strategiczne na 2017 rok, do których zaliczono – budowanie wspólnego systemu zarządzania ruchem lotniczym oraz projektowanie przestrzeni powietrznej na takich samych zasadach poprzez jej integrację w ramach Free Route Airspace dla Baltic FAB.

Rada zdecydowała również o położeniu większego nacisku na współpracę z państwami spoza Unii Europejskiej, prace badawczo-rozwojowe oraz stworzenie strategii PR dla Bałtyckiego FAB. Ponadto, uczestnicy zobowiązali się do rozpoczęcia realizacji zadań wymienionych w Strategii (m.in. osiągnięcie i utrzymanie wysokiej wydajności w dziedzinach bezpieczeństwa, pojemności przestrzeni powietrznej i przepływu ruchu lotniczego oraz zmniejszenie negatywnego wpływu lotnictwa na środowisko naturalne).

Listopad

Warszawa europejską stolicą dronów

W listopadzie 2016 roku w Warszawie odbyła się Konferencja Wysokiego Szczebla „Drony jako źródło nowych miejsc pracy i wzrostu gospodarczego”, zorganizowana wspólnie przez Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa, EASA - Europejską Agencję Bezpieczeństwa Lotniczego, Polską Agencję Żeglugi Powietrznej i Urząd Lotnictwa Cywilnego.

Do stolicy przyjechało ponad 300 gości z całego świata, wśród nich m.in. instytucje europejskich, krajowych organów lotniczych, cywilnych i wojskowych producentów dronów, instytucje badawczych, uczelni i przedsiębiorstw prywatnych.

Celem konferencji było zidentyfikowanie działań, które pozwolą zapewnić nowe miejsca pracy i wzrost gospodarczy, z poszanowaniem bezpieczeństwa, prywatności i ochrony środowiska.

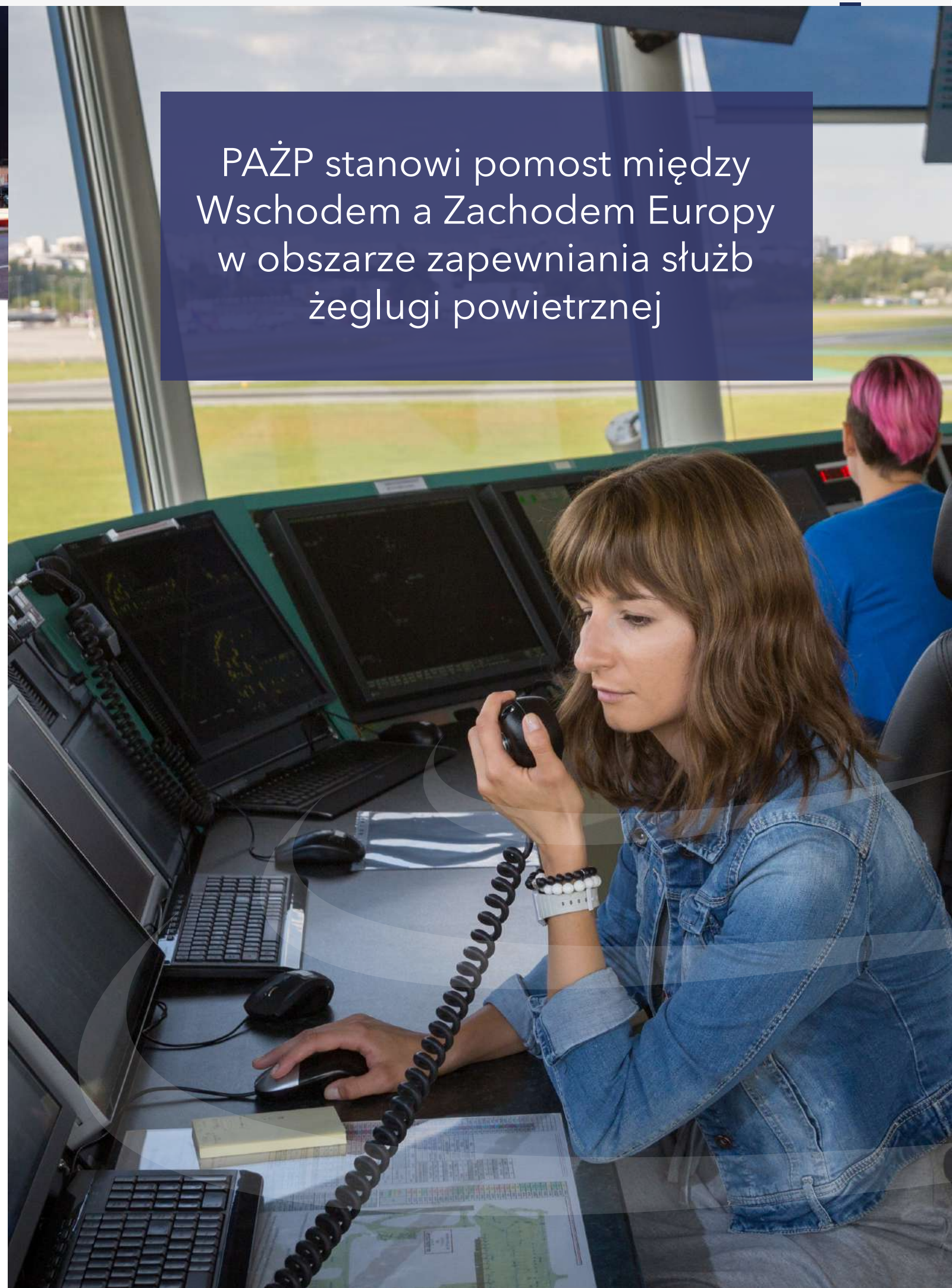
Grudzień

Innowacyjne technologie nawigacyjne w Krakowie

Przedstawiciele Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej i największego regionalnego lotniska w Polsce Krakow Airport podpisali porozumienie w sprawie wdrożenia instrumentalnych procedur lotu w oparciu o system GBAS (Ground Based Augmentation System), wykorzystujący satelitarną technologię wspomagającą system nawigacyjny kontroli ruchu lotniczego na krakowskim lotnisku.

GBAS (Ground Based Augmentation System) to nowa technologia, która umożliwia nie tylko równoczesne zapewnienie podejść do lądowania porównywalne z ILS na wszystkich kierunkach drogi, przenoszenie operacji lotniczych z określonej drogi startowej na inną bez konieczności instalowania dodatkowych urządzeń, ale przede wszystkim elastyczność w projektowaniu procedur dołotowych na lotnisku. Pośrednio wprowadzenie nowej technologii wpłynie na zmniejszenie zużycia paliwa przez linie lotnicze oraz projektowanie tras nad obszarami mniej zaludnionymi.

PAŻP stanowi pomost między
Wschodem a Zachodem Europy
w obszarze zapewniania służb
żeglugi powietrznej

PAŻP w roku

2016

Funkcjonująca od 1 kwietnia 2007 roku Polska Agencja Żeglugi Powietrznej jest państwową osobą prawną odpowiedzialną za zarządzanie krajową przestrzenią powietrzną (FIR Warszawa), działającą na mocy ustawy z dnia 8 grudnia 2006 roku o Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej.

Kontrola ruchu lotniczego odbywa się na trzech poziomach:

- 1** kontroli obszaru – ustanowionej w celu sprawowania kontroli ruchu lotniczego wobec lotów kontrolowanych wykonywanych w drogach lotniczych (1 ACC: Warszawa),
- 2** kontroli zbliżania – ustanowionej w celu sprawowania kontroli ruchu lotniczego w odniesieniu do lotów kontrolowanych statków powietrznych przylatujących i odlatujących – w Warszawie jest to obszar o promieniu około 100 km (4 APP: Warszawa, Gdańsk, Kraków, Poznań),
- 3** kontroli lotniska – ustanowionej w celu sprawowania kontroli ruchu lotniczego w ruchu lotniskowym (15 TWR).

Dodatkowo, PAŻP zapewnia służby informacji powietrznej (FIS) w przestrzeni niekontrolowanej. Współpracuje ze służbami ratowniczo-poszukiwawczymi (SAR) w zakresie służb ostrzegania. PAŻP zapewnia te usługi poprzez technologicznie zaawansowany naziemny sprzęt nawigacji satelitarnej oraz infrastrukturę łączności, jak również współpracę z organizacjami międzynarodowymi oraz poprzez zorganizowanie zasobów technicznych i ludzkich do zapewniania służb ATS.

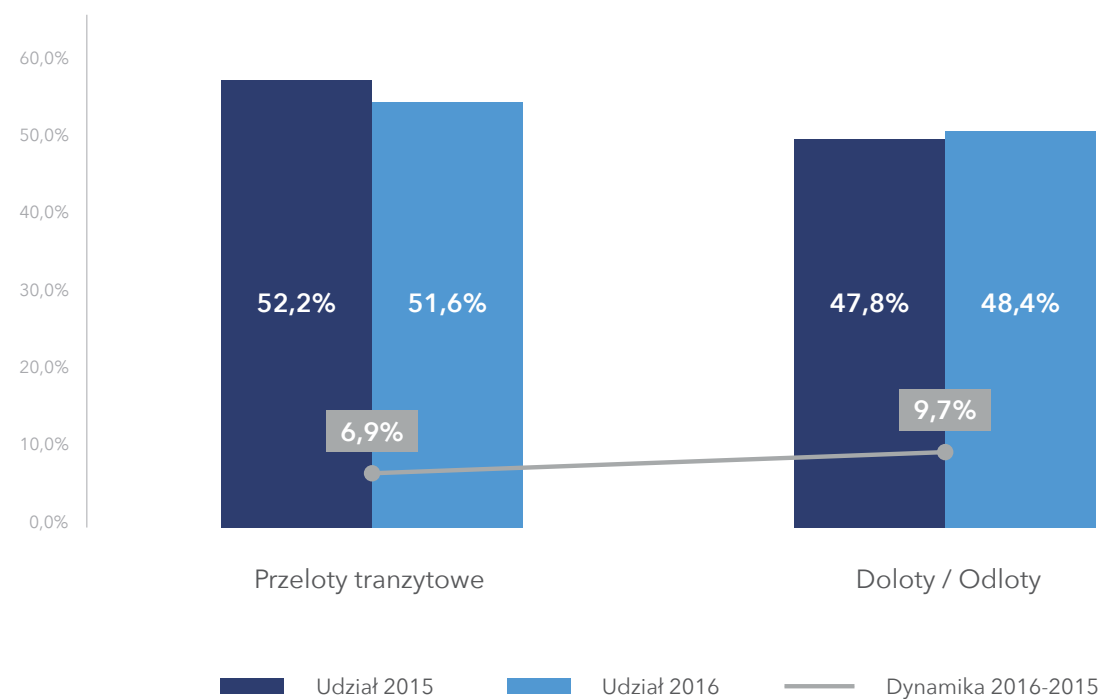
Mapka Polski z TWRs

Ruch lotniczy w polskiej przestrzeni powietrznej kontrolowanej w 2016 roku w ujęciu liczby operacji ogółem był wyższy w porównaniu do 2015 roku o **7,5%**.

W analizowanym okresie wartość wskaźnika opóźnień trasowych wyniosła 0,39 min/lot. Nastąpił wzrost liczby operacji w dolotach/odlotach o 9,7% i w przelotach tranzytowych o 6,9%. W liczbie operacji ogółem nastąpił wzrost udziału dolotów/odlotów z 47,8% do 48,4%. Tym samym zmniejszył się udział przelotów tranzytowych do 51,6%.

Udział poszczególnych kategorii ruchu w liczbie operacji ogółem w latach 2015-2016

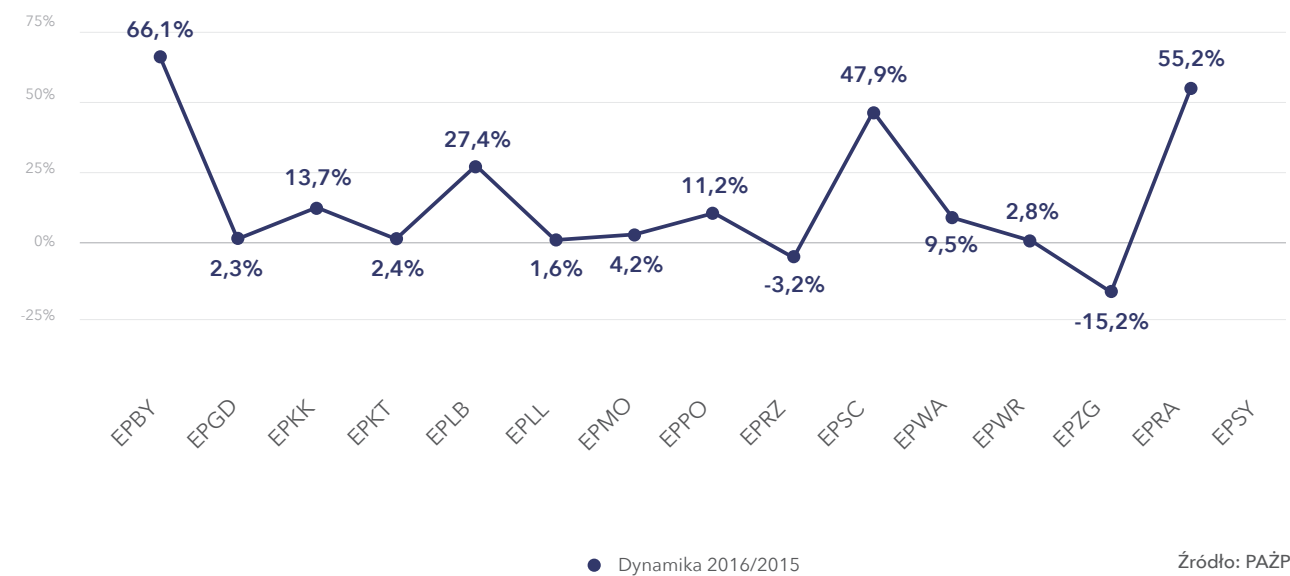

Liczba operacji i opóźnienia w ruchu trasowym w latach 2002-2016

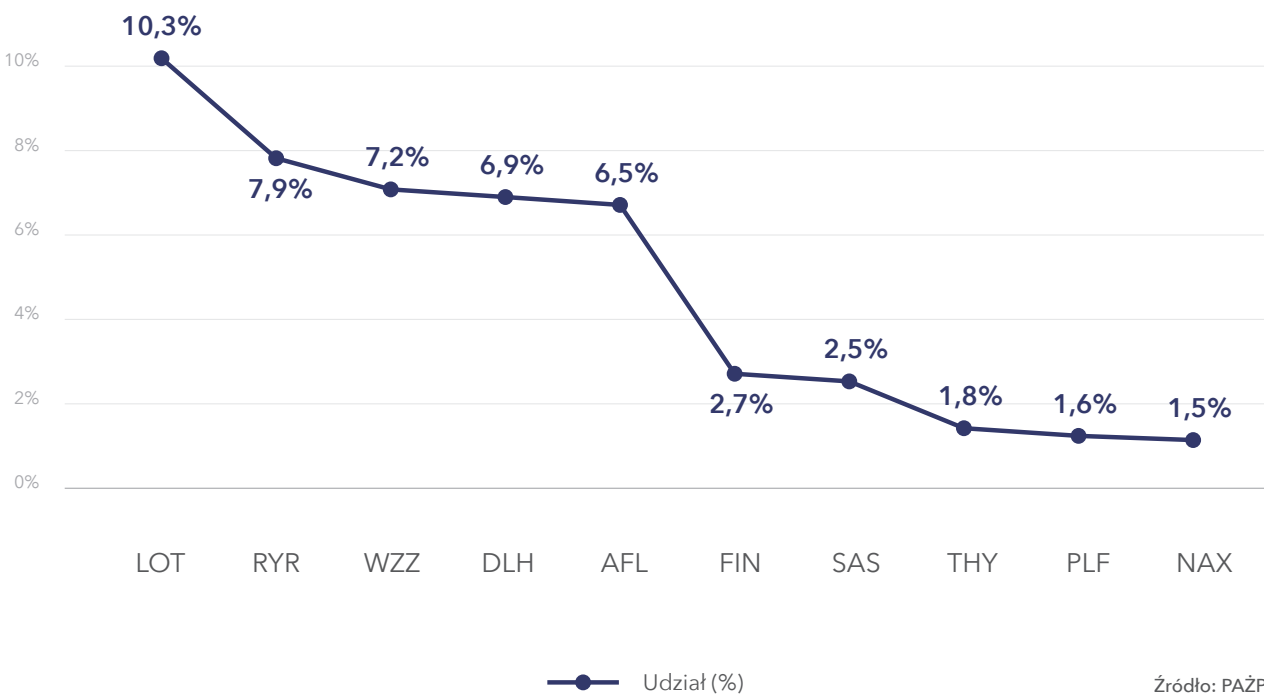

Source: PANSa

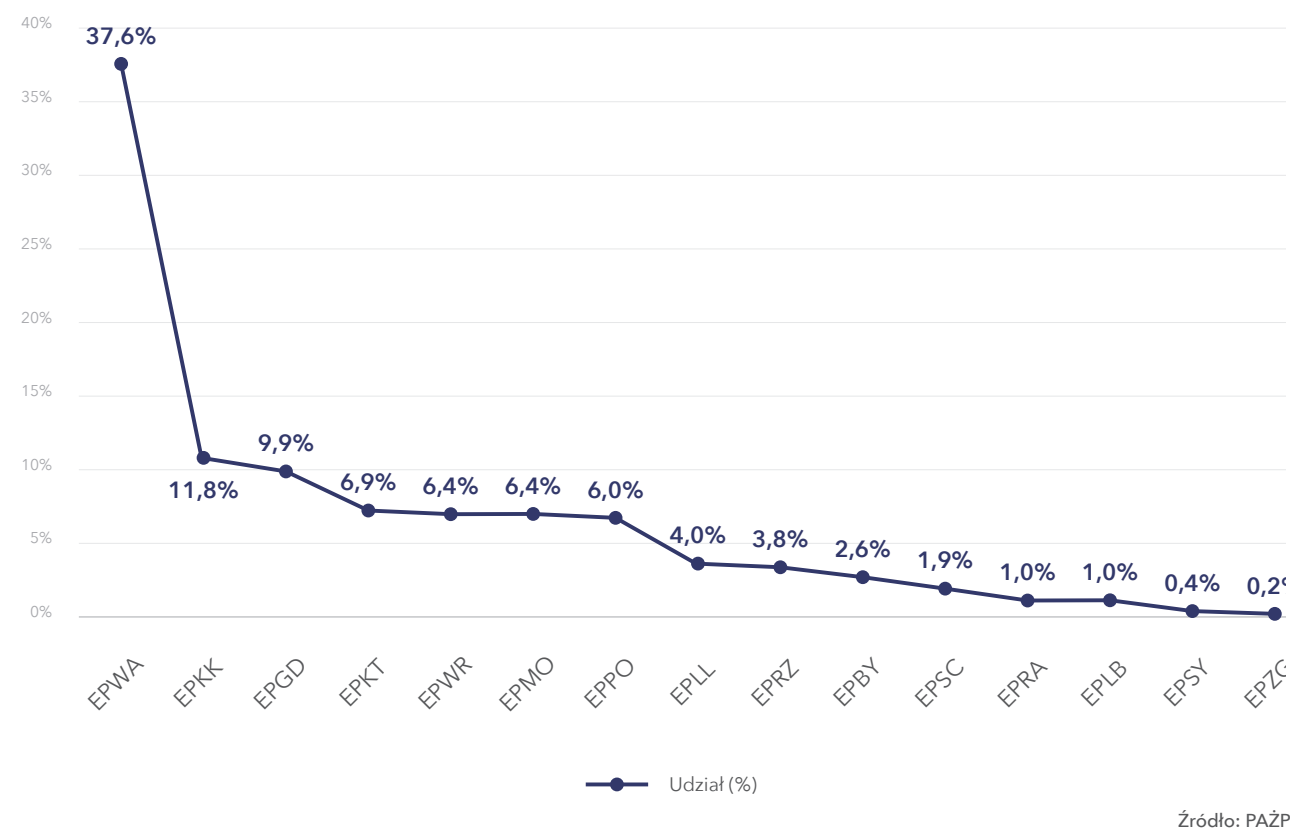
Dynamika liczby operacji lotniczych w portach lotniczych 2016/2015

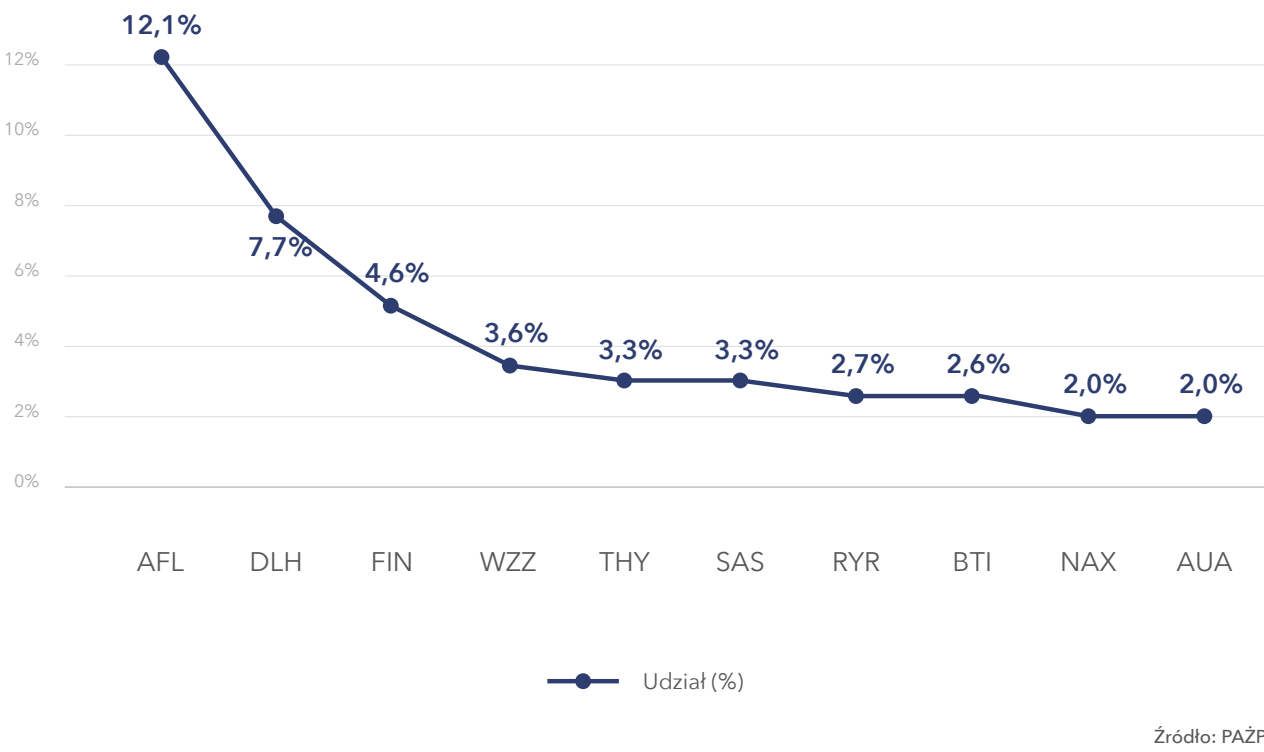
Udział przewoźników w liczbie operacji lotniczych ogółem w 2016 (Top 10)

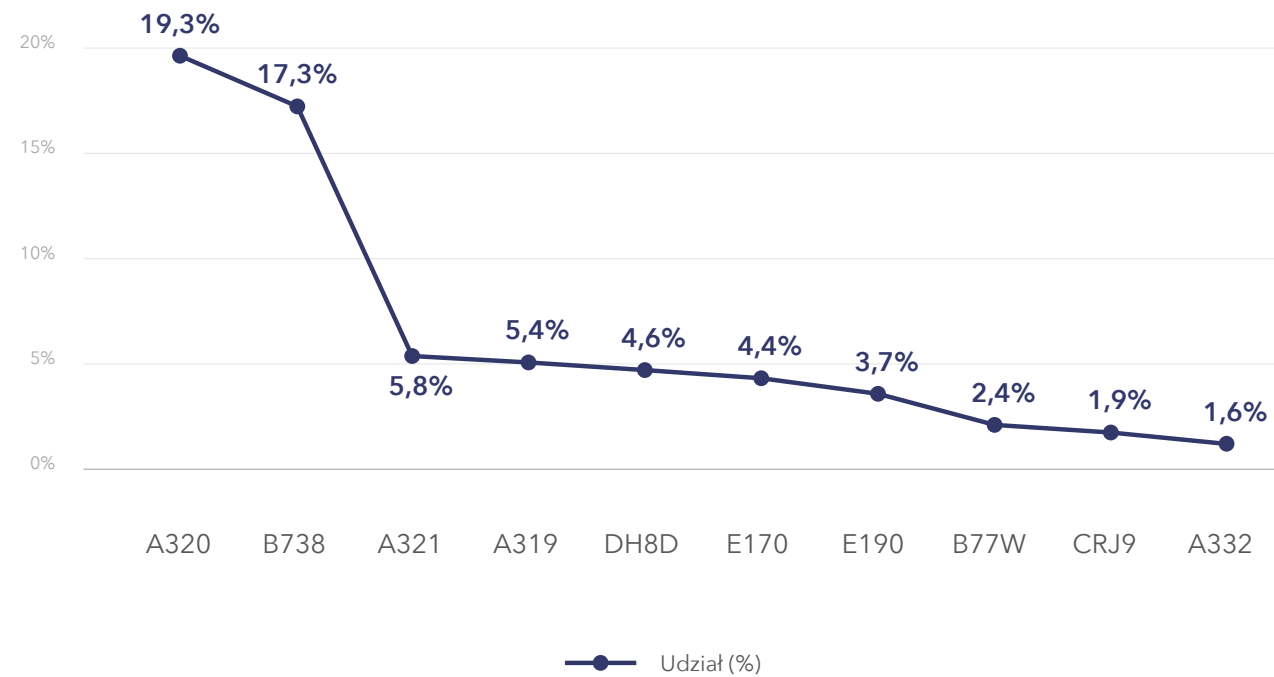
Udział portów lotniczych w liczbie operacji lotniczych ogółem w 2016

Udział przewoźników w przelotach tranzytowych w 2016 (Top 10)

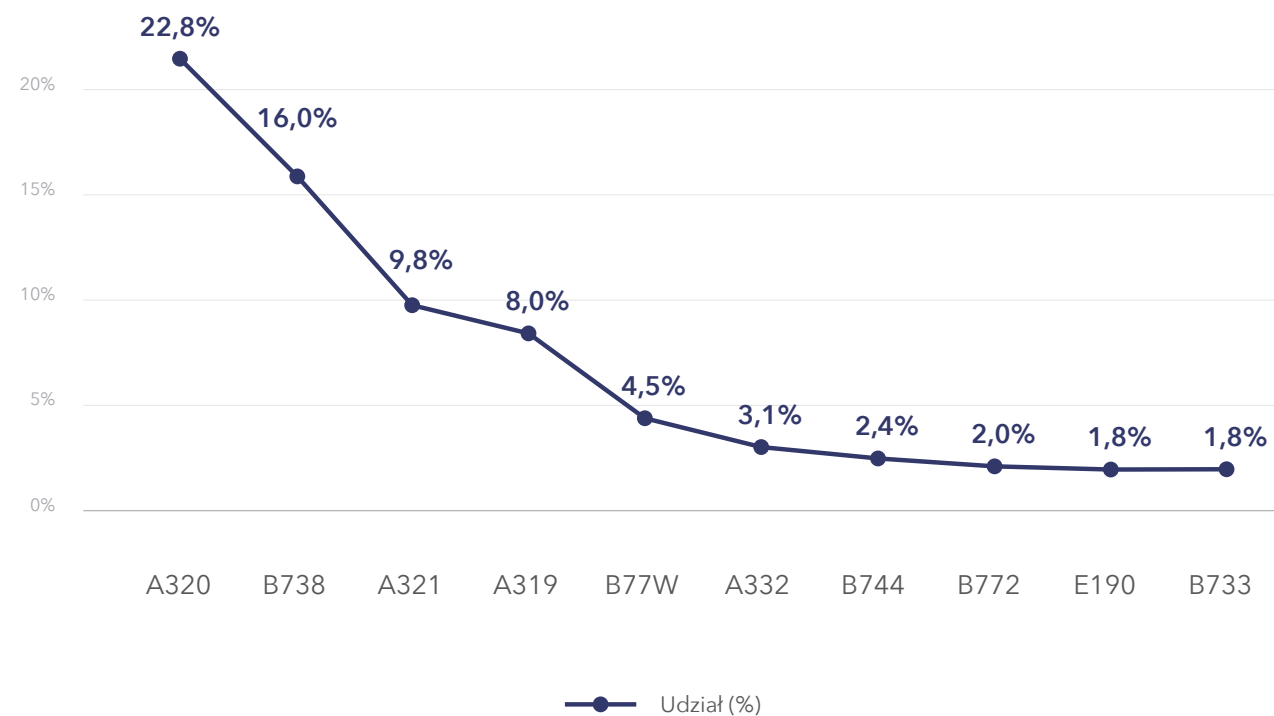

Udział statków powietrznych w liczbie operacji lotniczych ogółem w 2016 (Top 10)

Źródło: PAŻP

Udział statków powietrznych w przelotach tranzytowych w 2016 (Top 10)

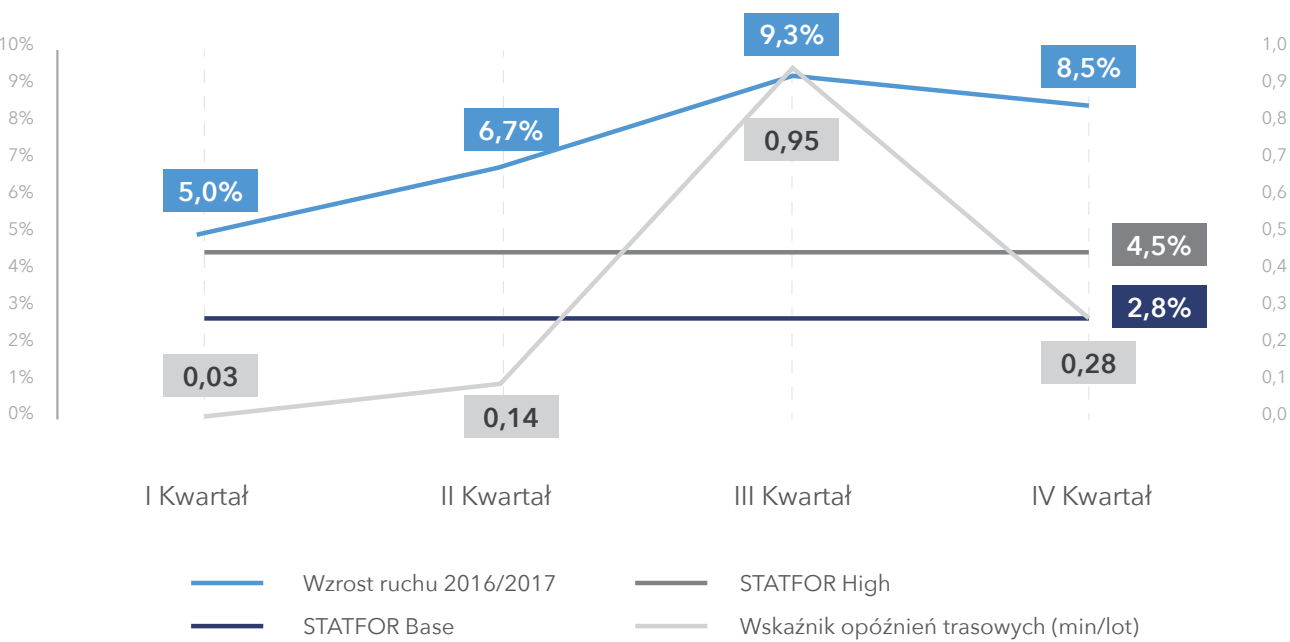
Źródło: PAŻP

W 2016 r. FIR Warszawa osiągnął znacznie wyższy od planowanego poziom ruchu lotniczego.

Zarządzanie ruchem lotniczym

W następstwie dynamicznego wzrostu liczby operacji lotniczych w roku 2016 **(+7,5%)**, FIR Warszawa osiągnął znacznie wyższy od planowanego poziom ruchu. W godzinach o największym natężeniu ruchu dochodziło do sytuacji, gdy faktyczne zapotrzebowanie przekraczało 180 operacji na godzinę, przy zakładanej linii bazowej na poziomie 150 operacji lotniczych. Spiętrzenia ruchu w sezonie letnim oscylowały pomiędzy **+8%** a **+15%**.

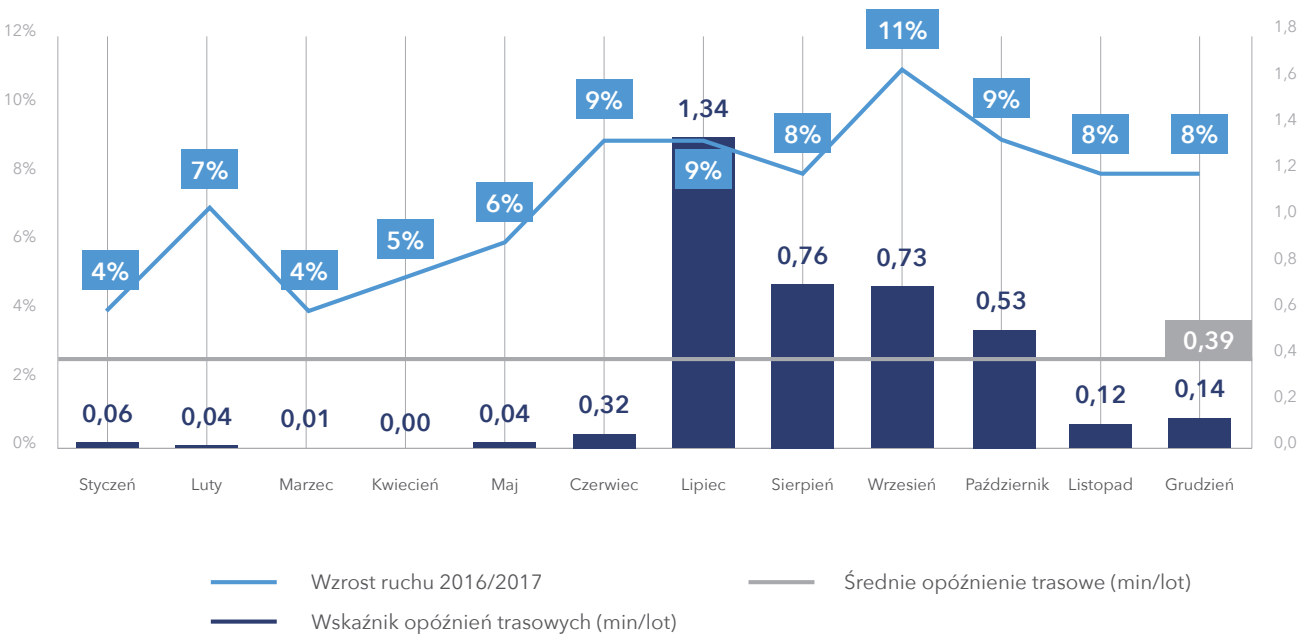
Wzrost ruchu lotniczego i wielkość opóźnień trasowych w podziale na kwartały w roku 2016

Źródło: Opracowanie własne PAŻP na podstawie danych EUROCONTROL/PRU.

Faktyczny wzrost ruchu lotniczego (szczególnie jego godzinowe spiętrzenia w sezonie letnim), doprowadził do sytuacji przekroczenia przepustowości i spowodował od lipca do października duży wzrost generowanych opóźnień.

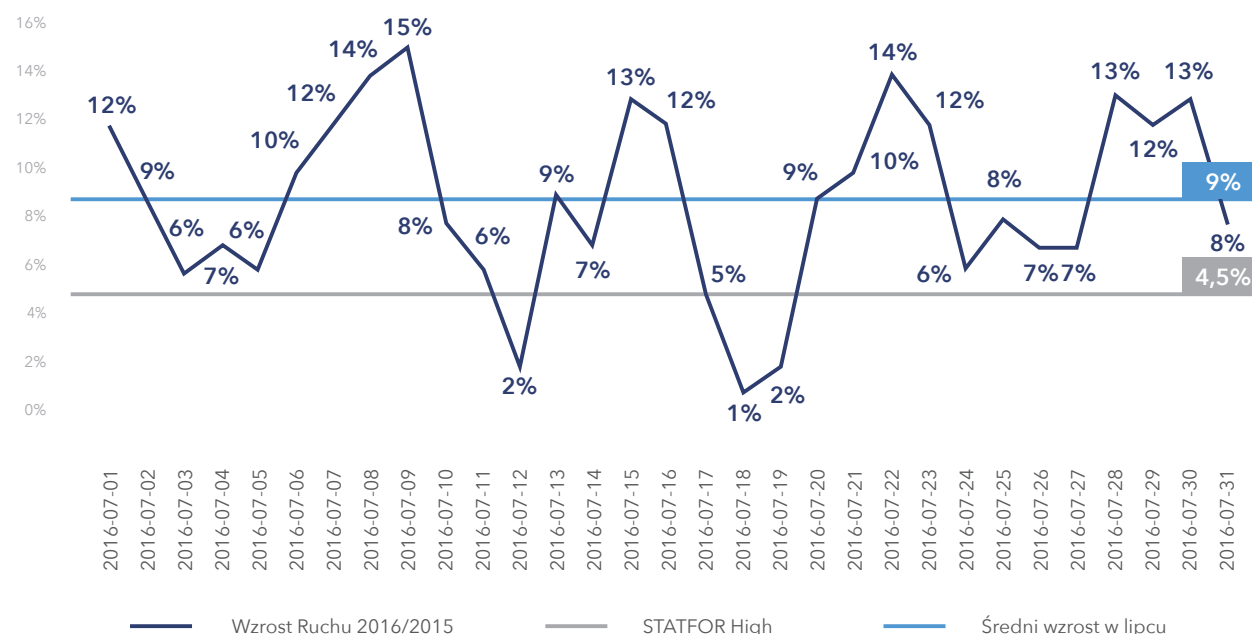
Wzrost ruchu lotniczego i wielkość opóźnień trasowych w roku 2016

Źródło: Opracowanie własne PAŻP na podstawie danych EUROCONTROL/PRU.

Największa liczba operacji lotniczych oraz najwyższa miesięczna wartość wskaźnika opóźnień trasowych w roku 2016 odnotowana została w lipcu. Średni wzrost ruchu w tym okresie wyniósł **+9%** (spodziewany maksymalny **+4,5%**), podczas gdy wartości maksymalne wzrostu ruchu sięgały **+14%**, **+15%**.

Wzrost ruchu lotniczego w lipcu 2016

Źródło: Opracowanie własne PAŻP na podstawie danych EUROCONTROL/PRU.

W sytuacjach wysokiego natężenia ruchu lotniczego zapewnianie służb z uwzględnieniem niezbędnych standardów bezpieczeństwa nieuchronnie prowadzi do wzrostu opóźnień. Zjawisko to wystąpiło w 2016 roku w całej Europie prowadząc do wzrostu opóźnień w stosunku do zakładanych wartości. Niezależnie od powyższego bezpieczeństwo oraz płynność ruchu zostały zachowane.

W roku 2016 w FIR Warszawa zaobserwowano znaczące zmiany w strukturze i natężeniu potoków ruchu lotniczego oraz dynamicznie wzrastającą liczbę operacji lotniczych w stosunku do założeń PSD na RP2. Ponadto w tym okresie zmiany dotyczące ruchu lotniczego w FIR Warszawa miały charakter skokowy na skutek restrykcji związanych z sytuacją polityczną na Ukrainie.

Dodatkowo wystąpiły inne czynniki niezależne od PAŻP, jak konieczność zamykania części przestrzeni powietrznej podczas szczytu NATO i ćwiczeń militarnych, wzrost natężenia ruchu podczas Światowych Dni Młodzieży, nieplanowany wzrost ruchu skandynawskiego wzdłuż zachodniej granicy FIR Warszawa związany z niską trasową stawką jednostkową (Unit Rate) Polski i nieplanowany wzrost nieregulowanego ruchu z Federacji Rosyjskiej. Spowodowało to zwiększone zapotrzebowanie na obsadę stanowisk operacyjnych.

Pomimo podjęcia wielu działań organizacyjnych i operacyjnych, efektem powyższego było wystąpienie różnic pomiędzy planowaną i osiągniętą wartością wskaźnika opóźnień.

Średnie opóźnienie w roku wyniosło **0,39 min/lot** przy wyznaczonym celu na poziomie **0,23 min/lot**.

Opóźnienia związane były z dynamiką przyrostu ruchu w FIR Warszawa, która w roku 2016 była ponad dwukrotnie wyższa od zakładanej **(+7,5%)**.

W tym samym okresie średnie opóźnienie w Europie (EUROCONTROL area) wyniosło 0,86 min/lot przy wzroście ruchu lotniczego na poziomie **+2,4%**.

Rozpoczęto prace zmierzające do docelowego wdrożenia platformy walidacyjnej iTEC, umożliwiającej aktywne uczestnictwo PAŻP w pracach nad przyszłym europejskim systemem iTEC oraz przygotowanie pełnej specyfikacji dla nowego systemu ATM w Polsce, który zastąpi obecny system P_21 po roku 2020

Współpraca PAŻP z sojuszem „iTEC” przyniesie następujące korzyści w obszarze zarządzania ruchem lotniczym:

- 1 zmniejszenie wydatków wdrożeniowych i operacyjnych dzięki używaniu wspólnego oprogramowania,
- 2 podział kosztów prac nad dalszym rozwojem, zwiększenie bezpieczeństwa w przestrzeni powietrznej dzięki wspólnym metodom i procesom rozwoju systemu,
- 3 poprawa interoperacyjności poprzez wspólne przetwarzanie danych lotniczych i używanie otwartych interfejsów,
- 4 wspólne stanowiska operacyjne ułatwiające komunikację pomiędzy kontrolerami ruchu lotniczego.

Bezpieczeństwo i jakość usług

W 2016 r. w obszarze bezpieczeństwa kontynuowano prace mające na celu podniesienie poziomu kultury bezpieczeństwa (Safety Culture) oraz efektywności SMS.

W PAŻP obowiązuje polityka Just Culture. Przyjęcie polityki Just Culture to obowiązek wynikający z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 376/2014 w sprawie zgłaszania i analizy zdarzeń w lotnictwie cywilnym. Jest to polityka, w ramach której bezpośrednio zaangażowani operatorzy lub inne osoby nie są karani za działania, zaniechania lub podjęte przez nich decyzje, które są współmierne do ich doświadczenia i wykształcenia, lecz w ramach której nie toleruje się rażącego niedbalstwa, umyślnych działań powodujących szkody.

Podstawowym warunkiem ochrony w ramach Just Culture jest zgłoszenie zdarzenia w ramach obowiązkowego lub dobrowolnego systemu zgłaszania zdarzeń lotniczych funkcjonujących w PAŻP.

Głównym celem polityki jest podnoszenie poziomu bezpieczeństwa, poprzez zachęcanie pracowników do zgłaszania wszelkich informacji dotyczących bezpieczeństwa ruchu lotniczego. Tym samym w roku 2016 doskonalono sposób zgłaszania zdarzeń, mających wpływ na bezpieczeństwo ruchu lotniczego oraz procedur badania incydentów lotniczych w obszarze operacyjnym i technicznym poprzez wykorzystanie ERKZ – elektronicznego systemu raportowania zdarzeń w ATM oraz określenie nowych funkcji w systemie pozwalających na zwiększenie jego funkcjonalności dla użytkowników.

Ponadto pozyskiwano nowych pracowników operacyjnych (kontrolerzy ATC, informatory FIS) do funkcji inspektorów prowadzących badania zdarzeń lotniczych, jak również doskonalono metodologię SOAM (Safety Occurrence Analysis Methodology) w grupie pracowników zajmujących się badaniem zdarzeń lotniczych, a także kandydatów na inspektorów prowadzących badania zdarzeń lotniczych.

Współpraca regionalna i rozwój Bałtycki FAB

Polska i Litwa realizują projekty związane z ujednoliceniem i harmonizacją systemu kierowania ruchem lotniczym (ATM) w zarządzanym wspólnie funkcjonalnym blokiem przestrzeni powietrznej –Baltic FAB. Działania te restrukturyzują zarządzaną przestrzeń, co doprowadzi do uporządkowania kierunków przepływu ruchu lotniczego, uwolnienia dodatkowej pojemności przestrzeni powietrznej oraz zwiększenia efektywności pracy służb żeglugi.

Baltic FAB tworzą organizacyjnie: Polska Agencja Żeglugi Powietrznej oraz litewska Oro Navigacija, a także instytucje nadzorujące lotnictwo cywilne oraz ministerstwa właściwe ds. transportu i obrony narodowej.

W 2016 r. tematem ważnym dla przyszłości Bałtyckiego FAB była prezentacja wstępnego projektu strategii rozwojowej polsko-litewskiej inicjatywy, opracowanej przez Biuro Zarządzania Bałtyckim FAB (Baltic FAB Management Office), w oparciu o kierunkowe ustalenia wiceministrów ds. transportu Polski i Litwy podjęte w roku ubiegłym. Po analizie dokumentu, Zarząd podjął decyzję o skierowaniu go do dalszych prac oraz przygotowaniu niezbędnych korekt i uzupełnień przez poszczególnych członków Zarządu.

Funkcjonalne bloki przestrzeni powietrznej stanowią strukturalny i organizacyjny komponent inicjatywy SES (Single European Sky - Jednolitej Europejskiej Przestrzeni Powietrznej), przyczyniając się do stopniowej integracji systemu zarządzania przestrzenią powietrzną.

Gate One

Od 2013 roku PAŻP jest członkiem-założycielem GATE ONE, jednej z największych platform regionalnych dla ANSP w Europie. GATE ONE obejmuje przestrzeń powietrzną pomiędzy Morzem Bałtyckim a Morzem Czarnym i jest jedną z najważniejszych bram na kontynencie europejskim: ten region obsługuje ruch lotniczy w kierunkach północ i południe, wschód i zachód, a także ruch z Azji i regionu Bliskiego Wschodu.

W roku 2016 PAŻP kontynuowała działania na rzecz rozwoju inicjatywy, której celem jest zwiększenie efektywności zarządzania ruchem lotniczym w Europie poprzez ściślejszą współpracę w koordynacji zagadnień strategicznych i operacyjnych mających znaczenie na poziomie regionalnym, a także reprezentowanie wspólnych stanowisk na właściwych forach europejskich.

SESAR

Intencją Agencji jest realizacja projektów wdrożeniowych wpisujących się Funkcjonalności ATM opisane w Rozporządzeniu 716/2014 w sprawie ustanowienia wspólnego projektu pilotażowego wspierającego realizację centralnego planu zarządzania ruchem lotniczym w Europie

Polska Agencja Żeglugi Powietrznej aktywnie uczestniczy w procesie wdrożenia Programu SESAR (SESAR deployment).

Intencją Agencji jest realizacja projektów wdrożeniowych wpisujących się Funkcjonalności ATM opisane w Rozporządzeniu 716/2014 w sprawie ustanowienia wspólnego projektu pilotażowego wspierającego realizację centralnego planu zarządzania ruchem lotniczym w Europie oraz następnie uszczegółowione w Deployment Programme, przygotowywanym przez SESAR Deployment Manager'a.

W 2016 roku PAŻP kontynuowała prace wdrożeniowe związane z implementacją projektu o nazwie „1st part of the upgrade of the P_21 PEGASUS system to SESAR functionalities – Test and Validation Platform”, który zgłoszono do współfinansowania UE w ramach 2014 CEF Transport Call for proposals.

W 2016 roku rozpoczęły się także prace wdrożeniowe związane z implementacją projektów realizowanych przy współfinansowaniu UE, w ramach 2015 CEF Transport Call for proposals, tj.:

- ECG communication System Upgrade – system przekazujący dane dotyczące planów lotu, a jego zadaniem jest dostarczenie rozwiązania pozwalającego na utrzymanie ciągłości usług w sytuacjach awaryjnych;
- LAN Network upgrade – rozbudowa lokalnej sieci komputerowej łączącej komputery na terenie PAŻP – rozdzielanie usług sieciowych dedykowanych do wykorzystywania w środowisku produkcyjnym, operacyjnym oraz w środowisku back-office.

W ramach kolejnego zaproszenia do składania wniosków o dofinansowanie projektów, tj. w 2016 CEF Transport Call for proposals, który opublikowano jesienią 2016 r., PAŻP zgłosiła, jako lider projektu, następujące projekty wpisujące się w Program SESAR:

- ATM System Upgrade towards Free Route Airspace (w projekcie uczestniczy także ANSP z Ukrainy);
- Traffic Complexity Tool;
- Implementation of Data Link Service for the ATM in FIR Warsaw;
- iTEC Training, Validation and Planning;
- TRAFFIC system upgrade to support FRA;

Ponadto, w następujących projektach zgłoszonych do 2016 CEF Transport Call for proposals, PAŻP pełni rolę kontrybutora:

- Gate One Free Route Airspace (GO FRA);
- Deploy SWIM Governance;
- NewPENS Stakeholders contribution for the procurement and deployment of NewPENS;
- DLS Implementation Project – Path 2;
- General Call – DLS Implementation Project – Path 1 „Ground” stakeholders;
- European Deployment Roadmap for Flight Object Interoperability.

1854

zatrudnionych
osób w 2016

534

kontrolerów
ruchu (ATCO)

Zarządzanie zasobami ludzkimi

PAŻP jest profesjonalnym i atrakcyjnym pracodawcą a tworzenie wartościowych relacji wewnątrz organizacji jest jednym z priorytetów Agencji.

Stan zatrudnienia w etatach oraz osobach na dzień 31.12.2016 w porównaniu do stanu zatrudnienia na dzień 31.12.2015 r.

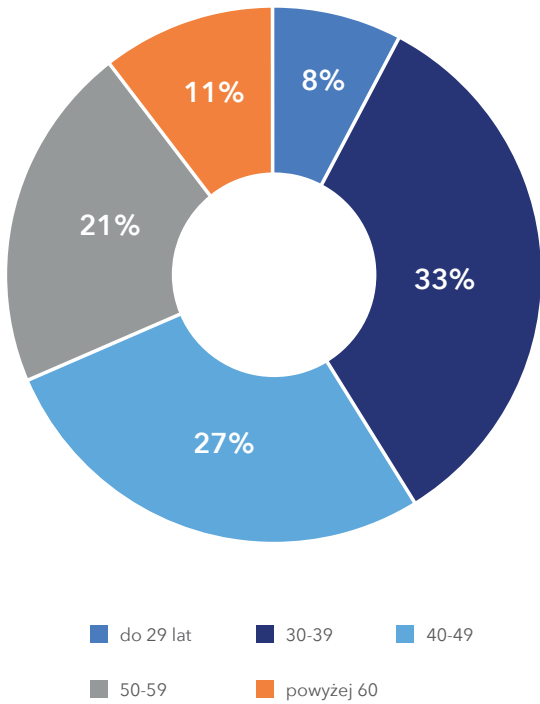
STAN ZATRUDNIENIA W ETATACH	STAN ZATRUDNIENIA W ETATACH		RÓŻNICA	STAN ZATRUDNIENIA W OSOBACH		RÓŻNICA
	31.12.2015 r.	31.12.2016 r.		31.12.2015 r.	31.12.2016 r.	
Kontrolerzy ruchu lotniczego	495,54	524,466	28,93	503	534	31
Kontrolerzy ruchu lotniczego oddelegowani do innych zadań	26,68	28,00	1,32	27	28	1
Praktykanci ruchu lotniczego	69,40	26,00	-43,40	70	26	-44
Praktykanci-kontrolerzy ruchu lotniczego	62,50	66,50	4,00	67	669	2
Asystenci ATC	69,75	75,50	5,75	70	76	6
Pracownicy wsparcia operacyjnego	291,00	295,05	4,05	293	296	3
Pracownicy wsparcia technicznego operacyjnych systemów CNS/ATM, monitoringu i kontroli	329,50	335,00	5,50	330	335	5
Pracownicy wsparcia technicznego ds. rozwoju i wdrożeń systemów CNS/ATM	52,33	42,825	-9,50	54	45	-9
Pracownicy administracyjni	342,50	342,50	0,00	346	345	-1
Pracownicy służb pomocniczych	100,25	99,25	-1,00	101	100	-1
Razem	1 839,45	1 835,09	-4,35	1 861	1 854	-7

Struktura wiekowa pracowników PAŻP

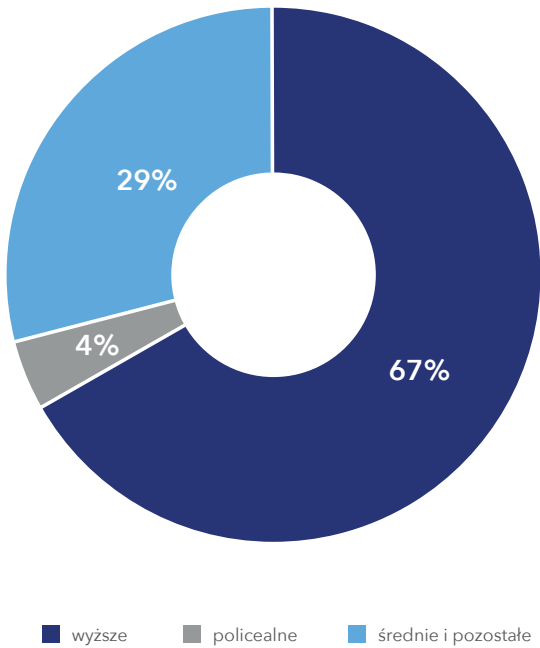
Średni wiek pracowników PAŻP to **43 lata**. Wśród zatrudnionych, **29%** stanowią kobiety.

Prawie **70%** zatrudnionych posiada wyższe wykształcenie

Struktura wiekowa pracowników PAŻP

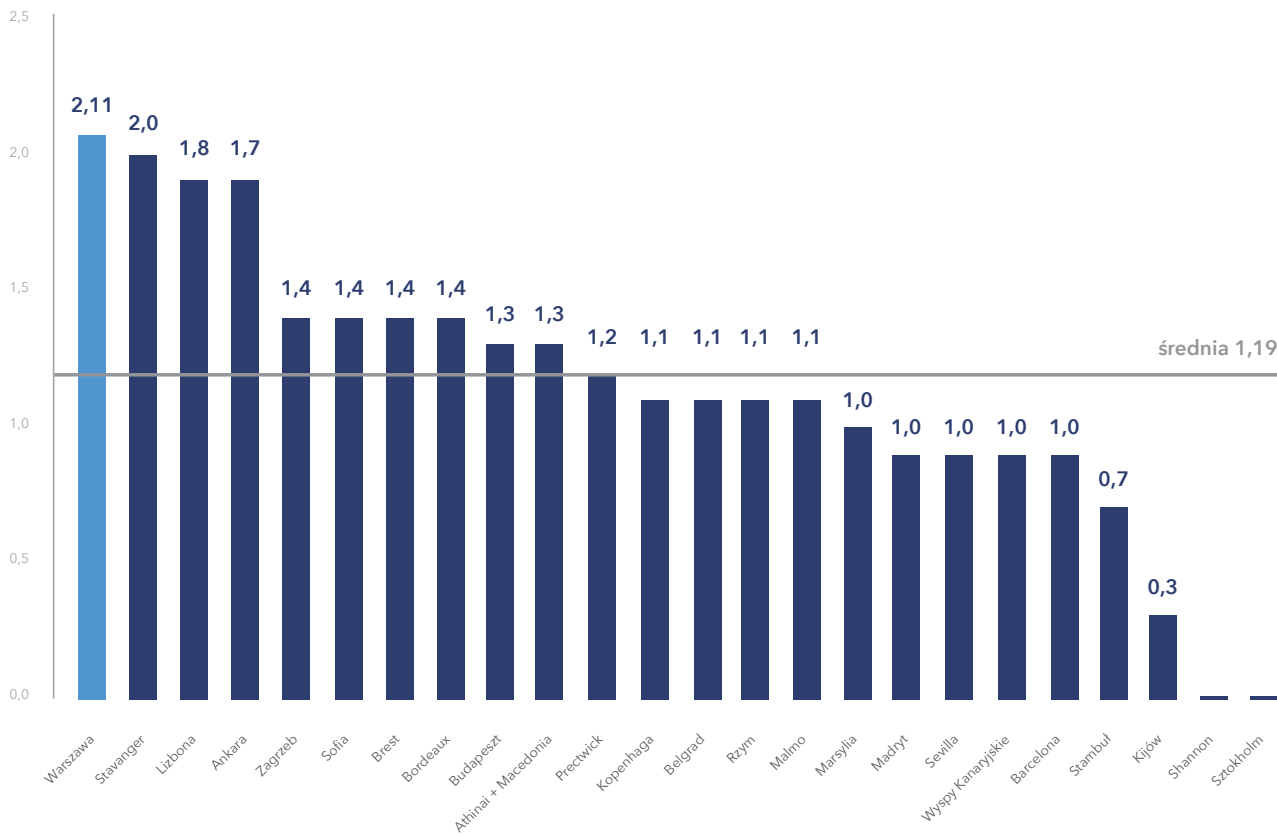

Struktura wykształcenia pracowników PAŻP

Na stanowiskach kontrolerów ruchu lotniczego na koniec 2016 r. zatrudnione były 534 osoby. Duże zaangażowanie i znakomita współpraca pozwoliła osiągnąć doskonałe wyniki wydajności. Polscy kontrolerzy ruchu lotniczego są jednymi z najbardziej produktywnych na tle grupy porównawczej Central Europe i osiągają wskaźnik produktywności powyżej średniej krajów skupionych w EUROCONTROL.

Wskaźnik produktywności ATCO-ACC w 2016 roku (Cluster 3a*)

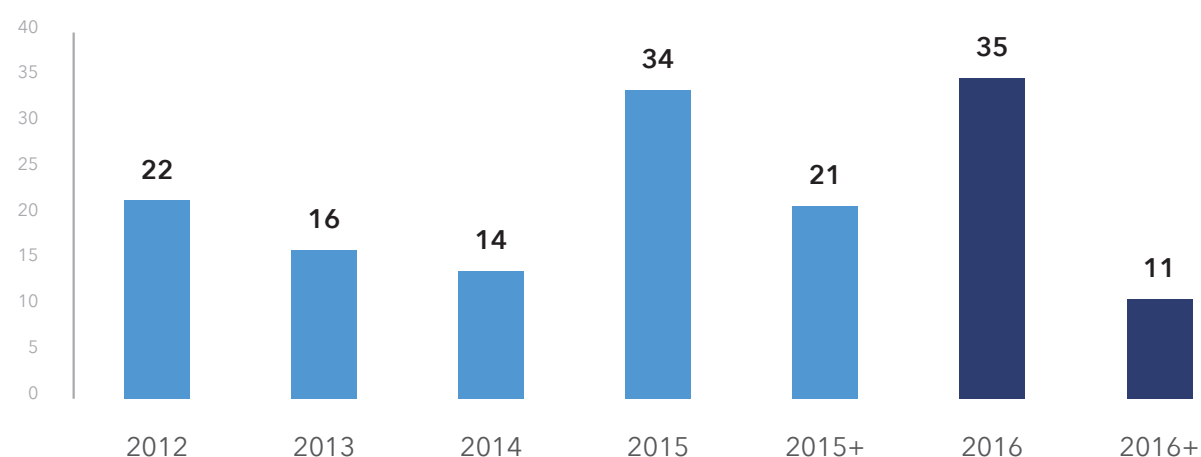
* Cluster 3a: ACC ≥ 7 sektorów i relatywnie niska kompleksowość ruchu

Szkolenia

Rok 2016 pod względem wzrostu liczby nowych licencji podobny był do roku 2015. Liczba nowych licencji wzrosła o **35**.

Dodatkowo uzyskano **11** nowych uprawnień, co umożliwiło transfer personelu ze służb TWR do APP i ACC oraz z APP do ACC

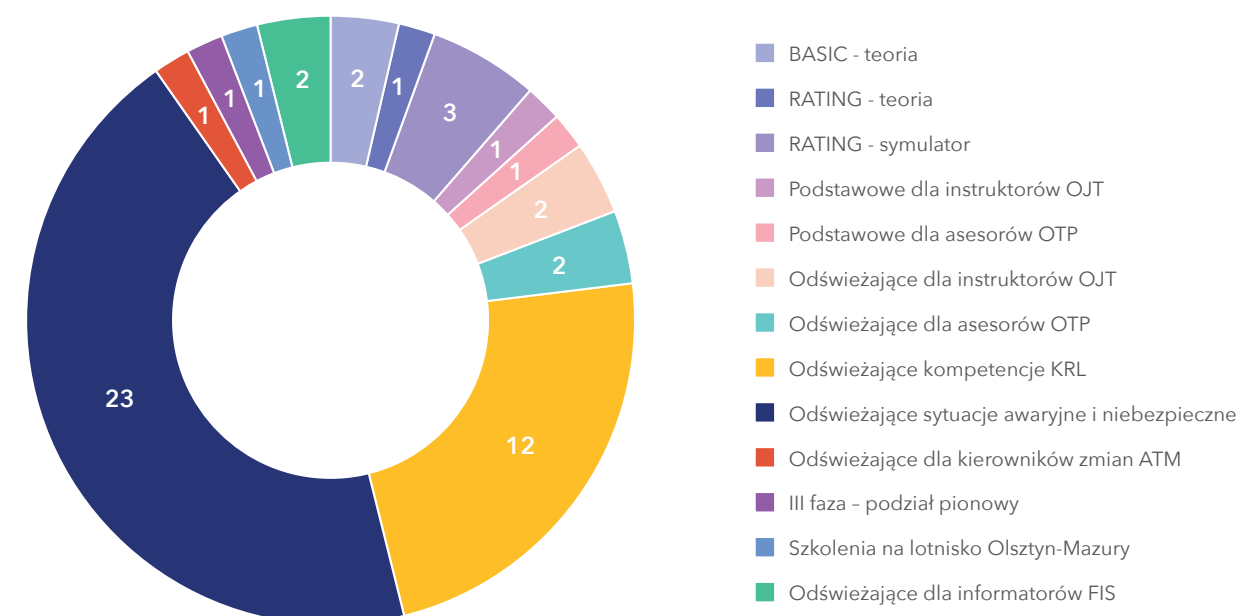
Liczba nowych licencji w latach 2012-2016

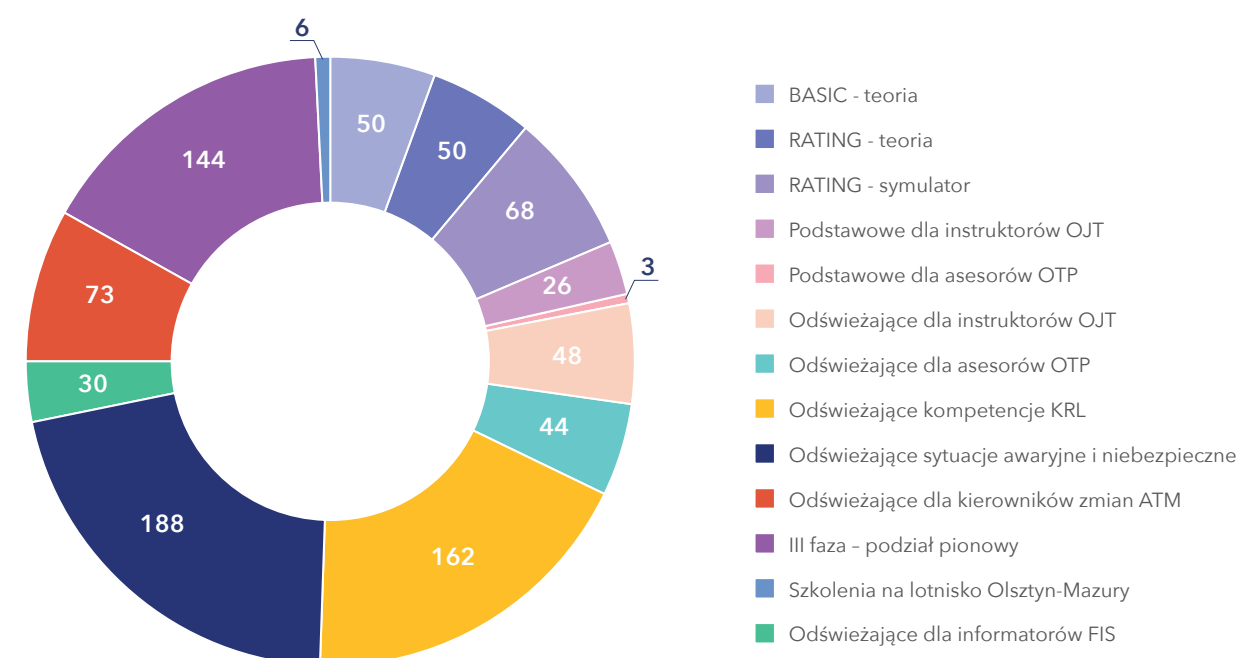
W roku 2016 w Ośrodku Szkolenia Personelu ATM (OSPA) kontynuowano działania pozwalające uzyskać poprawę wyników szkolenia, w tym:

- kontynuowano realizację wieloletniego planu szkoleń personelu ATC na lata 2015-2019, realizującego zapotrzebowanie na kontrolerów ruchu lotniczego;
- zrealizowano wszystkie szkolenia dla personelu licencjonowanego i ze świadectwami kwalifikacji, realizowane przez zagraniczne organizacje szkoleniowe;
- pozyskano nową kadrę dydaktyczną (wykładowców i instruktorów);
- uzupełniono liczbę pseudopilotów, niezbędną do zapewnienia właściwej rytmiki szkolenia dla wszystkich szkoleń;
- kontynuowano proces prowadzenia analiz funkcjonowania OSPA, umożliwiający monitorowanie aktualnej informacji z zakresu skuteczności i efektywności organizacyjnej realizowanych działań.

Liczba szkoleń przeprowadzonych w OSPA (struktura) w 2016 r.
(ogółem **52 szkolenia**)

Liczba osób szkolonych w OSPA (struktura) w 2016 r.
(ogółem **892 szkolonych**)

Business development / Regionalizacja Sieci

Agencja stoi na stanowisku, że Sieć powinna być zorganizowana w sposób zregionalizowany, gdzie wiodącą rolę będą odgrywały lokalne organy ATFM.

Z powodów, o których mowa w części operacyjnej przedmiotowego stanowiska, PAŻP mógłby pełnić rolę lokalnego organu ATFM. Nie dość bowiem, że polska przestrzeń powietrzna, w której PAŻP zapewnia służby żeglugi powietrznej jest krajem granicznym SES, to FIR Warszawa jest jednym z rejonów informacji lotniczej o największej powierzchni w Europie. Ruch lotniczy nad Polską rozwija się w sposób dynamiczny, dzięki czemu Agencja odgrywa znaczącą rolę w regionie.

W ocenie PAŻP unifikacja Jednolitej Europejskiej Przestrzeni Powietrznej, z jednym centralnym organem zarządzającym przepływem ruchu lotniczego nie rozwiąże problemów z przepustowością Sieci. Wyłącznie lokalne, dynamiczne zarządzanie przepływem ruchu lotniczego, prowadzone w szczególności w taktycznej fazie operacji może przynieść pozytywne rezultaty.

Efektywność Sieci – koncepcja lokalnego ATFM

Nasz cel: **Wzrost roli lokalnego organu ATFM**

- Defragmentacja europejskiej przestrzeni powietrznej jest nieunikniona
- Stwarza potrzebę wykorzystania lokalnej wiedzy i potencjału
- Dostawcy usług nawigacji lotniczej lepiej rozumieją lokalne warunki i działają bardziej dynamicznie i efektywnie
- Wzmocnienie procedur współdecydowania

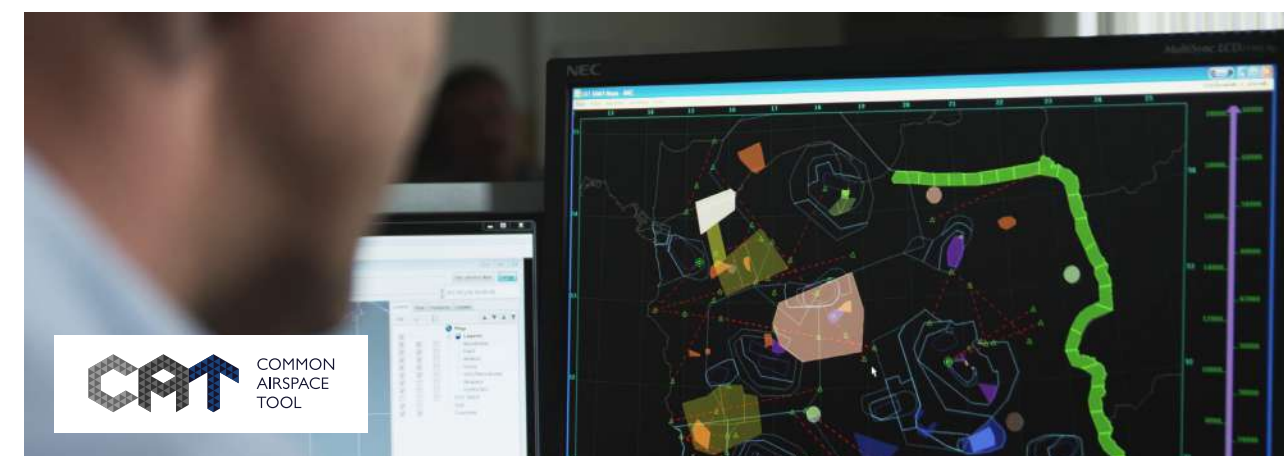
PANDORA, system zbudowany i rozwijany przez PAŻP

W świecie dominacji ruchu lotniczego oszczędność czasu jest wymaganiem krytycznym. Natychmiastowy i skuteczny dostęp do informacji poprawia bezpieczeństwo i płynność ruchu.

Aby połączyć te dwie kluczowe funkcjonalności w PAŻP zbudowano nowoczesne, intuicyjne i przyjazne dla użytkownika narzędzie zintegrowanego dostępu do danych.

Common Airspace Tool (CAT), system zbudowany i rozwijany przez PAŻP

Dostarcza systemowi operacyjnemu ATC informacji o aktualnym i planowanym wykorzystaniu przestrzeni. Jest wykorzystywany przez komórki do zarządzania przestrzenią powietrzną i służby ruchu lotniczego, a także przez polskie siły powietrzne w obrębie Funkcjonalnego Bloku Przestrzeni Powietrznej Polski i Litwy.

Drony

Bezpieczne wykorzystanie bezzałogowych statków powietrznych – **konceptja PAŻP**

DroneRadar to łatwa w obsłudze aplikacja mobilna (iOS i Android) do wizualizacji przestrzeni powietrznej, która umożliwia rejestrację i monitorowanie obszarów, w których odbywają się loty RPAS.

Wykorzystując 3 proste światła, operator UAV zapoznaje się ze wszystkimi niezbędnymi informacjami lotniczymi (np. AMSL, AIP, AIP Supplement) i ograniczeniami (np. NOTAM, AUP), wykonując tym samym bezpieczny lot.

DroneRadar oferuje również wszystkie funkcjonalności systemu UTM, takie jak rejestracja, implementacja Geofencing, edukacja i wiele innych ...

DroneRadar to zintegrowany z ANSP (Pandora IDS) do celów testowych system dla zapewnienia UTM, który umożliwia zarządzanie lotami UAV.

DroneRadar umożliwia dwukierunkową „niewerbalną komunikację” pomiędzy ATS i operatorem RPAS za pomocą wysyłanych komunikatów dotyczących lotów, czasów rozpoczęcia / zakończenia, utraty kontroli, sytuacji awaryjnych i wielu innych.

DroneRadar to system, który może być zintegrowany ze środowiskiem ANSP. Został opracowany zgodnie z najlepszymi technikami, normami i najlepszymi praktykami lotniczymi. Składa się z bezpiecznej, zgodnej bazy danych i bezpiecznych otwartych interfejsów.

PAPUGA - Loty kontrolno-pomiarowe

2 należące do PAŻP samoloty inspekcji lotniczej **Beechcraft King Air 350** oraz **L-410 UVP-E 15 „Turbolet”**

wykorzystywane są do kontroli z powietrza prawidłowego działania naziemnych urządzeń zabezpieczenia ruchu lotniczego (FIS – flight inspection services), zgodnie z wytycznymi ICAO i regulacjami wydanymi przez polskie władze, a także do walidacji lotniczej procedur lotu zarówno konwencjonalnych jak i satelitarnych. Oba samoloty wyposażone są w najnowszej generacji aparaturę kontrolno-pomiarową i poza realizacją zadań ustawowych Agencji z powodzeniem świadczą również usługi na rzecz zarządzających portami lotniczymi w zakresie kontroli lotniskowych systemów wzrokowych pomocy nawigacyjnych.

Publikacje lotnicze

W ramach pełnionej przez PAŻP służby informacji lotniczej Agencja zobowiązana jest do zbierania i rozpowszechniania informacji lotniczej mających zasadnicze znaczenie dla bezpieczeństwa, regularności i wydajności żeglugi powietrznej. Poza standardowymi publikacjami wchodzącymi w skład Zintegrowanego Pakietu Informacji Lotniczej, PAŻP oferuje całą gamę produktów powstałych na bazie informacji lotniczej: AIP, map, baz danych, które w dobie przejścia ze służby informacji lotniczej (AIS – air information service) do zarządzania informacją lotniczą (AIM – air information management) będą nabierały coraz większego znaczenia.

Wyniki finansowe

Wyniki finansowe – Informacje ogólne

Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego

Agencja, zgodnie z Ustawą z dnia 8 grudnia 2006 roku o Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 1641), sporządza sprawozdanie finansowe do celów statutowych zgodnie z MSSF w kształcie zatwierdzonym przez UE.

Waluta pomiaru i waluta sprawozdania finansowego

Walutą pomiaru Agencji i walutą sprawozdawczą jest złoty polski (PLN), a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w tysiącach złotych polskich ('000 PLN).

Zasady prowadzenia gospodarki finansowej

Agencja, zgodnie z ustawą PAŻP prowadzi samodzielną gospodarkę finansową, z uwzględnieniem prawa UE, umów międzynarodowych oraz przepisów EUROCONTROL, dotyczących systemu opłat nawigacyjnych, w tym zasad ustalania i pobierania opłat oraz wystawiania faktur przez CRCO.

Zgodnie z Ustawą z dnia 8 grudnia 2006 roku o Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 1641) stratę netto Agencji za rok obrotowy pokrywa się z funduszu zapasowego. Jeśli strata netto jest wyższa niż fundusz zapasowy, część straty niepokryta z funduszu zapasowego pokrywana jest z funduszu założycielskiego. Natomiast zysk netto Agencji za rok obrotowy przeznacza się na fundusz zapasowy lub inne fundusze tworzone na podstawie odrębnych przepisów.

Koszty działalności są pokrywane z wypracowanych przychodów. Źródłem przychodów są: przychody z opłat za świadczone usługi, odsetki od lokat bankowych, dotacja celowa z budżetu państwa, inne przychody, w tym środki uzyskane w ramach bezzwrotnej pomocy.

Głównym źródłem wypracowanego przychodu ze sprzedaży są przychody z działalności nawigacyjnej obejmujące opłaty pobierane z tytułu zapewnienia służb żeglugi powietrznej (rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 391/2013 z 3 maja 2013 r. ustanawiające wspólny system opłat za korzystanie ze służb żeglugi powietrznej). Wysokość osiągniętych przychodów za świadczenie usług nawigacji (trasowych i terminalowych) uzależniona jest od poziomu corocznie ustalanych stawek jednostkowych stosowanych przy opłatach za świadczone usługi nawigacyjne (unit rate).

Podstawowymi wielkościami, na których oparte zostały wyliczenia dotyczące przychodów ze sprzedaży usług nawigacyjnych świadczonych przez Agencję, są:

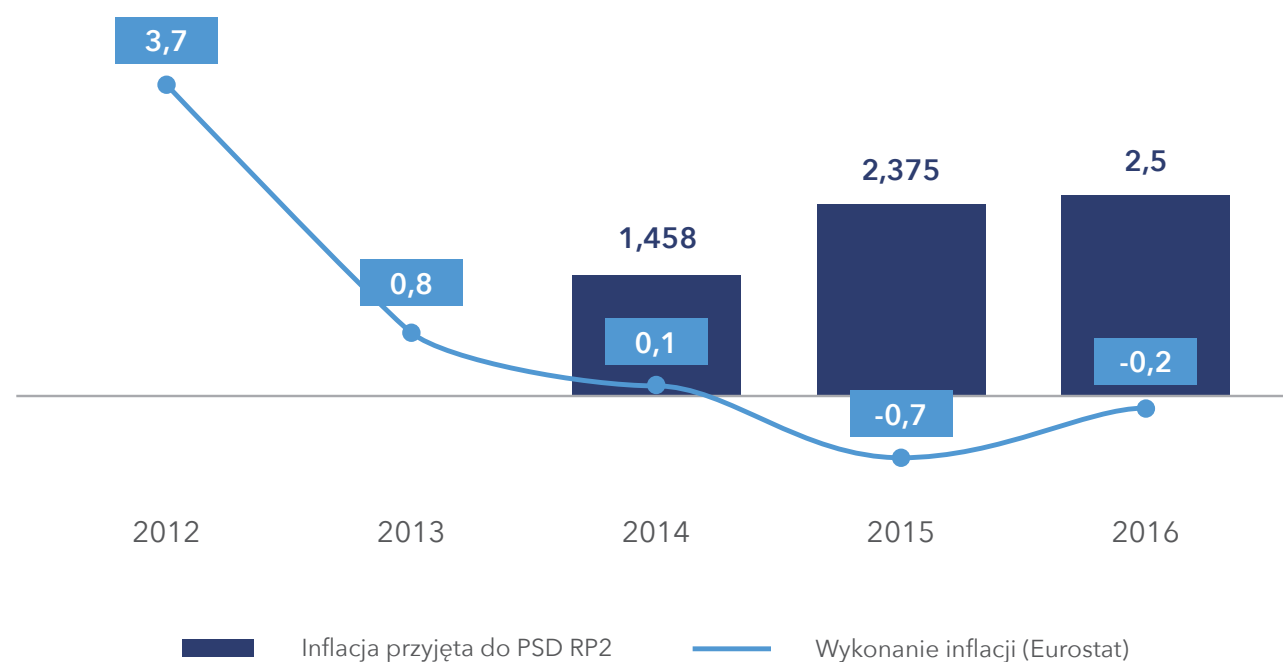
- liczba operacji trasowych, ciężar statków powietrznych oraz długość trasy przebytej nad terytorium Polski, jako podstawowe wyznaczniki dla liczby naliczonych service units (SU) w nawigacjach ruchu tranzytowego oraz nawigacjach do startów i lądowań;
- liczba oraz ciężar statków powietrznych lądujących w „kontrolowanych” polskich portach lotniczych, jako podstawowe wielkości dla liczby service units (SU-L) w usługach terminalowych.
- dalszy podział przychodów nawigacyjnych jest zdeterminowany rodzajem opłaty pobieranej w zależności od rodzaju świadczonej usługi nawigacyjnej.

Inflacja

W 2016 roku odnotowano deflację na poziomie 0,2% zgodnie z danymi EUROSTAT z marca 2017 r. (w 2015 r. deflacja wyniosła 0,7%). Największy wpływ na wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych miały niższe ceny w zakresie transportu i odzieży.

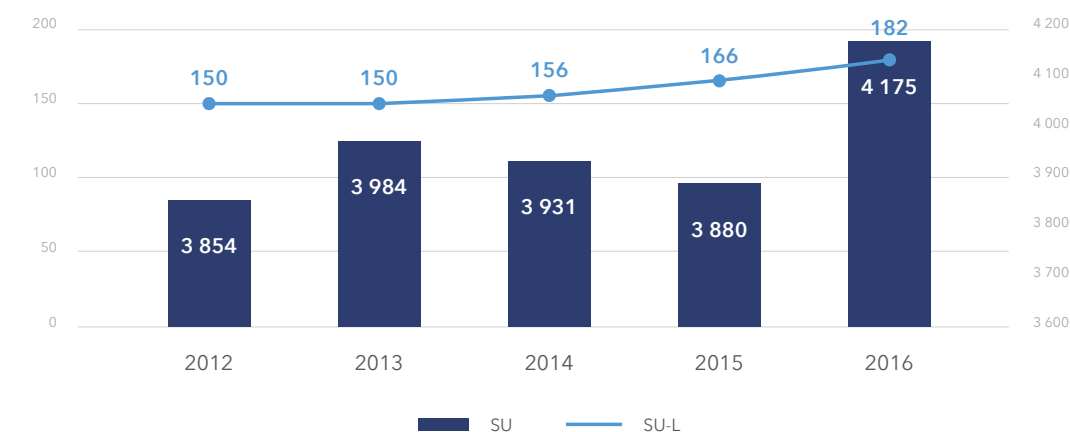
Wskaźnik inflacji
planowany vs wykonany (%)

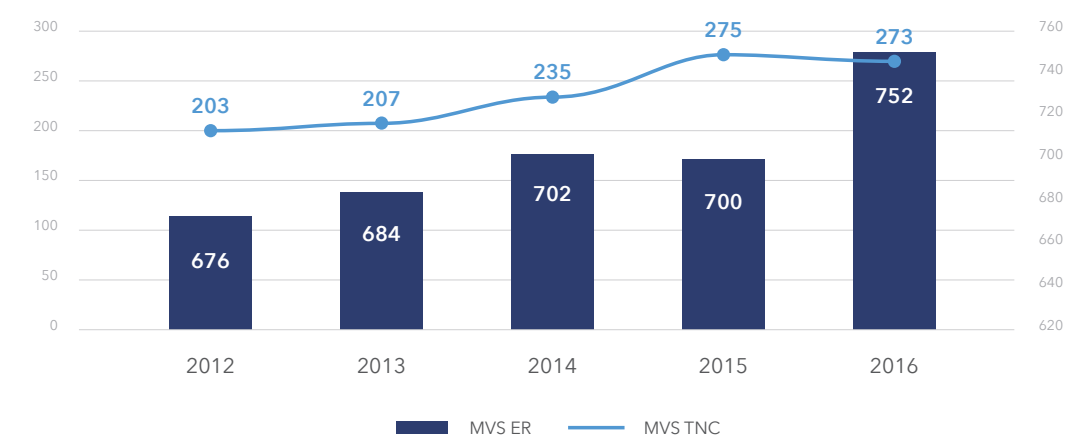
Operacje lotnicze

W 2016 r. zauważalny jest wzrost ruchu TNC (wyrażonego w jednostkach usługowych - SU-L) oraz wzrost ruchu trasowego (zarówno w ujęciu liczby operacji lotniczych - MVS, jak i wyrażonego w jednostkach usługowych - SU).

Ruch w podziale na usługi ('000)

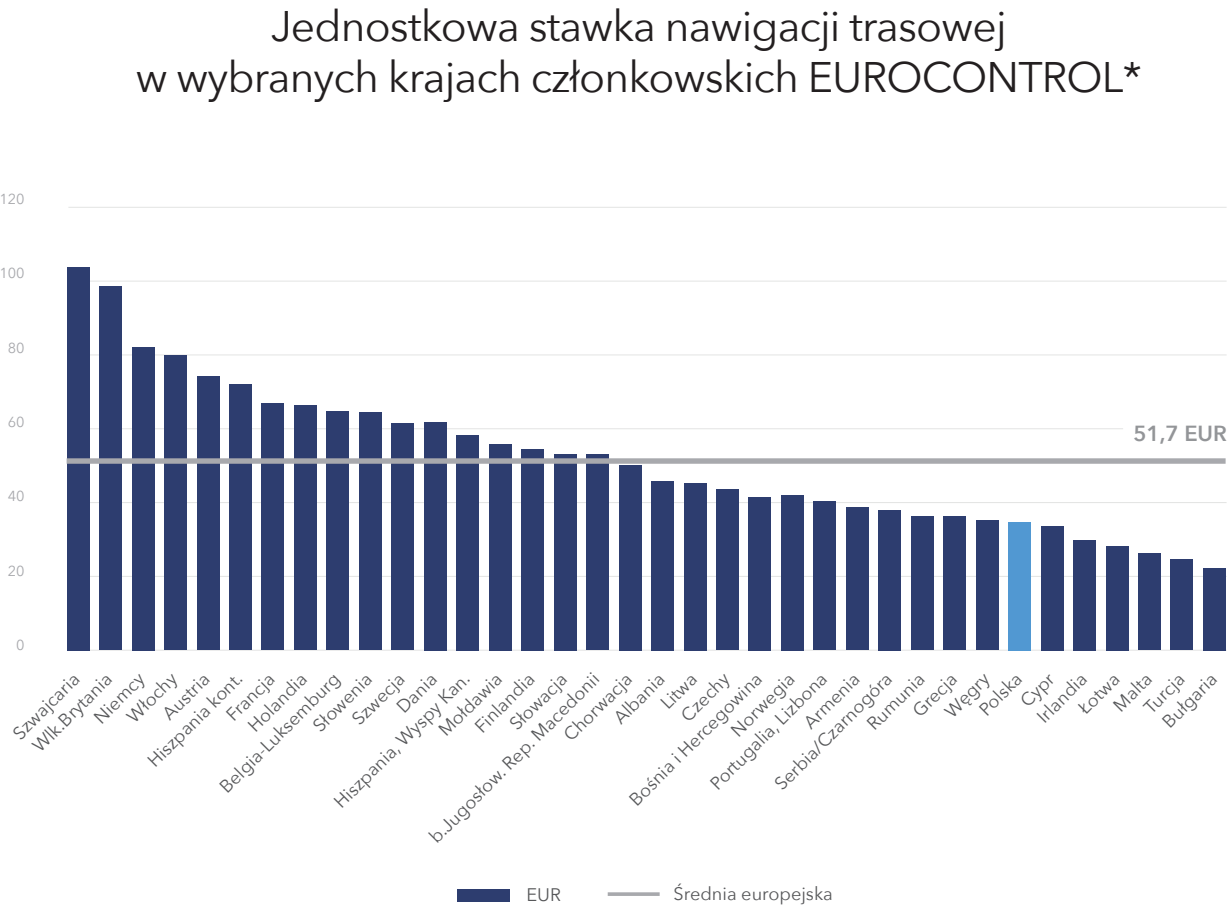
Ruch w podziale na usługi ('000)

Opłaty nawigacyjne

Średnia wartość stawki opłaty trasowej w 2016 roku w wybranych krajach członkowskich EUROCONTROL wynosiła **51,7 EUR**.

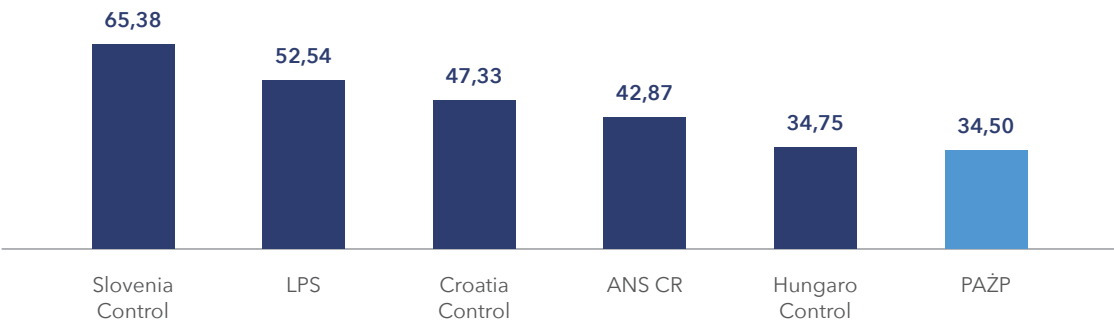
Spośród wybranych państw członkowskich skupionych w EUROCONTROL, tylko Cypr, Irlandia, Łotwa, Malta, Turcja, Bułgaria miały niższą od polskiej stawkę jednostkową za usługi nawigacji trasowej.

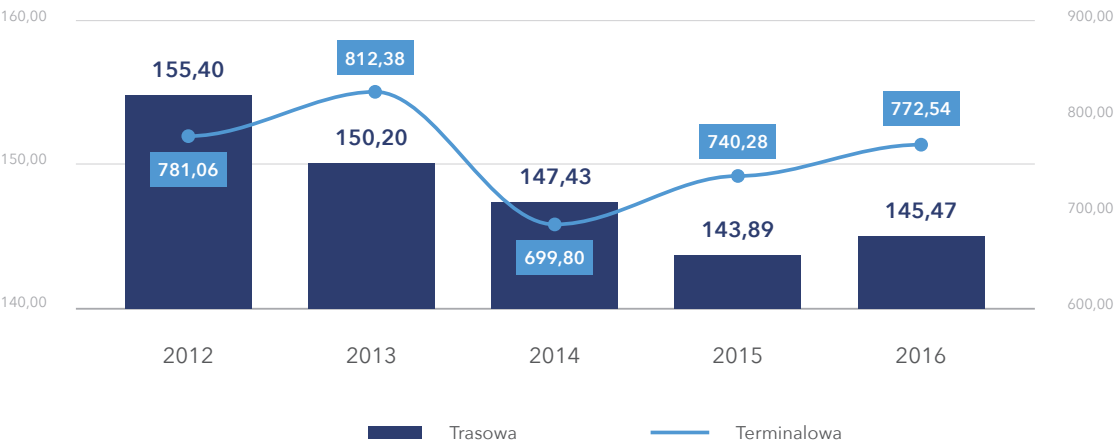
* z uwzględnieniem stawki administracyjnej, doliczanej do stawki krajowej przez Centralne Biuro Opłat Trasowych EUROCONTROL (CRCO)
Źródło: Opracowanie własne PAŻP na podstawie: „EUROCONTROL Route Charges System”.

Na potrzeby benchmarkingu PRB dokonało podziału europejskich ANSPs na grupy. PAŻP została przydzielona do „Central Europe”, grupy krajów działających w podobnych warunkach ekonomicznych i podobnym środowisku operacyjnym. Są to Chorwacja, Republika Czeska, Słowacja, Słowenia, Węgry i Polska. W roku 2016 trasowa opłata nawigacyjna była jedną z najniższych spośród państw członkowskich EUROCONTROL, a najniższą w grupie „Central Europe”.

Jednostkowa stawka nawigacji trasowej (EUR)

Nawigacyjne stawki jednostkowe (PLN)

Do kalkulacji przychodów z przelotów tranzytowych oraz przychodów z nawigacji do startów i lądowań (doloty) stosowana jest opłata za usługi trasowe. Iloczyn jej wartości jednostkowej i wielkości prognozowanych service units dla tego obszaru stanowi wartość przychodów za usługi en-route w przestrzeni kontrolowanej. Stawka jednostkowa opłaty trasowej została zatwierdzona w wysokości **145,47 PLN (34,50 EUR)** i obowiązywała od dnia 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku.

Do kalkulacji przychodów z tytułu nawigacji terminalowej stosowana jest stawka dla usług terminalowych. Iloczyn jej wartości jednostkowej oraz wielkości prognozowanych service units dla tego obszaru stanowi wartość przychodów za usługi terminalowe. W 2016 roku stawka jednostkowa opłaty terminalowej pobierana była w jednej strefie niezależnie od lokalizacji lotniska i wynosiła **772,54 PLN**.

Sprawozdanie z działalności finansowej PAŻP

SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW	OKRES ZAKOŃCZONY 31/12/2016	OKRES ZAKOŃCZONY 31/12/2015
Przychody ze sprzedaży	758 272	711 490 *
Koszty działalności operacyjnej	730 295	694 140 *
Zysk ze sprzedaży	27 976	17 350 *
Pozostałe przychody operacyjne	26 255	26 019 *
<i>w tym: dotacje z UE oraz z MliB</i>	20 563	14 546 *
Pozostałe koszty operacyjne	8 816	19 775 *
Zysk z działalności operacyjnej	45 414	23 594 *
Przychody finansowe	8 358	5 444
Koszty finansowe	207	2 342
Zysk z działalności gospodarczej	53 565	26 696
Podatek dochodowy	12 060	8 239
Zysk netto	41 505	18 456
Inne całkowite dochody netto za okres sprawozdawczy	0	0
Całkowite dochody ogółem	41 505	18 456

* Dane przekształcone

W związku ze zmianą zasad rachunkowości w zakresie dotacji UE obowiązujących od 1 stycznia 2016 r. w celu zachowania porównywalności danych:

- kwota 268 tys. PLN dotycząca roku 2015 została przeniesiona z pozycji „Przychody ze sprzedaży” do „Pozostałe przychody operacyjne”;
- kwota 443 tys. PLN dotycząca roku 2015 została przeniesiona z pozycji „Koszty działalności operacyjnej” do „Pozostałe koszty operacyjne”;

W związku z powyższym wynik ze sprzedaży za rok 2015 wzrósł o wartość 175 tys. PLN.

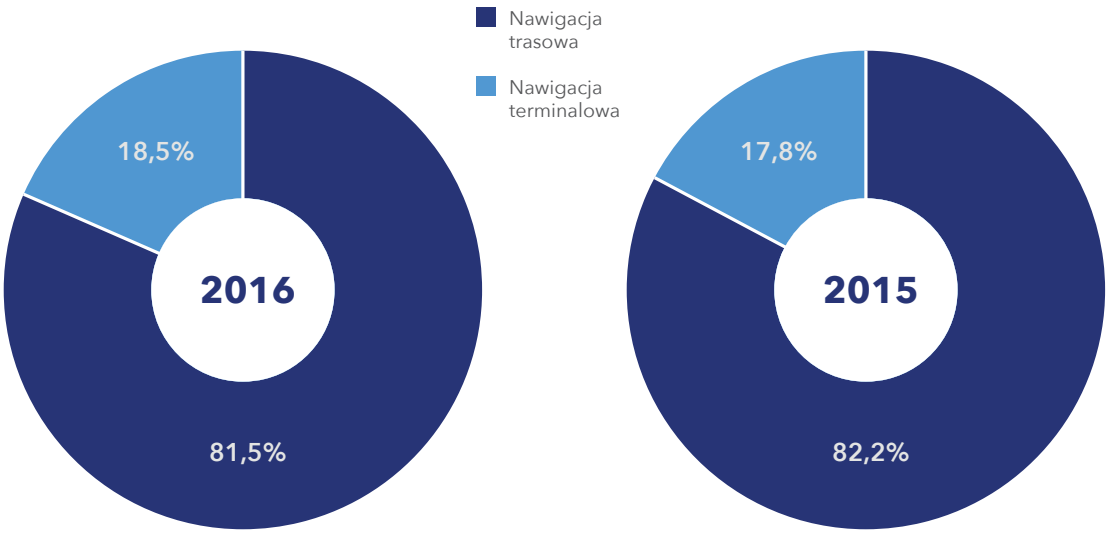
Przychody ze sprzedaży

Przychody uzyskane z tytułu opłat trasowych za loty wykonywane w polskiej przestrzeni powietrznej naliczane, fakturowane i pobierane są w euro w imieniu PAŻP przez CRCO, jednostkę organizacyjną EUROCONTROL. Opłata za usługę nawigacji terminalowej naliczana jest w złotych i pobierana przez PAŻP.

PRZYCHODY ZE SPRZEDAŻY	OKRES ZAKOŃCZONY 31/12/2016	OKRES ZAKOŃCZONY 31/12/2015
Usługi nawigacyjne, w tym:	748 513	700 659
Nawigacja trasowa, w tym:	611 734	564 197
Rezerwa na rozrachunki z użytkownikami przestrzeni powietrznej	5 037	8 318
Nawigacja terminalowa, w tym:	126 111	126 171
Rezerwa na rozrachunki z użytkownikami przestrzeni powietrznej	-11 923	5 562
Dotacja na loty zwolnione	10 668	10 291
Usługi pozanawigacyjne, w tym m. in.:	9 730	10 680
Pomiary parametrów meteorologicznych	4 191	4 399
Dane radarowe	2 134	2 134
Sprzedaż materiałów	29	151
Razem	758 272	711 490 *

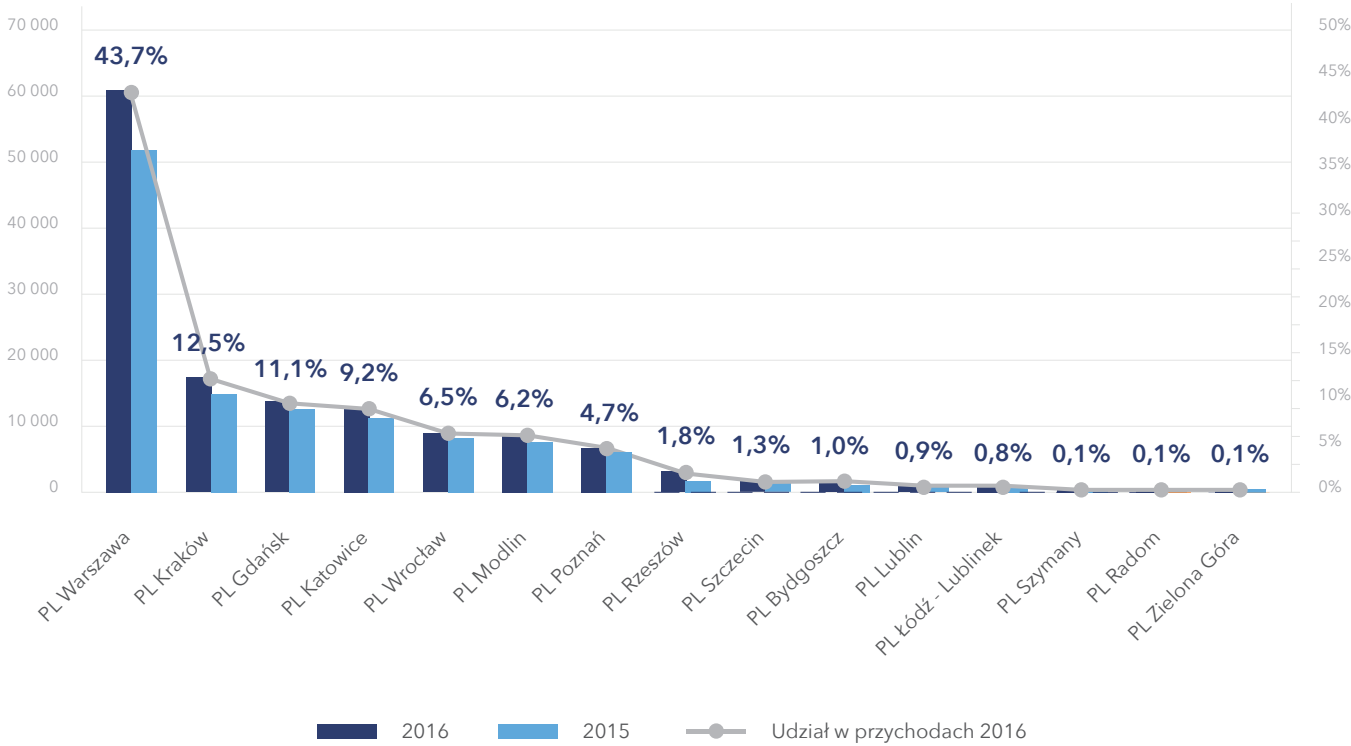
* Dane przekształcone
Kwota 268 tys. PLN dotycząca roku 2015 została przeniesiona z pozycji „Przychody ze sprzedaży” do „Pozostałe przychody operacyjne”.

Sprzedaż zafakturowana w podziale na usługi

Analiza struktury przychodów z działalności PAŻP pokazuje, iż dominujący udział w przychodach ogółem miały Przychody ze sprzedaży, które za dwanaście miesięcy 2016 r. wyniosły 758 272 tys. PLN. Źródłem wypracowanych na takim poziomie przychodów były przede wszystkim świadczone przez Agencję usługi nawigacyjne, w tym z tytułu nawigacji trasowej oraz nawigacji terminalowej. W 2016 roku przychody z tytułu sprzedaży usług nawigacyjnych stanowiły 94,4% przychodów ogółem uzyskanych przez Agencję.

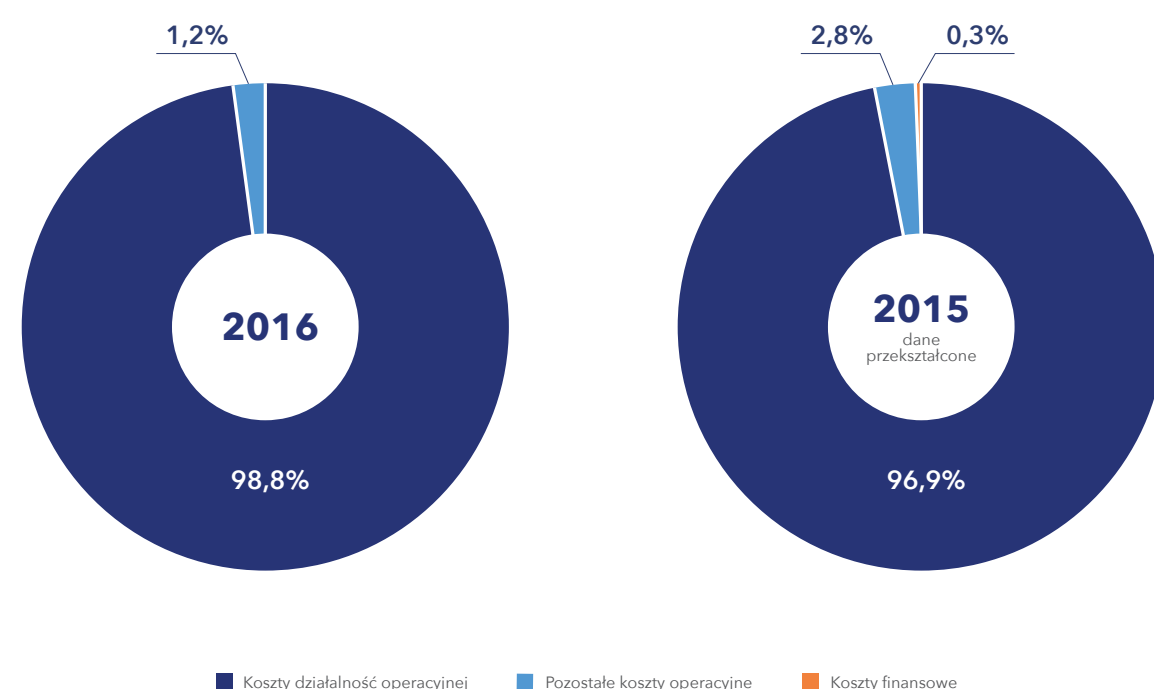
Przychody terminalowe zafakturowane w podziale na porty lotnicze

Koszty ogółem

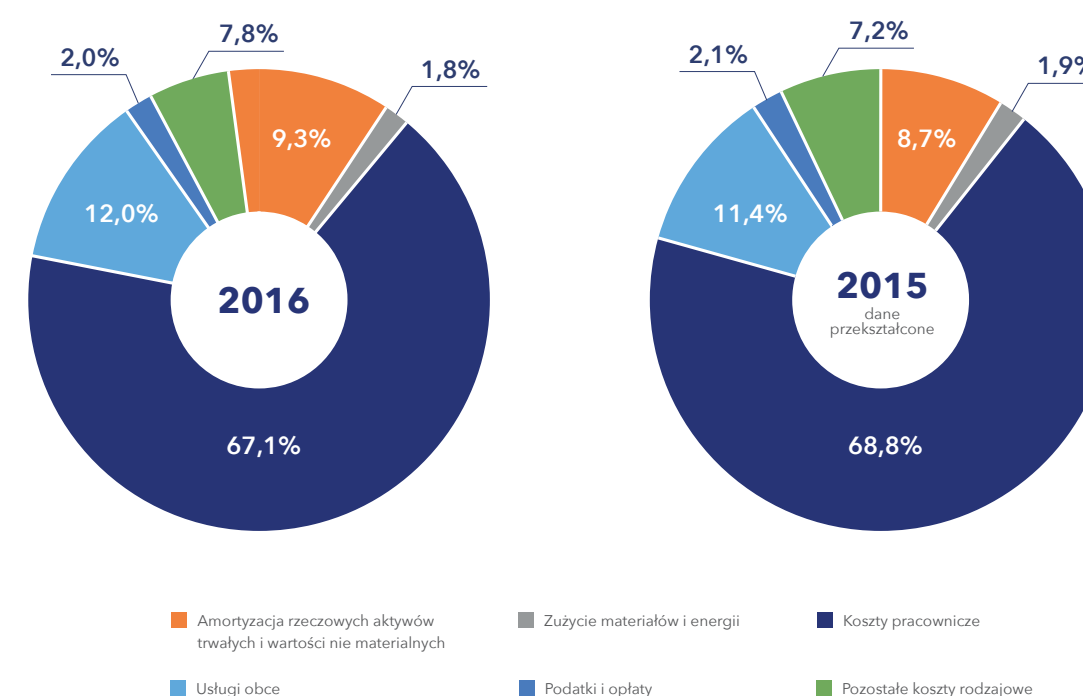
Całkowita wartość kosztów ogółem poniesionych przez PAŻP w okresie dwunastu miesięcy 2016 roku wyniosła **739 319 tys. PLN**. Koszty operacyjne w 2016 wzrosły w stosunku do roku poprzedniego (wzrost o **36 156 tys. PLN**). Największe wzrosty nastąpiły w Kosztach pracowniczych (wzrost o **12 969 tys. PLN**), Usługach obcych (wzrost o **8 381 tys. PLN**) oraz Amortyzacji (wzrost o **7 123 tys. PLN**).

Koszty ogółem

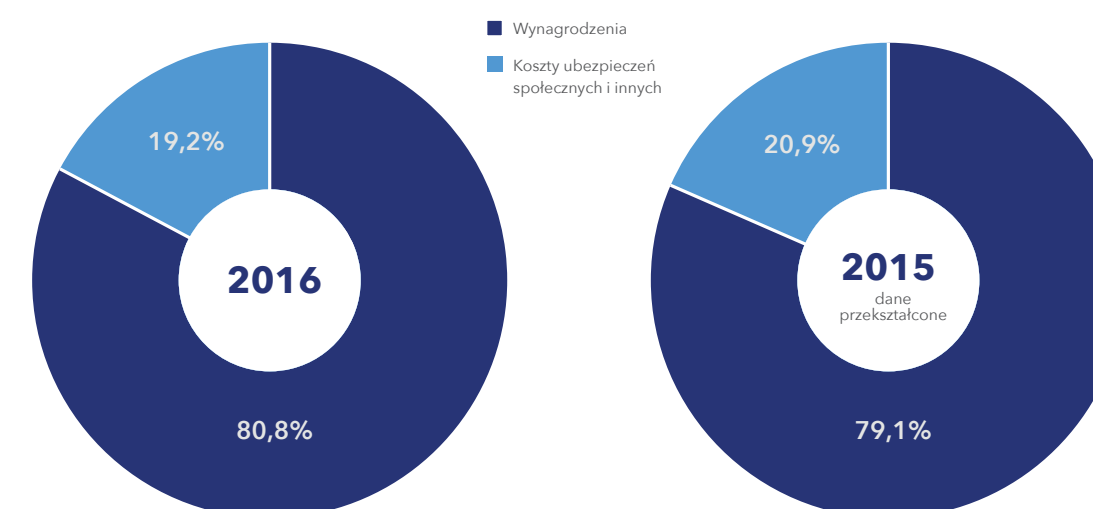
Analiza struktury kosztów z działalności PAŻP pokazuje, iż dominujący udział w kosztach ogółem miały koszty operacyjne, które za dwanaście miesięcy 2016 roku wyniosły **730 295 tys. PLN**.

Koszty działalności operacyjnej w układzie rodzajowym

Zaangażowanie PAŻP w realizację zadań strategicznych w 2016 r. powodowało konieczność zapewnienia właściwej organizacji zasobów ludzkich oraz w związku z tym wymagało odpowiedniego zaangażowania finansowego. Koszty wynagrodzeń i świadczeń na rzecz pracowników w 2016 r. ustalono w oparciu o mechanizmy regulujące je w Regulaminie Wynagradzania dla Pracowników Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej z 17.02.2010 r. z późniejszymi zmianami.

Koszty świadczeń pracowniczych

Koszty działalności operacyjnej w podziale na usługi

Zgodnie z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) nr 391/2013 z 3 maja 2013 r. ustanawiające wspólny system opłat za korzystanie ze służb żeglugi powietrznej, koszty zapewnienia służb żeglugi powietrznej ujmuje się w podziale na: koszty personelu, pozostałe koszty operacyjne (w tab. pozycja niepersonalne koszty operacyjne netto), amortyzację, koszt kapitału (pozycja pozabilansowa) i koszty wyjątkowe.

W kosztach personelu ujęciu podlegają koszty pracownicze (bez kosztów szkoleń). Niepersonalne koszty operacyjne netto obejmują następujące kategorie kosztów rodzajowych: zużycie materiałów i energii, usługi obce, podatki i opłaty, pozostałe koszty rodzajowe oraz szkolenia z kosztów pracowniczych.

WYSZCZEGÓLNIENIE ZGODNE Z „ROZPORZĄDZENIEM”	POZYCJA SKŁADOWA	NAWIGACJA TRASOWA	NAWIGACJA TERMINALOWA
Personel	Razem, w tym	399 935	78 897
	Koszty operacyjne	399 603	78 855
	Pozostałe koszty operacyjne	332	42
Niepersonalne koszty operacyjne netto	Razem, w tym	70 056	14 636
	Koszty operacyjne	70 036	14 716
	Pozostałe koszty operacyjne i koszty finansowe	6 921	1 559
	Korekta z tytułu przychodów z pozostałych usług	-1 049	-207
	Pozostałe przychody operacyjne i przychody finansowe	-5 851	-1 432
Amortyzacja	Koszty operacyjne	56 832	10 110
Koszt kapitału		48 339	8 589
Koszty wyjątkowe		0	0
Koszty całkowite netto		575 162	112 232

Sprawozdanie z sytuacji finansowej

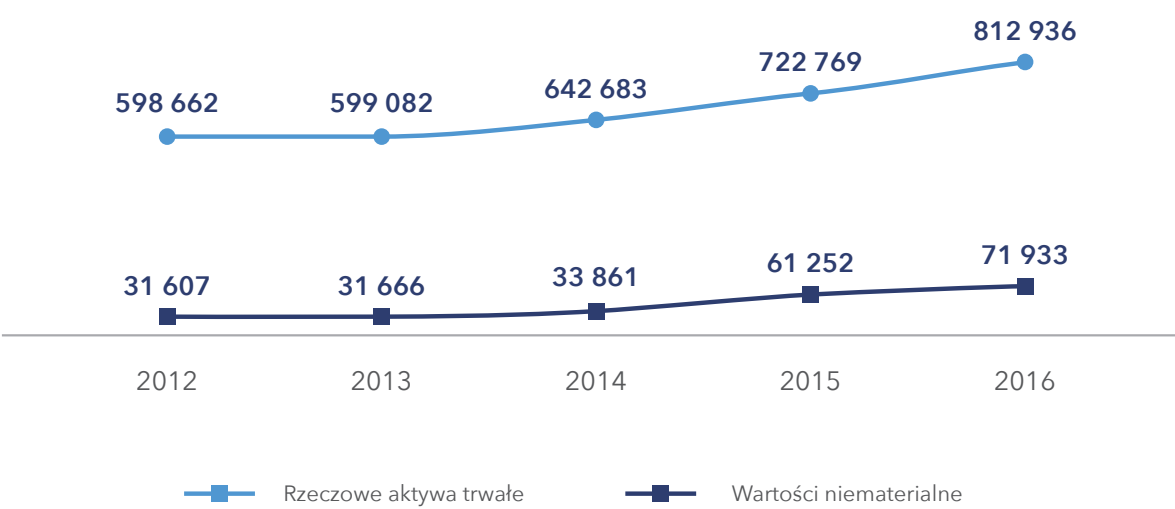
Suma bilansowa PAŻP na dzień 31.12.2016 r. wyniosła **1 433 177 tys. PLN**.

SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ NA DZIEŃ	31/12/2016	31/12/2015
Aktywa trwałe	952 231	854 321
Wartości niematerialne	71 933	61 252
Rzeczowe aktywa trwałe	812 936	722 769
Należności długoterminowe	62	1 025
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	66 037	68 043
Inne rozliczenia międzyokresowe	1 264	1 233
Aktywa obrotowe	480 946	469 856
Zapasy	258	360
Aktywa dostępne do sprzedaży	4 656	0
Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności	136 095	132 495
Należności z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych	5 116	3 998
Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	1 856	2 403
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	332 966	330 601
Aktywa razem	1 433 177	1 324 178
Fundusz własny	742 705	701 200
Fundusz założycielski	475 022	475 022
Fundusz zapasowy	226 178	207 722
Zyski zatrzymane	0	0
Zysk bieżący	41 505	18 456
Zobowiązania długoterminowe	498 719	455 904
Rezerwy długoterminowe	236 188	241 663
Rozliczenia międzyokresowe i rezerwa z tytułu przyszłych rozliczeń z przewoźnikami	261 075	212 774
Pozostałe zobowiązania długoterminowe	1 455	1 467
Zobowiązania krótkoterminowe	191 753	167 074
Rezerwy krótkoterminowe	11 812	9 643
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania	82 116	67 052
Rozliczenia międzyokresowe	97 824	90 379
Pasywa razem	1 433 177	1 324 178

Aktywa trwałe

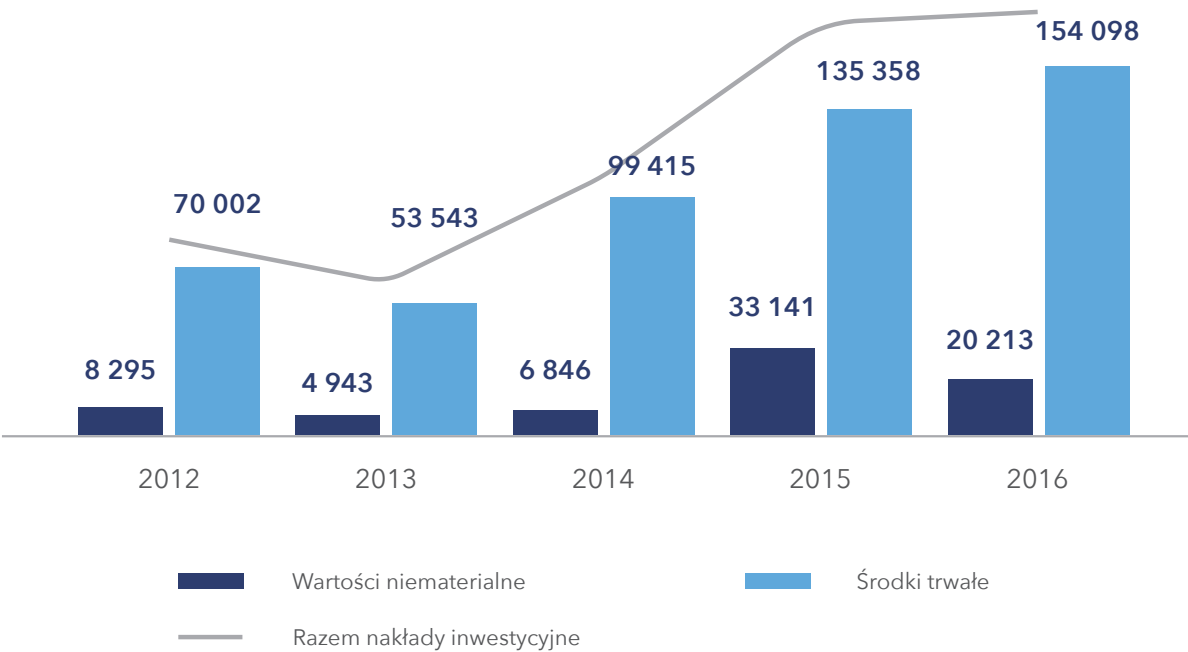
Aktywa trwałe na dzień 31.12.2016 r. stanowiły 66,4% sumy bilansowej, natomiast pozostałe 33,6%, stanowił majątek obrotowy. Z analizy struktury posiadanego w 2016 r. przez Polską Agencję Żeglugi Powietrznej majątku wynika, że Agencja, dysponowała rzeczowymi aktywami trwałymi na łączną kwotę 812 936 tys. PLN, na które głównie składały się urządzenia techniczne i maszyny, budynki i budowle, grunty (w tym prawa wieczystego użytkowania gruntów) oraz rzeczowe aktywa trwałe w budowie. Rosnąca wartość tych składników jest wynikiem intensyfikacji w realizacji zadań inwestycyjnych w 2016 r.

Aktywa trwałe

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE	WARTOŚĆ NETTO 31/12/2016	WARTOŚĆ NETTO 31/12/2015
Grunty własne, Prawo wieczystego użytkowania gruntów	162 418	122 109
Budynki i budowle	188 745	176 818
Urządzenia techniczne, maszyny	326 694	299 494
Rzeczowe aktywa trwałe w budowie	96 365	80 516
Środki transportu, Pozostałe aktywa trwałe	43 371	43 832
Razem	817 592	722 769
w tym przeznaczone do sprzedaży	4 656	0

Nakłady inwestycyjne

Ze względu na długi horyzont czasowy realizowanych zadań inwestycyjnych widoczny jest znaczący wzrost rzeczowych aktywów środków trwałych w budowie.

Budowa TWR w Krakowie

Aktywa obrotowe

Znaczącą pozycją aktywów obrotowych w 2016 roku były środki pieniężne. Stan środków pieniężnych i ich ekwiwalentów odnotowany na dzień 31.12.2016 r. wyniósł **332 966 tys.** PLN (z czego 40 050 tys. PLN stanowiły środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych oraz 292 916 tys. PLN stanowiły pozostałe środki pieniężne przechowywane w formie lokat).

Agencja dokonuje odpisu na należności nieściągalne, przeterminowane zgodnie z zasadą, że na należności nieściągalne odpis dokonywany jest w 100%. Na należności przeterminowane odpis dokonywany jest w 50% na należności przeterminowane w przedziale 60-180 dni i w 100% na należności przeterminowane w przedziale 181-360 dni i powyżej.

NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUG ORAZ POZOSTAŁE NALEŻNOŚCI	31/12/2016	31/12/2015
Należności z tytułu dostaw i usług (brutto)	150 948	138 096
Odpisy na należności zagrożone	-30 420	-31 381
Należności z tytułu dostaw i usług (netto), w tym:	120 528	106 715
<i>Wymagalne w okresie do 12 miesięcy</i>	<i>120 528</i>	<i>106 715</i>
Należności z tytułu innych podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych oraz innych świadczeń	11 384	22 289
Pozostałe należności	3 666	2 288
Należności od ZFŚS	517	1 203
Pozostałe należności	15 567	25 780
Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności saldo zamknięcia	136 095	132 495

Pasywa

Z analizy źródeł finansowania majątku wynika, że fundusze własne Agencji w kwocie **742 705 tys.** PLN stanowią 51,8% pasywów ogółem, natomiast pozostałe 48,2% to zobowiązania długoterminowe oraz zobowiązania krótkoterminowe w łącznej kwocie **690 472 tys.** PLN.

SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W FUNDUSZACH WŁASNYCH	FUNDUSZ ZAŁOŻYCIELSKI	FUNDUSZ ZAPASOWY	WYNIKI ZATRZYMANE	RAZEM
Na dzień 31 grudnia 2015	475 022	207 722	18 456	701 200
Podział zysku za rok ubiegły		18 456	-18 456	0
Zysk za rok obrotowy			41 505	41 505
Inne całkowite dochody ogółem				0
Na dzień 31 grudnia 2016	475 022	226 178	41 505	742 705

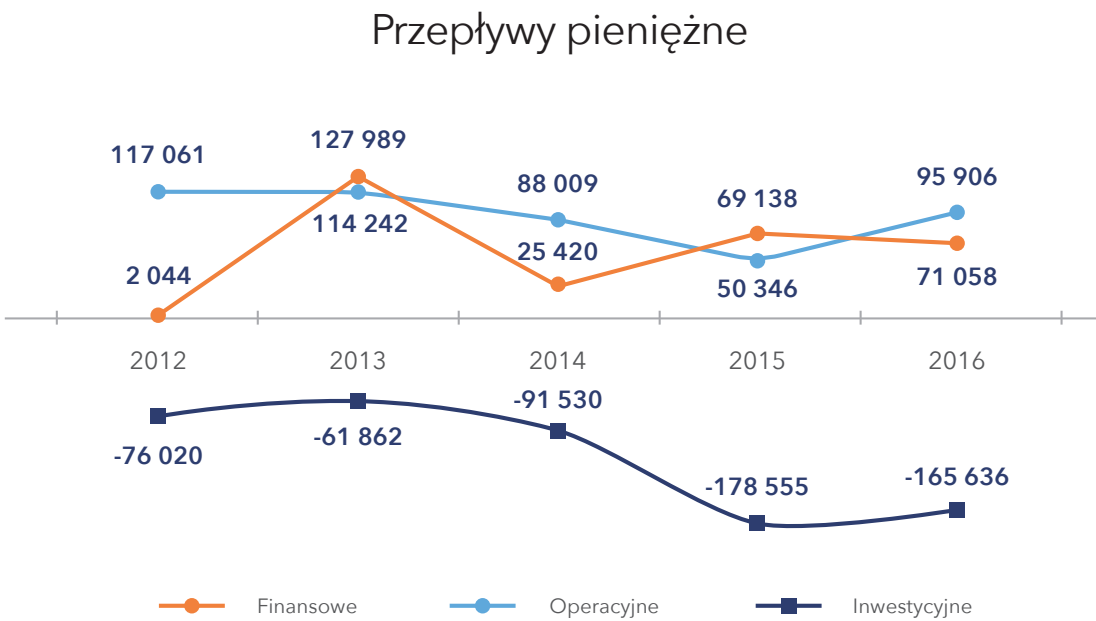
Sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej PAŻP za 2016 rok wyniosły **95 906 tys. PLN**. Przepływy z działalności operacyjnej są to przepływy pieniężne pochodzące z podstawowej, statutowej działalności PAŻP i są związane bezpośrednio ze świadczonymi usługami. Przepływy te obejmują wpływy gotówkowe ze sprzedaży, wydatki z tytułu ponoszonych kosztów zakupu materiałów i surowców, płac, czynszów itp. Dodatkowo saldo przepływów pieniężnych w obszarze działalności operacyjnej świadczy o zdolności Agencji do generowania gotówki na podstawowej działalności operacyjnej.

Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej zasilają w gotówkę niezbędną do realizacji inwestycji. W związku z prowadzonymi procesami inwestycyjnymi w 2016 roku wydatki na nabycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych wyniosły **165 636 tys. PLN**. Ujemne przepływy wykazane w tym obszarze na tak wysokim poziomie świadczą o podjętych przez PAŻP w 2016 r. znaczących działaniach inwestycyjnych zmierzających do zwiększenia wartości majątku trwałego.

Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej w analizowanym okresie były dodatnie i wyniosły **71 058 tys. PLN**,

co w głównej mierze jest efektem wpływów z tytułu dotacji POliŚ 2007-2013 (62 464 tys. PLN).

SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	OKRES ZAKOŃCZONY 31/12/2016	OKRES ZAKOŃCZONY 31/12/2015
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej		
Zysk brutto	53 565	26 696
Korekty razem	42 341	23 651
Amortyzacja	67 637	60 514
Zyski (straty) z tytułu różnic kursowych	-1 037	1 807
Odsetki	-4 249	-5 339
Strata z działalności inwestycyjnej	-1 023	323
Zmiana stanu rezerw	-3 306	4 381
Zmiana stanu zapasów	101	45
Zmiana stanu należności	-2 637	-13 378
Zmiana stanu zobowiązań	8 571	11 533
Zmiana stanu rozliczeń międzyokresowych	10 017	-15 489
Zapłacony podatek	-10 053	-6 201
Inne korekty	-21 680	-14 546
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	95 906	50 346
Zbycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych	1 796	186
Wydatki na wartości niematerialne oraz rzeczowe aktywa trwałe	-167 432	-178 740
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	-165 636	-178 555
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej		
Odsetki otrzymane	4 456	5 433
Odsetki zapłacone	-207	-94
Inne wpływy finansowe (dotacje)	66 810	63 799
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	71 058	69 138
Zwiększenia/Zmniejszenia netto środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	1 328	-59 070
Zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych	1 037	-1 807
Zmiana stanu środków pieniężnych zgodna ze sprawozdaniem z sytuacji finansowej	2 365	-60 877
Saldo otwarcia środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	330 601	391 478
Saldo zamknięcia środków pieniężnych i ich ekwiwalentów, w tym:	332 966	330 601
<i>o ograniczonej możliwości dysponowania</i>	5 102	4 776

PKF

PKF

Accountants &
business advisers

Sprawozdanie biegłego rewidenta

jakość

transparentność

kompetencje

etyka

Opinia niezależnego biegłego rewidenta

z badania sprawozdania finansowego
Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej
z siedzibą w Warszawie
za okres od 01.01.2016 r. do 31.12.2016 r.

Wiarygodna informacja – zaufanie inwestorów

PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. jest firmą członkowską rodziny firm PKF International Limited, rodziny niezależnych pod względem prawnym firm i nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności za działania lub zaniechania działań przez jakąkolwiek firmę członkowską lub korespondencyjną bądź firmy członkowskie lub korespondencyjne.

OPINIA NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA

Dla Ministra Infrastruktury i Budownictwa

Opinia o sprawozdaniu finansowym

Przeprowadziliśmy badanie załączonego sprawozdania finansowego Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej z siedzibą w Warszawie, ul. Wieżowa 8, zwanej dalej Agencją, na które składa się, sprawozdanie z całkowitych dochodów za rok obrotowy zakończony dnia 31 grudnia 2016 r., sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone na dzień 31 grudnia 2016 r., sprawozdanie z przepływów pieniężnych oraz sprawozdanie ze zmian w funduszach własnych, informacje dodatkowe o przyjętych zasadach rachunkowości oraz inne informacje objaśniające za rok obrotowy kończący się dnia 31 grudnia 2016.

Odpowiedzialność Prezesa Agencji

Prezes Agencji jest odpowiedzialny za sporządzenie i rzetelną prezentację tego sprawozdania finansowego zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, jego zgodność z obowiązującymi Agencję przepisami prawa oraz statutem, a także za prowadzenie ksiąg rachunkowych zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. 2016 r. poz. 1047 z późniejszymi zmianami), zwanej dalej ustawą o rachunkowości. Prezes Agencji jest odpowiedzialny również za kontrolę wewnętrzną, którą uznaje za niezbędną, aby sporządzane sprawozdania finansowe były wolne od nieprawidłowości powstałych wskutek celowych działań lub błędów.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości, Prezes Agencji jest zobowiązany do zapewnienia, aby sprawozdanie finansowe spełniało wymagania Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską oraz ustawy o rachunkowości.

Odpowiedzialność Biegłego Rewidenta

Naszym zadaniem jest, w oparciu o przeprowadzone badanie, wyrażenie opinii wraz z raportem o tym sprawozdaniu finansowym.

Badanie sprawozdania finansowego przeprowadziliśmy stosownie do postanowień Krajowych Standardów Rewizji Finansowej w brzmieniu Międzynarodowych Standardów Badania przyjętych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów (uchwała nr 2783/52/2015 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 10 lutego 2015 r. z późniejszymi zmianami), zwanych dalej Krajowymi Standardami Rewizji Finansowej, oraz rozdziału 7 ustawy o rachunkowości. Regulacje te nakładają na nas obowiązek postępowania zgodnego z zasadami etyki oraz zaplanowania i przeprowadzenia badania w taki sposób, aby uzyskać wystarczającą pewność, że sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnego zniekształcenia.

Badanie polega na przeprowadzeniu procedur służących uzyskaniu dowodów badania dotyczących kwot i ujawnień zawartych w sprawozdaniu finansowym. Dobór procedur badania zależy od naszego osądu, w tym oceny ryzyka wystąpienia istotnego zniekształcenia sprawozdania finansowego na skutek celowych działań lub błędów. Dokonując oceny tego ryzyka bierzemy pod uwagę kontrolę wewnętrzną w zakresie dotyczącym sporządzania oraz rzetelnej prezentacji sprawozdania finansowego Agencji w celu zaprojektowania stosownych w danych okolicznościach procedur badania, nie zaś wyrażenia opinii o skuteczności kontroli wewnętrznej Agencji. Badanie obejmuje również ocenę odpowiedniości stosowanej polityki rachunkowości, racjonalności ustalonych przez Prezes Agencji wartości szacunkowych oraz ocenę ogólnej prezentacji sprawozdania finansowego.

Wyrażamy przekonanie, że uzyskane przez nas dowody badania stanowią wystarczającą i odpowiednią podstawę do wyrażenia przez nas opinii z badania.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości jesteśmy także zobowiązani stwierdzić w opinii, czy sprawozdanie finansowe jest zgodne co do formy i treści z obowiązującymi Agencję przepisami prawa i statutem oraz czy zostało ono sporządzone na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych. Stwierdzenia w tym zakresie sformułowaliśmy w oparciu o prace wykonane w trakcie badania.

Opinia

Naszym zdaniem, załączone sprawozdanie finansowe Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej:

- przedstawia rzetelnie i jasno sytuację majątkową i finansową Agencji na dzień 31 grudnia 2016 r., wynik finansowy oraz przepływy pieniężne za rok obrotowy kończący się tego dnia zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską i przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości,
- jest zgodne, we wszystkich istotnych aspektach, co do formy i treści z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską oraz z wpływającymi na jego treść postanowieniami statutu Agencji,
- zostało sporządzone na podstawie prawidłowo prowadzonych, we wszystkich istotnych aspektach, ksiąg rachunkowych zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o rachunkowości.

Accountants &
business advisers

Sprawozdanie na temat innych wymogów prawa i regulacji

Sprawozdanie z działalności

Roczne sprawozdanie z działalności Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej za 2016 r. obejmuje informacje finansowe i niefinansowe. Prezes Agencji jest odpowiedzialny za sporządzenie sprawozdania z działalności. Nasza opinia o sprawozdaniu finansowym nie obejmuje sprawozdania z działalności oraz, o ile nie zostało to jednoznacznie wskazane w *Sprawozdaniu na temat innych wymogów prawa i regulacji*, nie wyrażamy żadnej formy zapewnienia o tym sprawozdaniu. Ponadto zakres naszych prac oraz charakter naszego zapewnienia są wyłącznie takie jak opisujemy poniżej.

Opinia o sprawozdaniu z działalności

Prezes Agencji jest odpowiedzialny za sporządzenie sprawozdania z działalności oraz za zapewnienie jego zgodności z wymogami art. 49 ustawy o rachunkowości.

Zgodnie z wymogami ustawy o rachunkowości oraz Krajowych Standardów Rewizji Finansowej, zapoznaliśmy się ze sprawozdaniem z działalności w celu stwierdzenia, czy uwzględnia ono, we wszystkich istotnych aspektach, informacje, o których mowa w art. 49 ustawy o rachunkowości oraz czy informacje w tym sprawozdaniu są zgodne z informacjami zawartymi w zbadanym sprawozdaniu finansowym.

Opinia

Naszym zdaniem, w oparciu o prace wykonane w związku z badaniem sprawozdania finansowego, załączone sprawozdanie z działalności Agencji uwzględnia, we wszystkich istotnych aspektach, informacje, o których mowa w art. 49 ustawy o rachunkowości i informacje w tym sprawozdaniu są zgodne z informacjami zawartymi w sprawozdaniu finansowym.

Inne stwierdzenia o sprawozdaniu z działalności wymagane przez ustawę o rachunkowości

W świetle wiedzy o Agencji i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania nie stwierdziliśmy w sprawozdaniu z działalności Agencji istotnych zniekształceń.

Beata Biolik-Przybyłowska
Biegły rewident nr 11858

kluczowy biegły rewident przeprowadzający badanie
w imieniu PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k.
podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych nr 477

ul. Orzycka 6 lok. 1B
02-695 Warszawa

4 maja 2017 r. Warszawa

Raport

z badania sprawozdania finansowego
Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej
z siedzibą w Warszawie
za okres od 01.01.2016 r. do 31.12.2016 r.

Wiarygodna informacja – zaufanie inwestorów

Polska Agencja Żeglugi Powietrznej
Raport z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2016 r.

Spis treści

1.	Część ogólna raportu	2
1.1.	Dane identyfikujące badaną jednostkę	2
1.1.1.	Nazwa jednostki	2
1.1.2.	Siedziba jednostki	2
1.1.3.	Dane rejestracyjne jednostki	2
1.1.4.	Przedmiot działalności jednostki	2
1.1.5.	Struktura własności	2
1.1.6.	Organ kierujący	2
1.2.	Informacje dotyczące przeprowadzonego badania	3
1.2.1.	Formalne wymogi dotyczące badania	3
1.2.2.	Informacja o uzyskaniu żądanych informacji, wyjaśnień i oświadczeń	3
1.3.	Informacje o sprawozdaniu finansowym za poprzedni rok obrotowy	4
	Część szczegółowa raportu	5
2.1.	Sytuacja majątkowa i finansowa jednostki oraz jej wynik finansowy	5
2.1.1.	Sytuacja majątkowa i finansowa	5
2.1.2.	Wynik finansowy	6
2.1.3.	Wybrane wskaźniki finansowe	6
2.2.	Prawidłowość stosowanego systemu rachunkowości	7

Polska Agencja Żeglugi Powietrznej
Raport z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2016 r.

1. Część ogólna raportu

1.1. Dane identyfikujące badaną jednostkę

1.1.1. Nazwa jednostki

Polska Agencja Żeglugi Powietrznej.

1.1.2. Siedziba jednostki

02-147 Warszawa, ul. Wieżowa 8

1.1.3. Dane rejestracyjne jednostki

Polska Agencja Żeglugi Powietrznej utworzona na mocy ustawy z dnia 8 grudnia 2006 r. o Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej (Dz.U. 2015 poz. 1641). Nie podlega wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego.

REGON: 140886771
NIP: 5222838321

1.1.4. Przedmiot działalności jednostki

Zasadniczym przedmiotem działalności badanej Agencji jest zapewnienie bezpiecznej, ciągłej, płynnej i efektywnej żeglugi powietrznej w polskiej przestrzeni powietrznej przez wykonywanie funkcji instytucji zapewniającej służby żeglugi powietrznej, zarządzanie przestrzenią powietrzną oraz zarządzanie przepływem ruchu lotniczego.

1.1.5. Struktura własności

Polska Agencja Żeglugi Powietrznej jest państwową osobą prawną i podlega ministrowi właściwemu do spraw transportu.

Na dzień 31 grudnia i do dnia wydania opinii Fundusz Założycielski Agencji wynosił:

Fundusz założycielski 475 021 841,32 złotych

1.1.6. Organ kierujący

Na dzień 1 stycznia 2016 roku Pani Magdalena Jaworska pełniła obowiązki Prezesa Polskiej Agencji Żegluj Powietrznej oraz jednocześnie funkcję Zastępcy Prezesa.
Z dniem 22 grudnia 2016 r. Pan Janusza Niedziela został powołany na stanowisko Prezesa Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej

Na wniosek Prezesa z dniem 25 kwietnia 2016 r. powołano Pana Roberta Bogackiego na zastępcę Prezesa Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej, na okres nie dłuższy niż sześć miesięcy oraz przedłożono powołanie z dniem 25 października 2016 r., na okres nie dłuższy niż sześć miesięcy

W skład Organu Kierującego na dzień 31 grudnia 2016 r. wchodził Pan Janusz Niedziela pełniący funkcję Prezesa Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej oraz Pan Robert Bogacki pełniący funkcję Zastępcy Prezesa.

Na wniosek Prezesa Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej powołano z dniem 12 kwietnia 2017 r. Pana Pawła Młynarczyka na stanowisko Zastępcy Prezesa Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej.

Na dzień wydania opinii w skład Organu Kierującego wchodził: Pan Janusz Niedziela pełniący funkcję Prezesa Agencji oraz Pan Paweł Młynarczyk pełniący funkcję Zastępcy Prezesa.

1.2. Informacje dotyczące przeprowadzonego badania

1.2.1. Formalne wymogi dotyczące badania

Badanie sprawozdania finansowego przeprowadziliśmy zgodnie z umową z dnia 21 października 2016 r., zawartą na podstawie Decyzji Urzędu Lotnictwa Cywilnego z dnia 22 listopada 2016 r. odnośnie wyboru podmiotu uprawnionego do badania sprawozdania finansowego.

Kluczowy biegły rewident oraz PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp.k. spełniają wymóg niezależności od badanej Agencji w rozumieniu art. 56 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym (tekst jedn. Dz. U. 2016, poz. 1000).

1.2.2. Informacja o uzyskaniu żądanych informacji, wyjaśnień i oświadczeń

Zakres naszych prac nie został ograniczony. W trakcie badania sprawozdania finansowego uzyskaliśmy żądane przez nas informacje oraz wyjaśnienia niezbędne do uzyskania właściwych i odpowiednich dowodów badania.

Prezes Agencji złożył w dniu wydania niniejszego raportu oświadczenie o rzetelności i jasności sprawozdania finansowego przedstawionego do badania oraz niezrealizowaniu zdarzeń po dniu bilansowym wpływających w sposób znaczący na dane wykazane w sprawozdaniu finansowym za rok badany.

W trakcie badania sprawozdania finansowego Prezes Agencji złożył wszystkie żądane przez nas oświadczenia, wyjaśnienia i informacje oraz udostępnił nam wszelkie dokumenty i informacje niezbędne do wydania opinii i przygotowania raportu.

Zakres i sposób przeprowadzonego badania wynika ze sporządzonej przez nas dokumentacji roboczej, znajdującej się w siedzibie PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k.

1.3. Informacje o sprawozdaniu finansowym za poprzedni rok obrotowy

Sprawozdanie finansowe sporządzone na dzień 31 grudnia 2015 r. i za okres kończący się tego dnia zostało zbadane przez KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. uzyskało opinię biegłego rewidenta bez zastrzeżeń.

Sprawozdanie finansowe sporządzane na dzień 31 grudnia 2015 r. oraz Roczne sprawozdanie z działalności PAŻP za 2015 r. zostały zatwierdzone w dniu 29 grudnia 2016 r. przez Ministra Infrastruktury i Budownictwa. Zysk netto za 2015 r. w kwocie 18 456 371,77 złotych został przeznaczony w całości na fundusz zapasowy Agencji.

Roczne sprawozdanie z działalności PAŻP za 2015 r. zostało zatwierdzone z zastrzeżeniem:

„Stwierdza się przyjęcie przez Prezesa PAŻP w maju 2015 r., bez dochowania wymaganego na mocy art. 10 ust. 2 wyżej wymienionej ustawy trybu zatwierdzenia przez ministra właściwego do spraw transportu, dokumentu pn. Regulamin przyznawania dodatkowych świadczeń dla pracowników, który do dnia 31.12.2015 r. osiągnął powszechny wiek emerytalny i decydują się na rozwiązanie umowy o pracę za porozumieniem stron, obowiązującego do dnia 31 grudnia 2015 r. Wniosek Prezesa Agencji z dnia 12 października 2016 r. o zatwierdzenie ex post Regulaminu nie został pozytywnie rozpatrzony przez organ.”

Sprawozdanie finansowe zostało złożone w Monitorze Sądowym i Gospodarczym w dniu 19 stycznia 2017 r.

Polska Agencja Żeglugi Powietrznej
Raport z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2016 r.

Polska Agencja Żeglugi Powietrznej
Raport z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2016 r.

Część szczegółowa raportu

2.1. Sytuacja majątkowa i finansowa jednostki oraz jej wynik finansowy

2.1.1. Sytuacja majątkowa i finansowa

	2016-12-31 zł '000	% sumy bilanso wej	2015-12-31 zł '000	% sumy bilanso wej	Zmiana %
AKTYWA					
AKTYWA TRWAŁE					
Wartości niematerialne	71 932,78	5,0%	61 251,77	4,6%	17,4%
Rzeczowe aktywa trwałe	812 935,55	56,7%	722 768,83	54,6%	12,5%
Należności długoterminowe	61,99	0,0%	1 024,58	0,1%	-93,9%
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	66 036,72	4,6%	68 043,44	5,1%	-2,9%
Inne rozliczenia międzyokresowe	1 263,74	0,1%	1 232,88	0,1%	2,5%
	952 230,78	66,4%	854 321,50	64,5%	11,5%
AKTYWA OBROTOWE					
Zapasy	258,40	0,0%	359,68	0,0%	-28,2%
Aktywa dostępne do sprzedaży	4 656,31	0,3%	0,00	0,0%	100,0%
Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności	136 094,71	9,5%	132 494,67	10,0%	2,7%
Należności z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych	5 115,56	0,4%	3 997,96	0,3%	28,0%
Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	1 855,51	0,1%	2 403,40	0,2%	-22,8%
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	332 965,72	23,2%	330 600,72	25,0%	0,7%
	480 946,21	33,6%	469 856,44	35,5%	2,4%
AKTYWA RAZEM					
	1 433 176,99	100,0%	1 324 177,93	100,0%	8,2%
PASywa					
	2016-12-31 zł '000	% sumy bilanso wej	2015-12-31 zł '000	% sumy bilanso wej	Zmiana %
FUNDUSZ WŁASNY					
Fundusz założycielski	475 021,84	33,1%	475 021,84	35,9%	0,0%
Fundusz zapasowy	226 178,30	15,8%	207 721,92	15,7%	8,9%
Zysk / (strata) za rok obrotowy	41 505,11	2,9%	18 456,37	1,4%	124,9%
	742 705,25	51,8%	701 200,14	53,0%	5,9%
ZOBOWIĄZANIA DŁUGOTERMINOWE					
Rezerwy długoterminowe	236 188,33	16,5%	241 663,17	18,3%	-2,3%
Rozliczenia międzyokresowe i rezerwa z tytułu przyszłych rozliczeń z przewoźnikami	261 075,44	18,2%	212 773,89	16,1%	22,7%
Pozostałe zobowiązania długoterminowe	1 455,40	0,1%	1 466,62	0,1%	-0,8%
	498 719,17	34,8%	455 903,68	34,4%	9,4%
ZOBOWIĄZANIA KRÓTKOTERMINOWE					
Rezerwy krótkoterminowe	11 811,99	0,8%	9 643,47	0,7%	22,5%
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania	82 116,45	5,7%	67 051,94	5,1%	22,5%
Rozliczenia międzyokresowe i rezerwa z tytułu przyszłych rozliczeń z przewoźnikami	97 824,12	6,8%	90 378,70	6,8%	8,2%
	191 752,57	13,4%	167 074,12	12,6%	14,8%
PASywa RAZEM					
	1 433 176,99	100,0%	1 324 177,93	100,0%	8,2%

2.1.2. Wynik finansowy

	2016 zł '000	% przychodów ze sprzedaży	2015 zł '000	% przychodów ze sprzedaży	Zmiana %
Przychody ze sprzedaży					
Przychody ze sprzedaży	758 271,54	100,0%	711 489,96	100,0%	6,6%
	758 271,54	100,0%	711 489,96	100,0%	6,6%
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów					
Koszty działalności operacyjnej	730 295,47	96,3%	694 139,84	97,6%	5,2%
	730 295,47	96,3%	694 139,84	97,6%	5,2%
Zysk ze sprzedaży					
	27 976,07	3,7%	17 350,12	2,4%	61,2%
Pozostałe przychody operacyjne					
w tym: dotacje z UE oraz z Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa	26 254,58	3,5%	26 019,44	3,7%	0,9%
Pozostałe koszty operacyjne	20 562,57	2,7%	14 545,82	1,9%	41,4%
	8 816,17	1,2%	19 775,37	2,8%	-55,4%
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	45 414,48	6,0%	23 594,19	3,3%	92,5%
Przychody finansowe	8 357,83	1,1%	5 443,90	0,8%	53,5%
Koszty finansowe	207,50	0,0%	2 342,48	0,3%	-91,1%
Zysk (strata) brutto					
	53 564,82	7,1%	26 695,62	3,8%	100,7%
Podatek dochodowy					
Zysk (strata) netto	12 059,71	1,6%	8 239,25	1,2%	46,4%
	41 505,11	5,5%	18 456,37	2,6%	124,9%
Całkowite dochody ogółem					
	41 505,11	5,5%	18 456,37	2,6%	124,9%

2.1.3. Wybrane wskaźniki finansowe

	Wyszczególnienie	j.m.	2016	2015
1.	Rentowność sprzedaży produktów, towarów i materiałów	%	3,7	2,4
	(wynik na sprzedaży / przychody ze sprzedaży)*100			
2.	Rentowność kapitałów własnych (ROE)	%	5,8	5,3
	(wynik netto / przeciętny stan kapitałów własnych) *100			
3.	Szybkość obrotu należności z tyt. dostaw i usług	ilość dni	65	65
	(przeciętny stan należności z tyt. dostaw, robót i usług*365) / przychody ze sprzedaży			
4.	Wskaźnik ogólnego zadłużenia	%	48,2	47,0
	(zobowiązania ogółem / aktywa ogółem) *100			
5.	Wskaźnik płynności I		3,7	2,8
	(aktywa obrotowe /zobowiązania krótkoterminowe)			

Polska Agencja Żeglugi Powietrznej
Raport z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2016 r.

2.2. **Prawidłowość stosowanego systemu rachunkowości**

Agencji posiada, w istotnym zakresie, aktualną dokumentację opisującą zasady rachunkowości, przyjęte przez Prezesa Agencji, w zakresie wymaganym przepisami art. 10 ustawy o rachunkowości.

W trakcie przeprowadzonego badania sprawozdania finansowego dokonaliśmy wrywkowego sprawdzenia prawidłowości działania systemu rachunkowości.

W trakcie przeprowadzonych prac nie stwierdziliśmy znaczących nieprawidłowości dotyczących systemu rachunkowości, które nie zostałyby usunięte, a które mogłyby mieć istotny wpływ na badane sprawozdanie finansowe i nasze stwierdzenie w opinii dotyczące prawidłowości ksiąg rachunkowych zgodnie z ustawą o rachunkowości.

Celem naszego badania nie było wyrażenie opinii na temat funkcjonowania tego systemu rachunkowości i nie wyrażamy opinii na jego temat.

Agencji przeprowadziła inwentaryzację składników aktywów i pasywów w zakresie i terminach określonych w art. 26 ustawy o rachunkowości. Różnice inwentaryzacyjne ujęto i rozliczono w księgach badanego okresu.

Beata Biolik-Przybyłowska
Biegły rewident nr 11858

kluczowy biegły rewident przeprowadzający badanie
w imieniu PKF Consult Agencji z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k.
podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych nr 477

ul. Orzycka 6 lok. 1B
02-695 Warszawa

4 maja 2017 r. Warszawa

POLSKA AGENCJA
ŻEGLUGI POWIETRZNEJ

Siedziba:
ul. Wieżowa 8
02-147 Warszawa

info@pansa.pl
www.pansa.pl

POLSKA AGENCJA ŻEGLUGI POWIETRZNEJ
POLISH AIR NAVIGATION SERVICES AGENCY

RAPORT
ROCZNY 2016

ANNUAL REPORT 2016

740.000

flight
movements
per year

9.

largest country in Europe
in terms of administrative
area

6.

largest in
European
Union

6.

airspace
size in
Europe

Polish Air Navigation
Services Agency in
numbers in 2016

PANSA

Relation with partners

Stakeholders

- Airlines
- Airports
- MIL
- AUS organizations

Initiatives

- Baltic FAB
- Gate One
- A6
- B4
- CANSO
- iTec
- others

Governance

- NSA
- EC
- NM
- EUROCONTROL
- EASA
- SESAR JU
- SESAR DM
- MiB

Others

- Aviation Industry
- Academic Centers

The vision

Polish Air Navigation Services Agency shall have strong and well established position on the European market of air navigation services providers

The vision of PANSA's development shall be implemented by an effective and optimal use of staff's potential, innovative infrastructure and using the specificity of Poland's location in Europe (Eastern border of European Union and NATO). Polish Air Navigation Services Agency by cooperating with domestic, European and international organisations shall be the bridge between the East and the West of Europe in regards to the provision of air navigation services

The mission

Providing safe and seamless air traffic, by an effective airspace management and provision of high quality air navigation services.

Long-term business strategic objectives

- 1

Pansa as one of the key ANSPS in Europe
- 2

Providing B2B Data Services

Organisational structure of the Polish Air Navigation Services Agency on 31st December, 2016

Key performance indicators

Number of controlled flight hours

Operational part

INDICATOR	2014	2015	2016
Number of controlled IFR flight hours <i>Hrs ('000)</i>	409	403	426
En-Route Service Units <i>('000)</i>	3 931	3 880	4 175
IFR En-Route Movements <i>MVS ('000)</i>	691	688	740
Terminal Service Units <i>('000)</i>	156	166	182
IFR Airport Movements <i>MVS ('000)</i>	317	328	352
En-route ATFM delay <i>(min/lot)</i>	0,79	0,19	0,39
ATCO in OPS <i>(FTE)</i>	481,9	495,5	524,5
Total employment <i>(FTE)</i>	1 803,6	1 839,5	1 835,1

Financial part

INDICATOR	2014	2015	2016
Intangible fixed assets and PPE <i>PLN ('000)</i>	676 544	784 021	884 868
CAPEX (intangible fixed assets and PPE) <i>PLN ('000)</i>	106 261	168 499	174 311
Cash and cash equivalents <i>PLN ('000)</i>	391 478	330 601	332 966
Sales revenues <i>PLN ('000)</i>	726 884	711 490	758 272
Revenues from En-route navigation services <i>PLN ('000)</i>	590 049	564 197	611 734
Revenues from terminal navigation services <i>PLN ('000)</i>	116 132	126 171	126 111
Net result <i>PLN ('000)</i>	(28 614)	18 456	41 505
Inflation %	0,1	-0,7	-0,2
En-route - unit rate <i>PLN</i>	147,43	143,89	145,47
TNC - unit rate <i>PLN</i>	699,80	740,28	772,54

HEADQUARTER OF PANSA

Highlights January

Signing the application to SESAR JU by the B4 Consortium

The application of four air navigation services providers to SESAR Joint Undertaking was signed on 25th January, 2016. Within the last year, the Polish Air Navigation Services Agency, Lithuanian Se Oro Navigacija, Czech ANS CR and Slovak LPS have prepared a set of projects, which will allow the B4 Consortium to participate in the European-wide research and development programme SESAR 2020, managed by SESAR JU.

February

Polish Air Navigation Services Agency as a member of IFISA

Pursuing constant improvement of competences resulted in decision to join IFISA - International Flight Service Association. IFISA is an international, non-profit organisation that brings together domestic FISO unions - Flight Information Service Officer, which role is to exchange experiences and promote safety.

PANSA has four en-route Flight Information Services (FIS Units) in Warsaw, Gdańsk, Poznań, Kraków and employs 73 FISOs and FIS assistants.

March

**Inauguration of the World ATM Congress
Madrid 2016**

Agency attended the World ATM Congress Madrid. The Congress was both, a conference and an exhibition, on which expositions of leading air navigation service providers and suppliers of this industry from around the world could be found. This year’s Congress was held under the motto: „Leadership, change and implementation”.

The participants of the World ATM Congress 2016, air navigation service providers, airspace users and airports, had the possibility to exchange information on the most important ongoing and planned projects in the European sky.

During the Congress the Polish Air Navigation Services Agency signed a letter of intent on cooperation with the „iTEC” (Interoperability Through European Collaboration) Group, confirming its intention, together with Se Oro Navigacija (Lithuania) and Avinor (Norway), to join the European Alliance „iTEC”.

The „iTEC” Alliance brings together the air traffic services organizations in Europe, including services from the United Kingdom (NATS), Germany (DFS), Spain (ENAI), the Netherlands (LVNL) or Norway (Avinor).

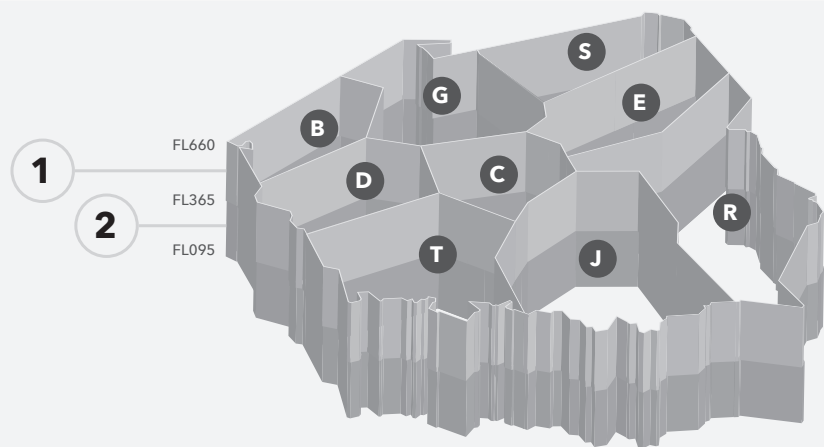
March

Baltic FAB

On 9-10 March 2016 in Warsaw, the third meeting of the Baltic FAB was held.

During the meeting, the status of implementation work within the Baltic FAB was discussed. In addition, the review of the activities of the aviation authorities of both countries within the NSA Coordination Committee was discussed.

The performance indicators of the implementation of the Air Navigation Services Performance Plan for 2015-2019 achieved by the Baltic FAB members in 2015 were also discussed.

March

Vertical division of the airspace

Polish Air Navigation Services Agency has introduced a vertical split of the managed airspace. Introducing the above mentioned solution can improve air traffic flow, reducing delays and the length of flights, reducing CO2 emissions, improving the competitiveness of the Polish Air Navigation Services offered to Polish users, while ensuring the safety.

April

PANSA and UksATSE meeting on 25th April 2016

The evaluation of the cooperation between UksATSE and PANSA and specifying the possibility to extend it in regards to other areas of both of the entities that provide air traffic services with the involvement of Baltic FAB, was the main topic of the management boards meeting.

Representatives of the Polish Ministry of Infrastructure and Construction and the Civil Aviation Authority also attended the meeting.

The heads of the Polish and Ukrainian agencies have summarized the ongoing cooperation, confirming the possibility of its extension on the working level. The undoubted additional advantage resulting from the strengthening of relations between PANSA and UksATSE shall be an improved exchange of information in the current cooperation between Polish and Ukrainian air traffic controllers. Furthermore, PANSA has expressed its interest in adjustment of technological infrastructure so that the quality and the speed of exchanging information would improve the possibilities of PANSA and UksATSE.

June

PANSA controllers in Olsztyn-Mazury Airport

In June, Polish Air Navigation Services Agency began providing services in the controlled area and region of Olsztyn - Mazury Airport. The presence of PANSA's air traffic controllers will improve the management of the commercial flights, while introducing a number of rules for all airspace users, including operators of drones that are becoming more and more popular in Poland.

June

New radar at the Chopin Airport in Warsaw

The new Primary Surveillance Radar (Primary Surveillance Radar and Secondary Surveillance Radar) at the Warsaw Airport replaced the ASR-9 / MSSR radar.

The new radar set will provide data to illustrate the airspace situation in the Pegasus_21 system, which is operated by the PANSA's air traffic controllers.

In the following years PANSA plans to establish three such facilities in Poland, and in addition, four secondary surveillance radars and multilateral system which is an alternative to the traditional radars.

June

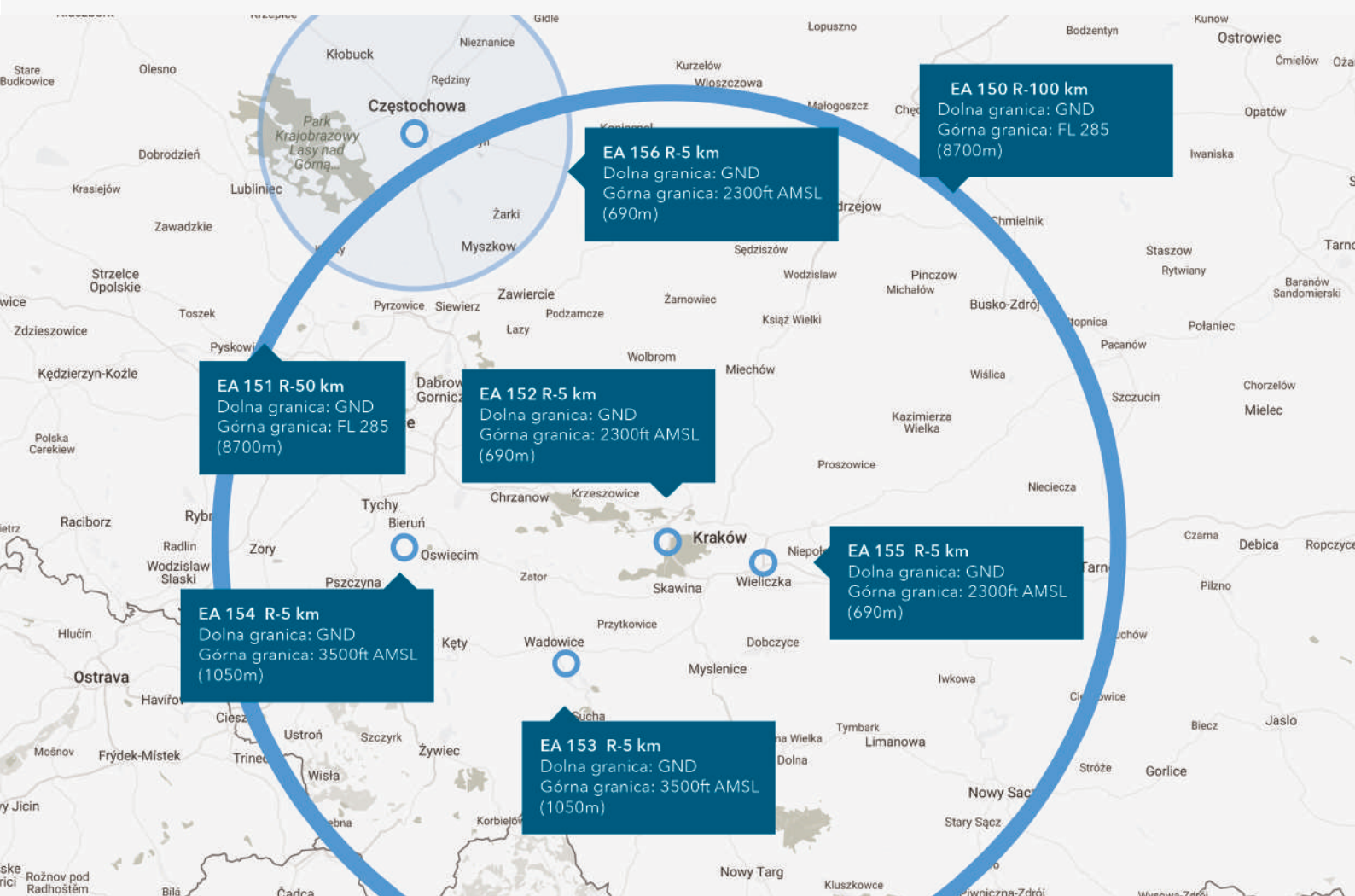
New Generation Sky

Managing the Polish and Lithuanian airspace on the basis of the latest generation operating systems is becoming a fact. The first step was made in Warsaw. Polish Air Navigation Services Agency and ORO NAVIGACIJA, institutions providing air traffic services from Poland and Lithuania have signed agreements with an international company – Indra to implement the latest iTEC air traffic management system in both countries. It is assumed that all major Air Traffic Management Centers in Europe will be using the iTEC system over the next five years. The purchase procedure was carried out prior the signing of the contracts. As a result, both institutions joined the iTEC Alliance, as announced at the World ATM Congress in Madrid.

July

General Aviation traffic performance record

General aviation traffic is growing at a record pace. Last year, the number of operations carried out by the Flight Information Service (FIS) in PANSa broke the record and in 2016 the FISOs carried out **197 319** VFR movements. In 2016, in comparison to 2015 it was a **13%** increase in provided services in the G class.

July

Airspace during World Youth Days

Increased air traffic related to World Youth Days that took place on July 2016, and intensive holiday related traffic was an organizational challenge for PANSO and air traffic controllers employed by the Agency. Seven zones of limited flights around Krakow. Absolute ban on flights related to: sport, aeroclubs, recreation, with particular regard to the total ban on flying drones. Those special measures have been introduced during the World Youth Days in the airspace under the control of PANSO and were aiming at providing maximum safety for all airspace users and WYD participants.

August

PANSO opened to cooperation with Ukraine - Aviation meeting in Lviv

Heads of PANSO and UKSATSE, opened the air traffic management center in Lviv, which is equipped with a new management system.

During the meeting, the heads of both agencies discussed the adaptation of ATM systems in order to introduce Free Route Airspace (FRA) and create a regional frequency synchronization and sectoring tool (FRASE) to improve the air traffic management, shorten the routes and thus minimize the negative impact on the environment. The FRASE system will be integrated with the ATM system and will allow to import and export data from two different sources.

August

ATC Global 2016

ATC Global is an annual ATC/ATM environmental exhibition and conference. This is a place for companies and institutions which are looking for modern solutions and systems, as well as a place for connecting with others and exchanging experience. This year, PANSA representatives, including the Acting President of PANSA Magdalena Jaworska, who has presented the topic of the role of the Agency in connecting regions in the context of operational cooperation between air navigation services providers from different countries.

August

Successes of FIS Poland at the seminar in Manchester

FIS Poland, an association which unites PANSA's FISO, has been a member and the founder of IFISA since 2015. In September, in Manchester an annual seminar and workshop devoted to, among other things, EU regulations in the area of FIS, good practices in the flight information service as well as phraseology used in FIS were held.

November

Completion of the implementation of the Baltic FAB

On 28-29 November, in Vilnius, the third meeting of Baltic Functional Airspace Block took place.

During the meeting, the final report of the Baltic FAB implementation program was approved, directions for development and strategic objectives for 2017 were identified, including joint air traffic management and airspace design based on the same principles and its integration within the Free Route Airspace for Baltic FAB.

The Board of the Baltic FAB has decided to put more attention on cooperation with non-UE countries, research and development and creating a PR strategy for the Baltic FAB. In addition, the participants committed themselves to implement the tasks described in the Baltic FAB Strategy (including achieving and maintaining high performance in the areas of safety, airspace capacity and air traffic flow management, and reducing the negative impact of aviation on the natural environment).

November

Warsaw: the European capital of drones

In November 2016 Warsaw hosted the High-Profile Conference: „Drons as a source of new jobs and growth”, jointly organized by the Ministry of Infrastructure and Construction, EASA - European Aviation Safety Agency, Polish Civil Aviation Authority and Polish Air Navigation Services Agency.

More than 300 guests from around the world came to the capital of Poland. Among the guests, there were representatives of European institutions, national aviation authorities, civil and military drones manufacturers, research institutions, universities and private ventures.

The purpose of the conference was to identify actions that could provide new jobs and economic growth, with respect for the safety, privacy and the environment.

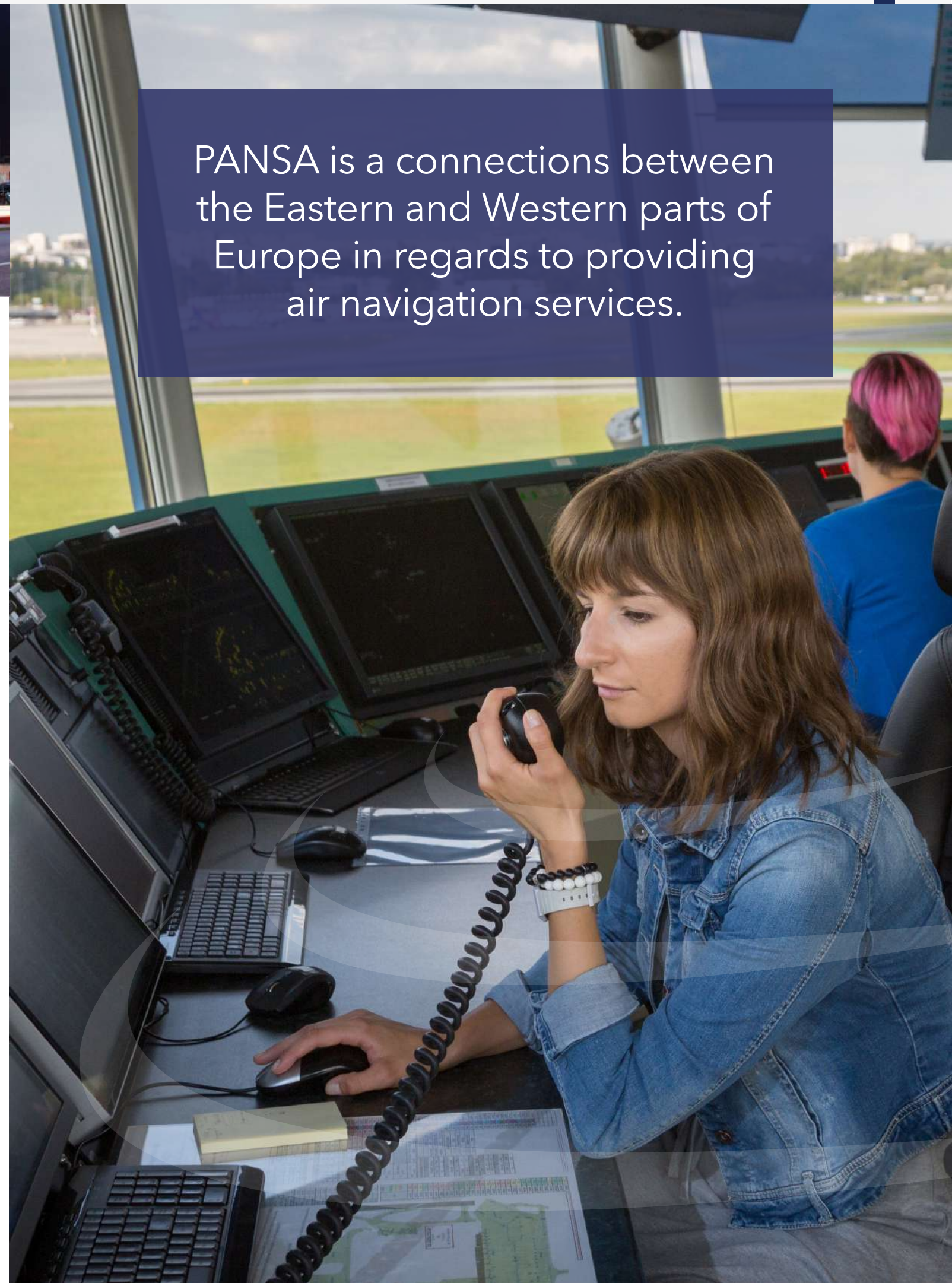
December

Innovative navigation technologies in Krakow

The representatives of the Polish Air Navigation Services Agency and the busiest regional airport in Poland – Krakow Airport – have signed an agreement in regards to the implementation instrument flight approach based on the GBAS (Ground Based Augmentation System) which uses satellite navigation technology for the air traffic control system.

The GBAS (Ground Based Augmentation System) is a new technology that not only allows simultaneous provision of approach air navigation services comparable with ILS at all the runway's directions, moving operations from one runway to another without the need for any additional equipment, but it also allows flexibility in the designing the approach procedures. Introduction of GBAS will also indirectly contribute to reducing fuel consumption and impact the process of designing routes over less populated areas.

PANSA is a connections between the Eastern and Western parts of Europe in regards to providing air navigation services.

PANSA in

2016

Polish Air Navigation Services Agency (PANSA) has been functioning as a state body responsible for managing the national airspace (FIR Warsaw) since April 1, 2007, acting pursuant to the Act on Polish Air Navigation Services Agency dated December 8, 2006.

Air traffic control takes place on three levels:

- 1** area control – established to provide control of en-route air traffic (1 ACC: Warszawa),
- 2** approach control – set up to control air traffic in reference to controlled flights of arriving and departing traffic – in Warsaw this is an area with a radius of about 100 km (4 APPs: Warszawa, Gdańsk, Kraków, Poznań),
- 3** airport control – established to provide control of air traffic in airports (15 TWRs)

Additionally, PANSA delivers Flight Information Services (FIS) in uncontrolled airspace. It also cooperates with Search and Rescue (SAR) bodies, providing alerting service. PANSA performs these functions – among others – by ensuring high quality of provided services and technologically advanced ground-based navigation and telecommunication equipment, cooperation with international organizations, and by arranging resources (both technical and human) to provide Air Traffic Services (ATS).

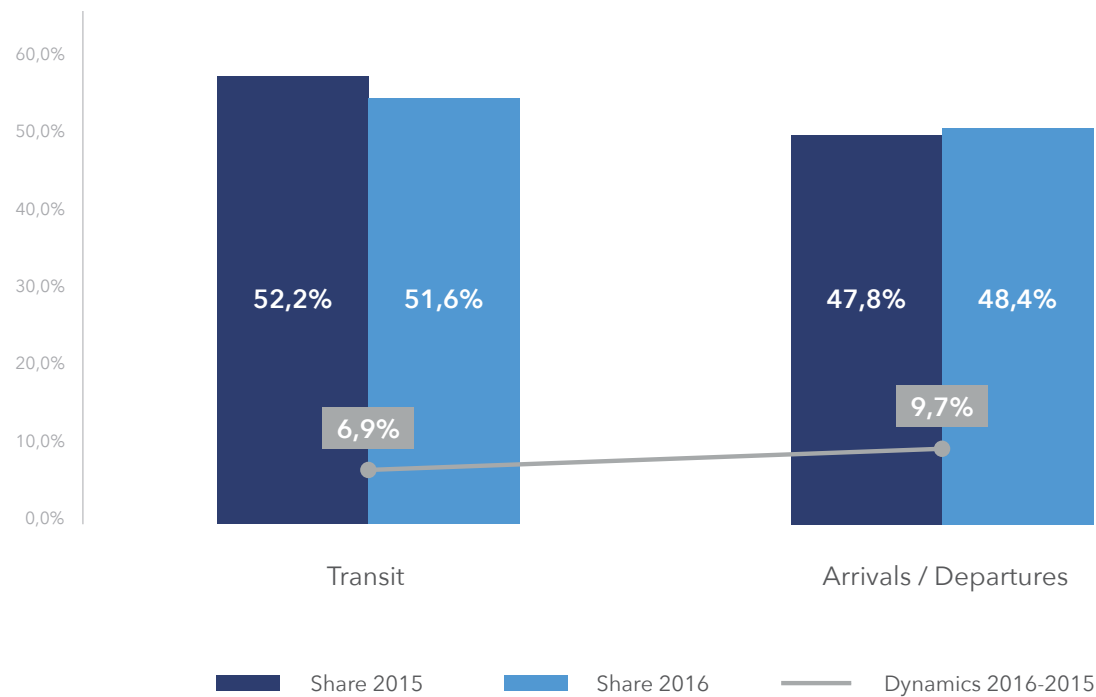
TWRs map

Air traffic in Polish controlled airspace 2016 in terms of the total number of flights was higher than in 2015 by **7,5%**.

In the analysed period the value of the average En-route ATFM delay was 0.39 min/flight. There was an increase in the number of flights in departures/arrivals by 9.7% and in overflights by 6.9%. In total number of flights, share of departures/arrivals increased from 47.8% to 48.4%. The share of overflights decreased to 51.6%.

Share of traffic categories in total number of flights 2015-2016

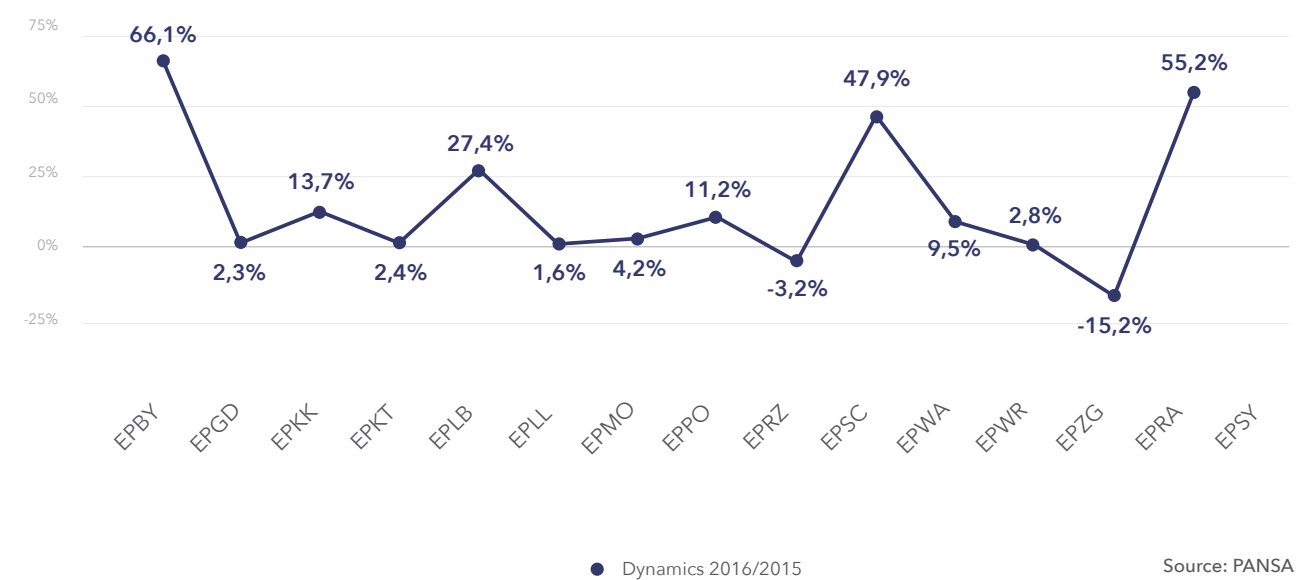

Number of flights and En-route ATFM delays 2002-2016

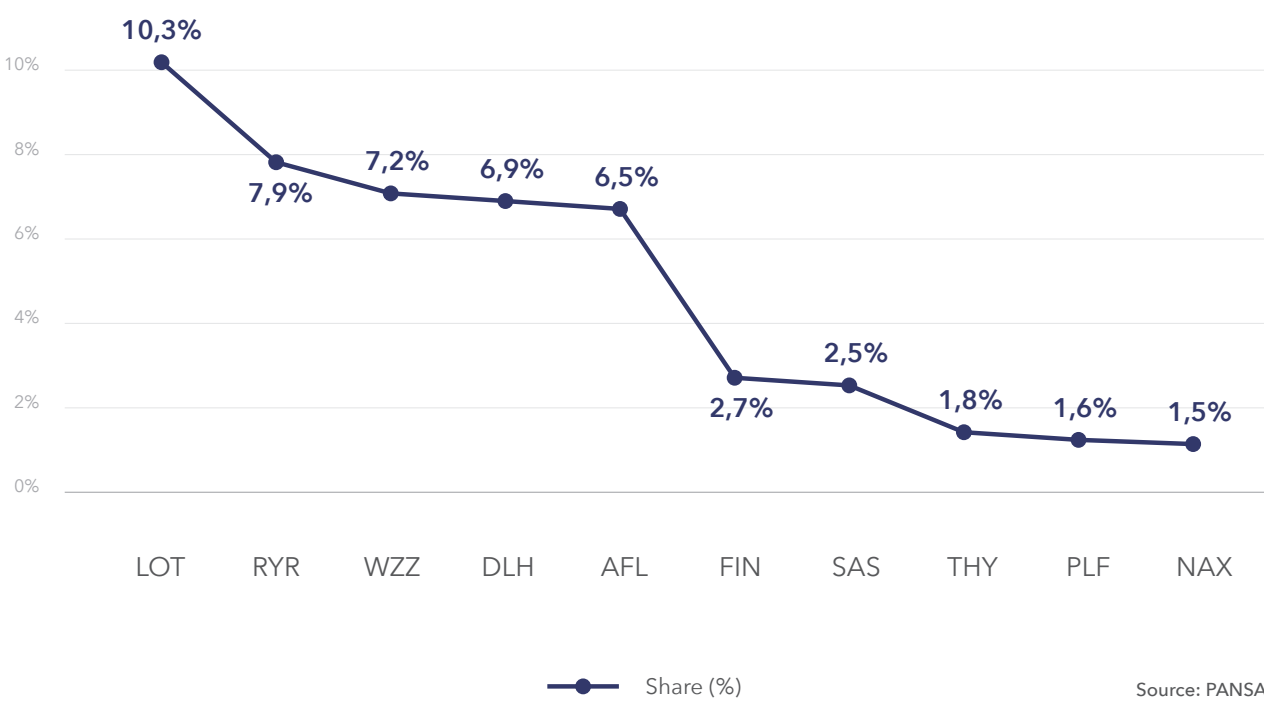

Source: PANS

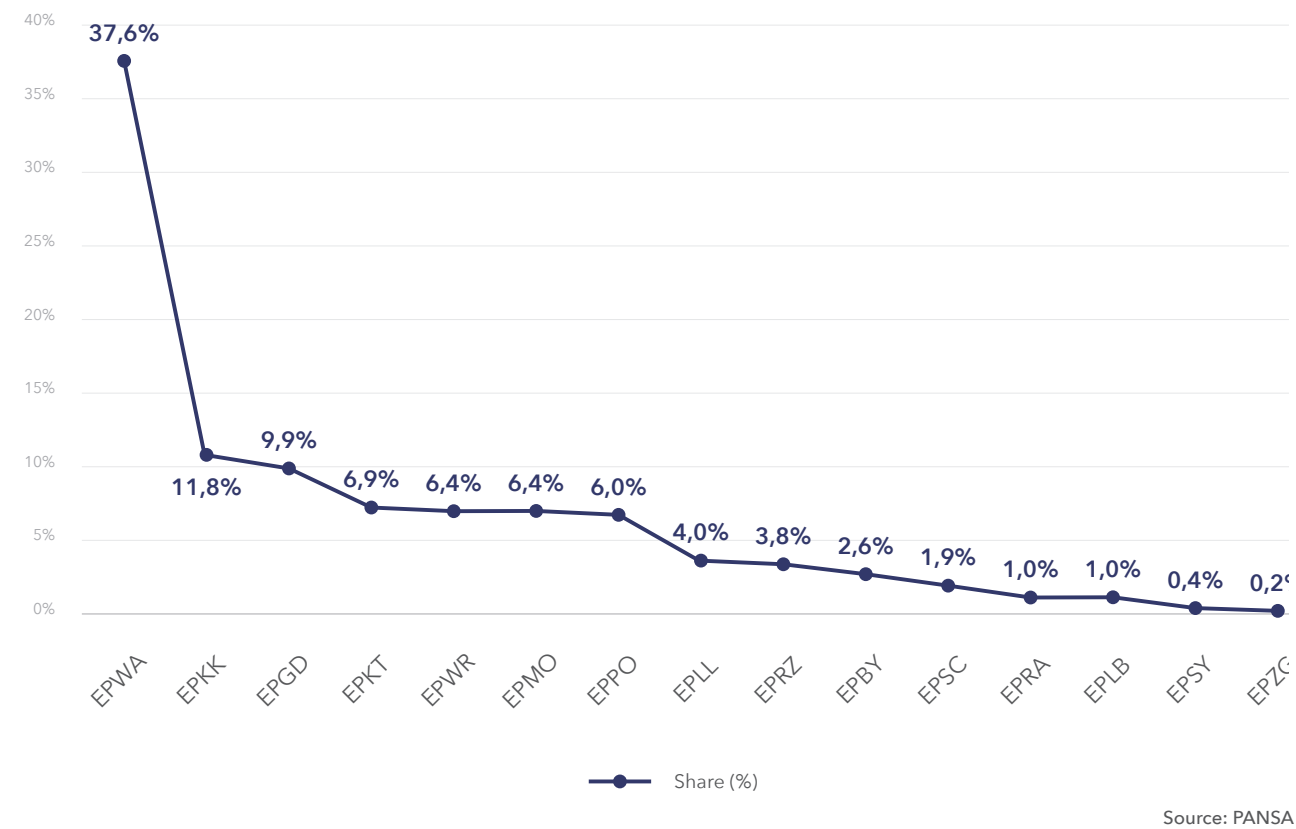
Dynamics of the number of flights at airports 2016/2015

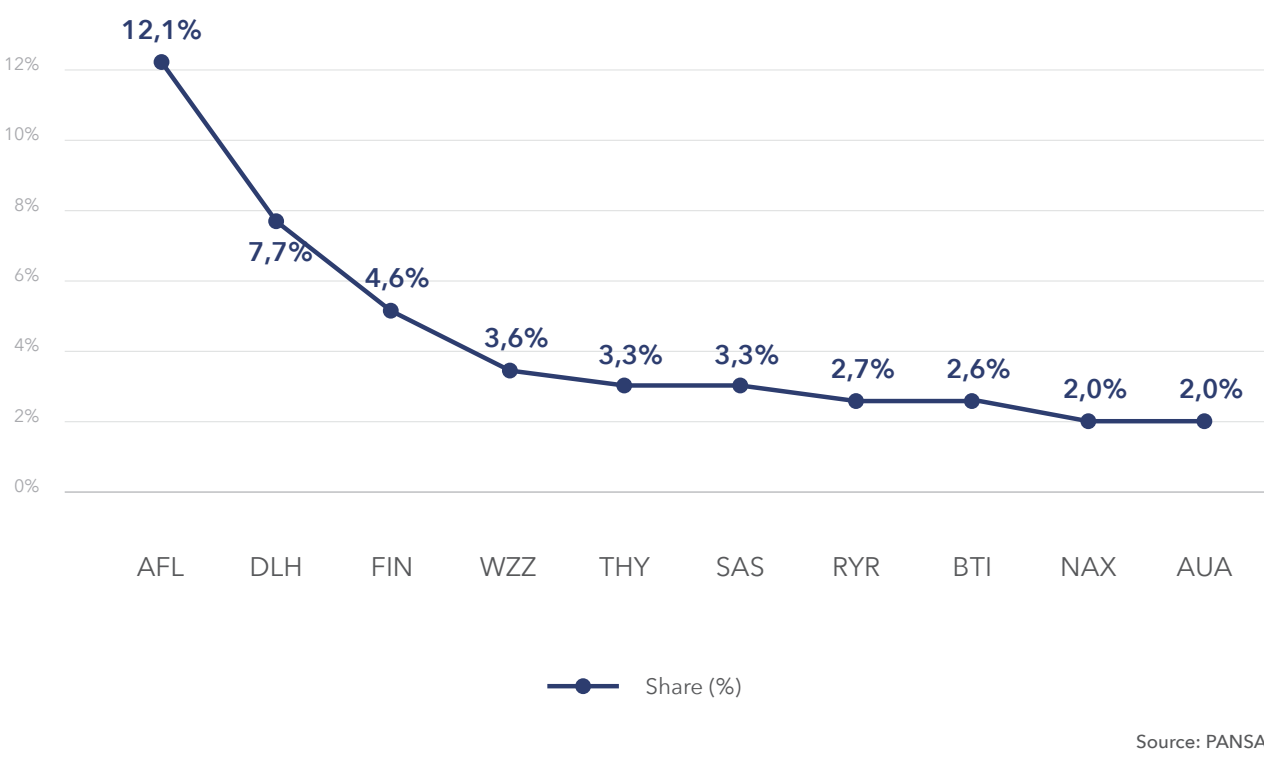
Share of airlines in total number of flight in 2016 - (Top 10)

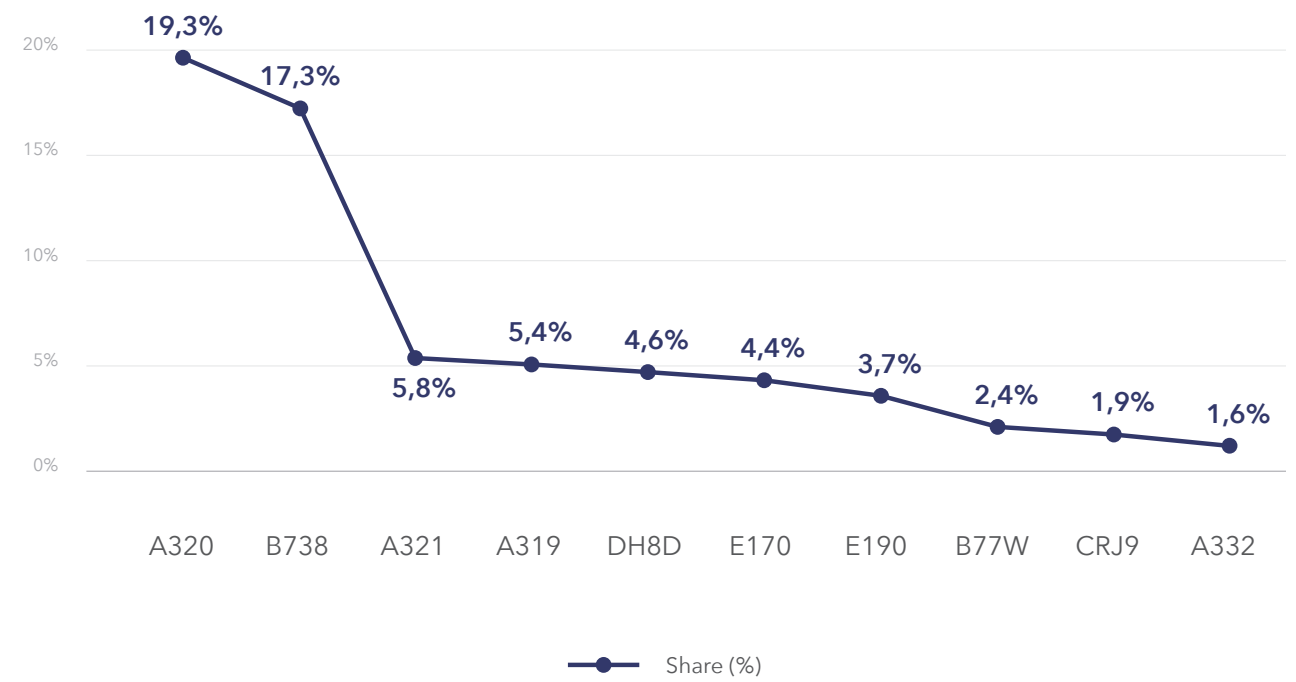
Share of airports in total number of flight in 2016

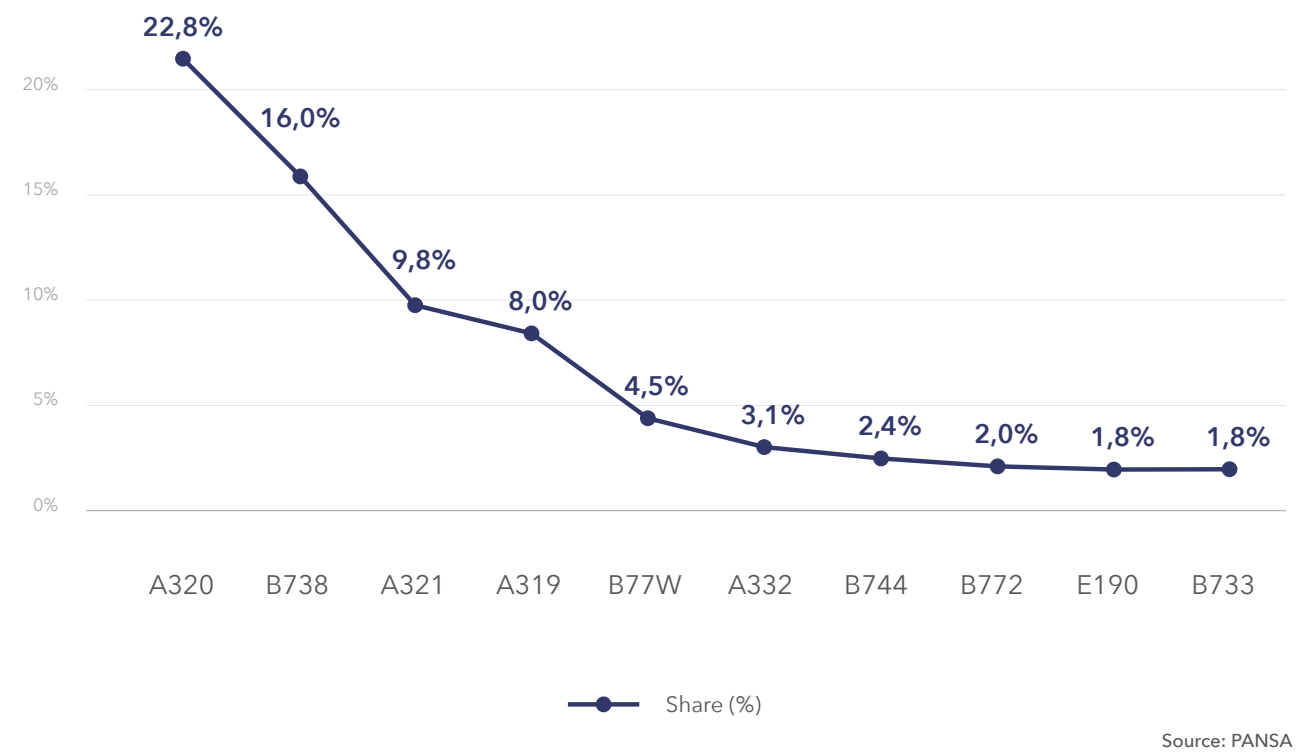
Share of airlines in overflights in 2016 - (Top 10)

Share of aircraft in total number of flight in 2016 - (Top 10)

Share of aircraft in overflights in 2016 - (Top 10)

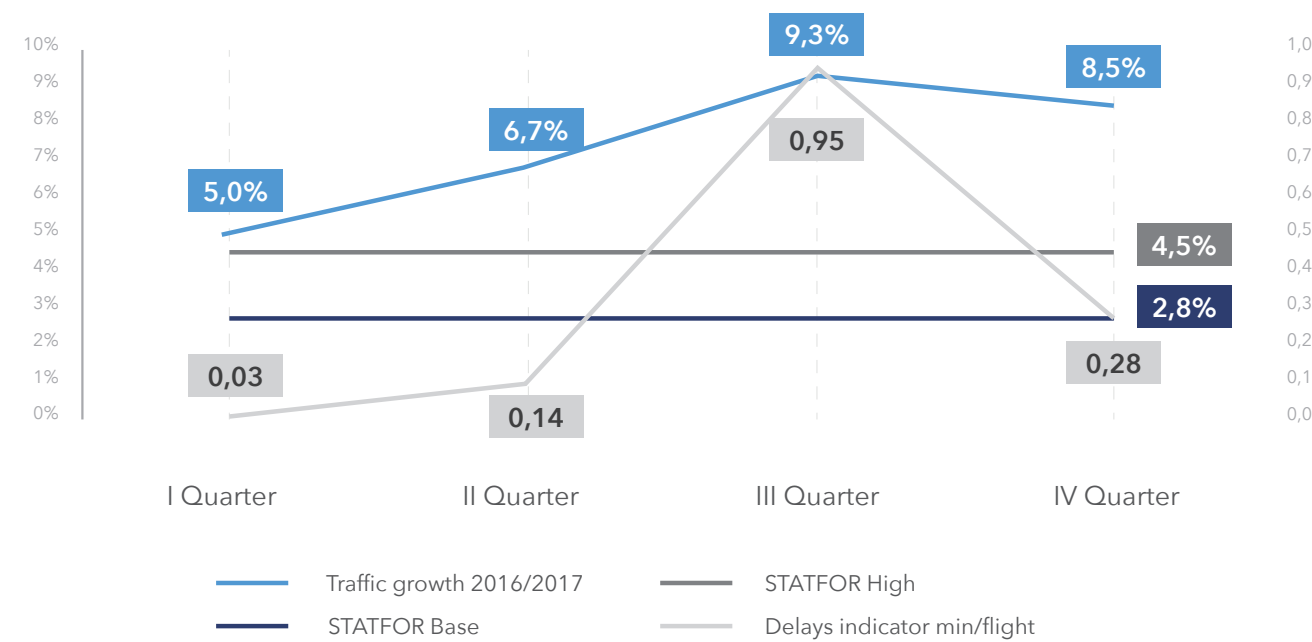

In 2016, Warsaw FIR reached much higher than planned air traffic level .

Managing the air traffic

As a result of the dynamic increase in the number of aircraft operations in 2016 (+ 7.5%), Warsaw FIR has achieved significantly higher level of air traffic in comparison to what was expected. During peak hours, the actual demand exceeded 180 operations per hour. Stacking of the traffic in the summer season ranged between **+8%** and **+15%**.

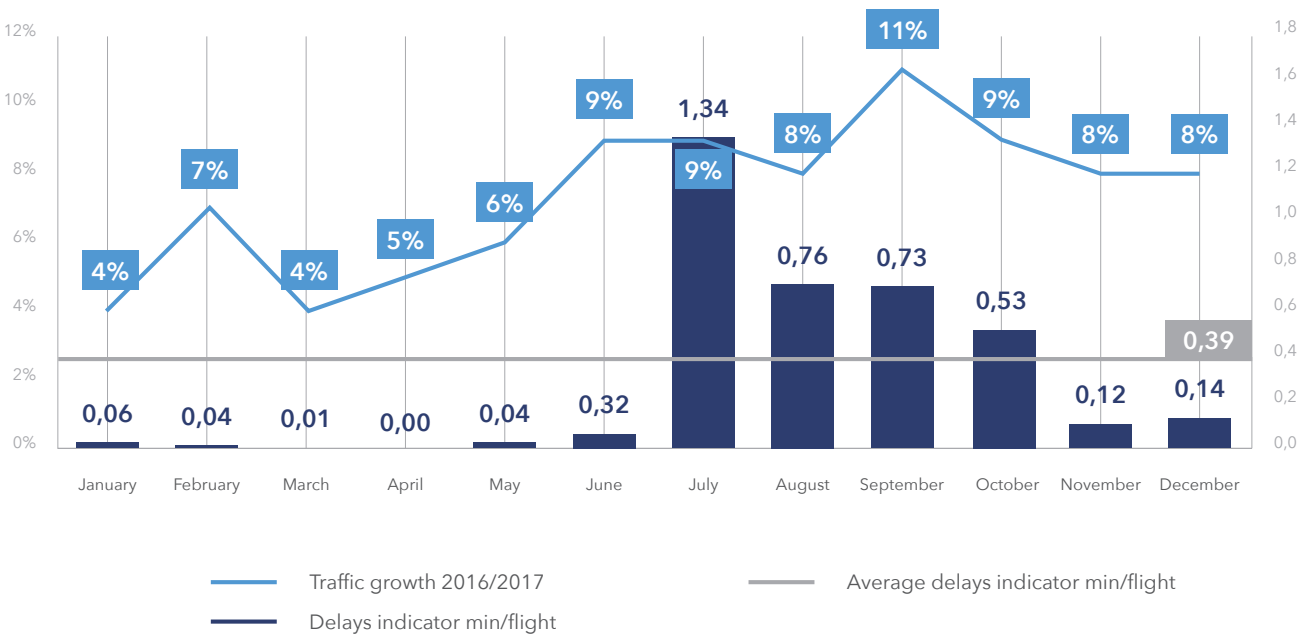
Increase in air traffic and the number of delays divided into quarters in 2016

Source: Own study of PANSa based on EUROCONTROL / PRU data.

The actual increase of air traffic (especially its hourly stacking in the summer season) has led to overcapacity and caused a large increase in delays from July to October..

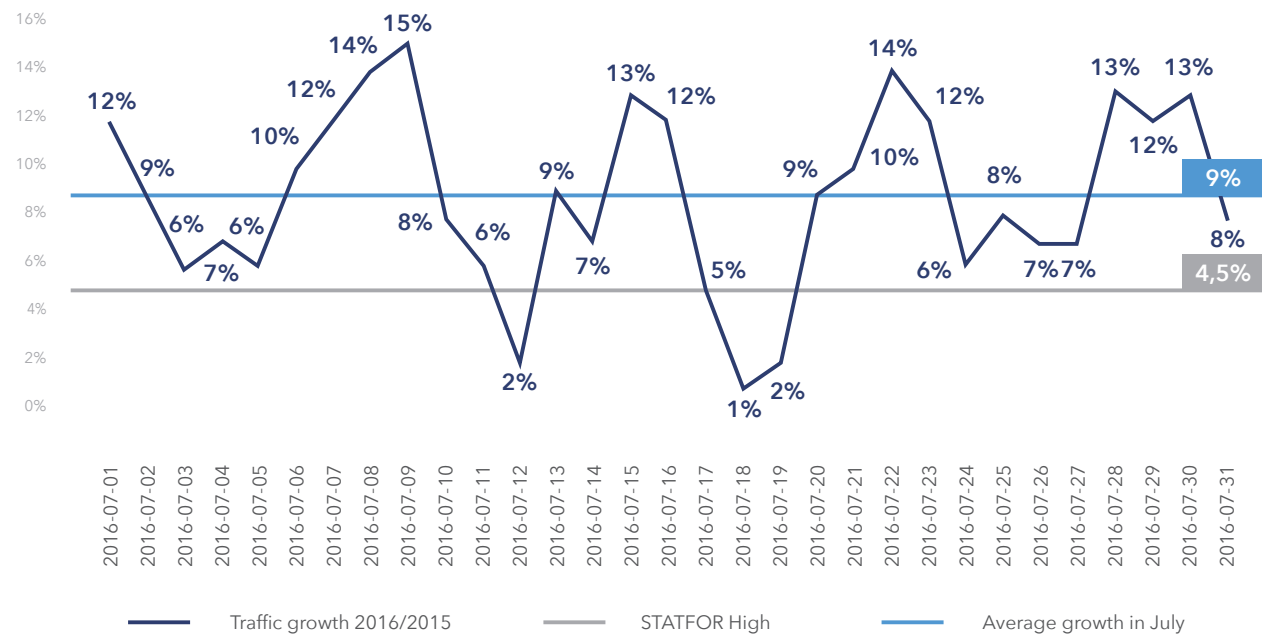
Increase in air traffic and number of route delays in 2016

Source: Own study of PANSa based on EUROCONTROL / PRU data.

The largest number of flights and the highest monthly value of en-route delays in 2016 were recorded in July. The average increase in traffic during this period was **+ 9%** (expected maximum **+ 4.5%**), while the maximum traffic growth reached **+14%**, **+15%**.

Air traffic growth in July 2016

Source: Own study of PANSA based on EUROCONTROL / PRU data.

During high air traffic volumes providing air navigation services at the required safety level inevitably leads to increase of the delays. This was the case in 2016 across Europe, and as a result, delays were higher than the assumed values. Regardless of the above, safety and traffic flow have been preserved.

In 2016, significant changes in Warsaw FIR in the structure and intensity of traffic flow as well as the dynamically increasing number of air operations compared to assumptions of PSD on RP2 have occurred. Moreover changes in the air traffic in Warsaw FIR were abrupt being a result of restrictions related to the political situation in Ukraine.

In addition, there were other factors beyond PANSA’s control, such as the need to close a portion of the airspace during the NATO summit and military exercises, increase traffic during World Youth Day, unplanned increase in the Scandinavian traffic along the western border of Warsaw FIR resulting from a low Polish Unit Rate and an unplanned growth of unregulated traffic from the Russian Federation. This has led to the increased demand for recruitment of additional staff.

Despite the fact that many organisational and operational measures were taken, discrepancies between the planned and the achieved value of delay indicators have been identified.

An average delay in this year was **0,39** min/flight with the target set at **0,23** min/flight.

Delays were related to the dynamics of traffic growth in FIR Warszawa, which in 2016 was more than double in comparison to what was expected (**+ 7.5%**).

In the same period, the average delay in Europe (EUROCONTROL area) was **0.86** min/flight with an increase in air traffic of **+ 2.4%**.

Works were carried out, which were aimed at the implementation of the iTEC validation platform, which will enable active participation of PANSA in the work on the future European iTEC system, and preparation of a full specification for the new ATM system in Poland, which will replace the current P_21 system after 2020

The cooperation of PANSA with the “iTEC” shall bring the following benefits in regards to air traffic management:

- 1 Reduced deployment and operational expenses through the use of shared software,
- 2 Sharing work costs for further development, improving security in airspace through shared methods and processes of system development,
- 3 Improving interoperability through joint processing of flight data and use of open interfaces,
- 4 Shared operational posts facilitating communication between air traffic controllers.

Safety and quality of the services

In 2016, works were continued in the safety area which aimed at increasing the Safety Culture and the effectiveness of SMS.

The Just Culture policy has been implemented in PANSA. The adoption of the Just Culture policy is an obligation resulting from Regulation (EU) No 376/2014 of the European Parliament and of the Council in regards to reporting and analysis of civil aviation events. In accordance with the policy, the operators or other persons that are directly involved in the policy are not punished for acts, omissions or decisions they make that are commensurate with their experience. However, gross negligence or wilful misconduct is not tolerated under this policy.

The basic condition for protection under the Just Culture policy is to report the event as part of a mandatory or voluntary safety reporting system that is used in PANSA

The main goal of the policy is to increase safety by encouraging employees to report any information related to air traffic safety. Thus, in 2016, the reporting of events affecting air traffic safety and the procedures for investigating operational incidents in the operational and technical areas were improved through the use of the digital event reporting system at ATM, and the identification of new features in the system to improve its functionality for its users.

In addition, new operational staff (ATC inspectors, FIS officers) were added to the functions of safety inspectors. The Safety Occurrence Analysis Methodology (SOAM) was improved within the group of employees that analyse aviation accidents and persons who applied for the position of aviation accidents inspectors.

Regional cooperation initiatives

Baltic FAB

Poland and Lithuania carry out projects related to the unification and harmonization of the Air Traffic Management (ATM) system in the jointly managed functional airspace block - Baltic FAB. Actions taken by FAB partners aim at restructuring the managed airspace, which will organise the traffic flows, release additional airspace capacity, and increase the effectiveness of provided air traffic services.

In 2016, a key issue related to the future of the Baltic FAB was the presentation of an initial draft of the development strategy of the Polish-Lithuanian initiative, developed by the Baltic FAB Management Office on the basis of the directional arrangements of the Polish and Lithuanian transport ministers which were made in 2015. After analysing the document, the Management Board decided to pass it to further work and to prepare the necessary corrections and additions by individual members of the Management Board.

The partnership between ANSPs led to the formal integration of COOPANS into the A6 Alliance for SESAR Deployment Manager activities and today, the A6 Alliance members provide significant support either in logistics or in staff to the SESAR Deployment Manager.

The A6 Alliance as an important player and a key stakeholder of the Single European Sky has made significant and remarkable contributions to the SESAR JU, for example on the occasion of the ATM Master Plan Updates (editions 2012 and 2015).

The A6 Alliance leads European-wide technical activities validated and co-funded by the EC for their consistency with the SES framework. Recently INEA awarded close to 543 million € to A6 members' implementation projects as part of 2014 and 2015 Connecting Europe Facility (CEF) calls within SESAR Common Projects deployment priority (currently only Pilot Common Project - PCP).

Gate One

Since 2013, PANSA has been the founding member of GATE ONE, one of the largest regional platforms for ANSP in Europe. GATE ONE covers the airspace between the Baltic Sea and the Black Sea and it is one of the most important gates on the European continent: this region providing air traffic services heading in various directions: north and south, east and west, as well as Asian and the Middle East.

SESAR

The intention of the Agency is to execute the implementation projects related to the ATM Functions described in Regulation 716/2014 in regards to the establishment of a joint pilot project to support the implementation of the Air Traffic Management master plan in Europe.

The Polish Air Navigation Services Agency is actively involved in the SESAR deployment.

The intention of the Agency is to execute the implementation projects related to the ATM Functions described in Regulation 716/2014 in regards to the establishment of a joint pilot project to support the implementation of the Air Traffic Management master plan in Europe and functions later presented in the Deployment Programme drawn up by SESAR Deployment Manager.

In 2016, PANSa continued work related to the implementation of the project named „1st part of the upgrade of the P_21 PEGASUS system to the SESAR functionalities - Test and Validation Platform”, which was notified for EU co-financing within 2014 CEF Transport Call for proposals.

In 2016, works related to the implementation of projects executed under EU co-financing in relation to the CEF Transport Call for proposals, i.e.:

- ECG communication System Upgrade - a system that provides data on flight plans and is responsible for providing a solution to maintain service continuity in emergency situations;
- LAN Network upgrade - expansion of local computer network connecting computers in PANSa separation of network services dedicated for the production environment, operational and back-office environment.

As part of the next Call for proposals, i.e. 2016 CEF Transport Call for proposals, which was published in the autumn of 2016, PANSa reported as the project leader, that the following projects were a part of the SESAR Program:

- ATM System Upgrade towards Free Route Airspace (ANSP from Ukraine takes part in the project);
- Traffic Complexity Tool;
- Implementation of Data Link Service for the ATM in FIR Warsaw;
- iTEC Training, Validation and Planning;
- TRAFFIC system upgrade to support FRA;

In addition, in the projects submitted by 2016 to CEF Transport Call for proposals, PANSa acts as a contributor:

- Gate One Free Route Airspace (GO FRA);
- Deploy SWIM Governance;
- NewPENS Stakeholders contribution for the procurement and deployment of NewPENS;
- DLS Implementation Project - Path 2;
- General Call - DLS Implementation Project - Path 1 „Ground” stakeholders;
- European Deployment Roadmap for Flight Object Interoperability.

1854

employees
2016

534

air traffic
controllers (ATCO)

Human resources management

PANSA is a professional and attractive employer and creating valuable relationships within the organization is one of the priorities of the Agency.

Employment status presented in contracts and persons per day on 31.12.2016 compared to employment on 31.12.2015.

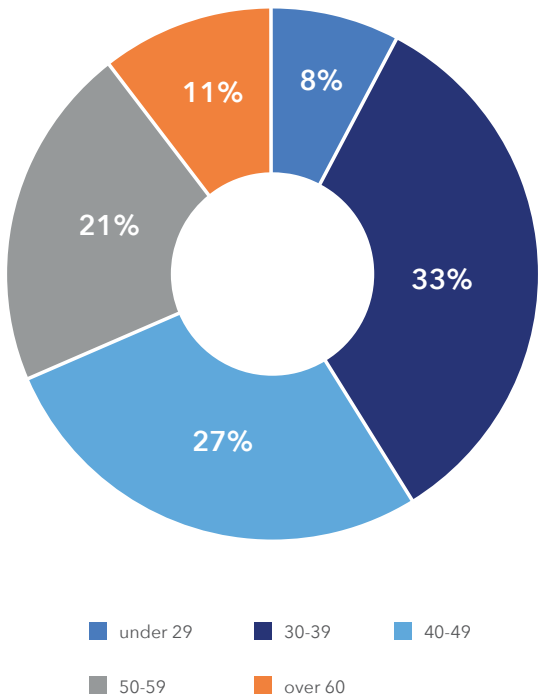
EMPLOYMENT STATUS IN FTE	EMPLOYMENT STATUS IN FTE		DIFFERENCE	EMPLOYMENT STATUS IN EMPLOYEES		DIFFERENCE
	31.12.2015 r.	31.12.2016 r.		31.12.2015 r.	31.12.2016 r.	
ATCOs in OPS	495,54	524,466	28,93	503	534	31
ATCOs on other duties	26,68	28,00	1,32	27	28	1
Ab-initio trainees	69,40	26,00	-43,40	70	26	-44
On-the-job trainees	62,50	66,50	4,00	67	669	2
ATC Assistance	69,75	75,50	5,75	70	76	6
OPS support (non-ATCOs)	291,00	295,05	4,05	293	296	3
Technical support staff for operational maintenance, monitoring and control	329,50	335,00	5,50	330	335	5
Technical support staff for planning and development	52,33	42,825	-9,50	54	45	-9
Administration	342,50	342,50	0,00	346	345	-1
Staff for ancillary services (e.g. MET, AIS, SAR)	100,25	99,25	-1,00	101	100	-1
Total	1 839,45	1 835,09	-4,35	1 861	1 854	-7

Age structure

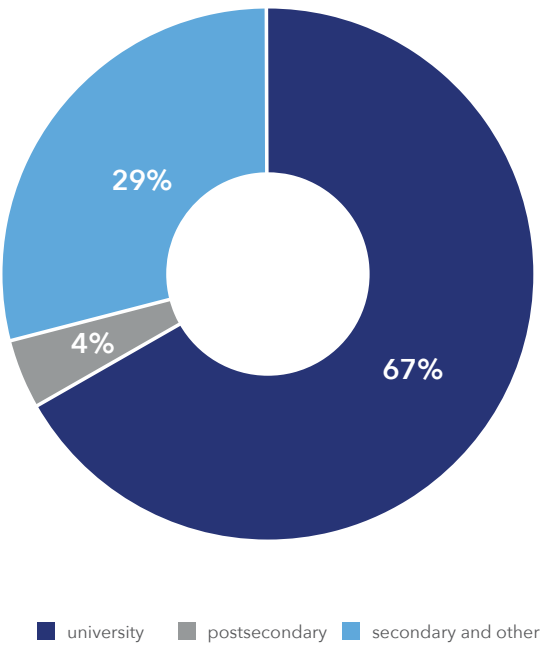
The average age of PANSA employees is **43** years. Among employed, **29%** are women

Almost **70%** of employees have university education.

Age of PANSA employees

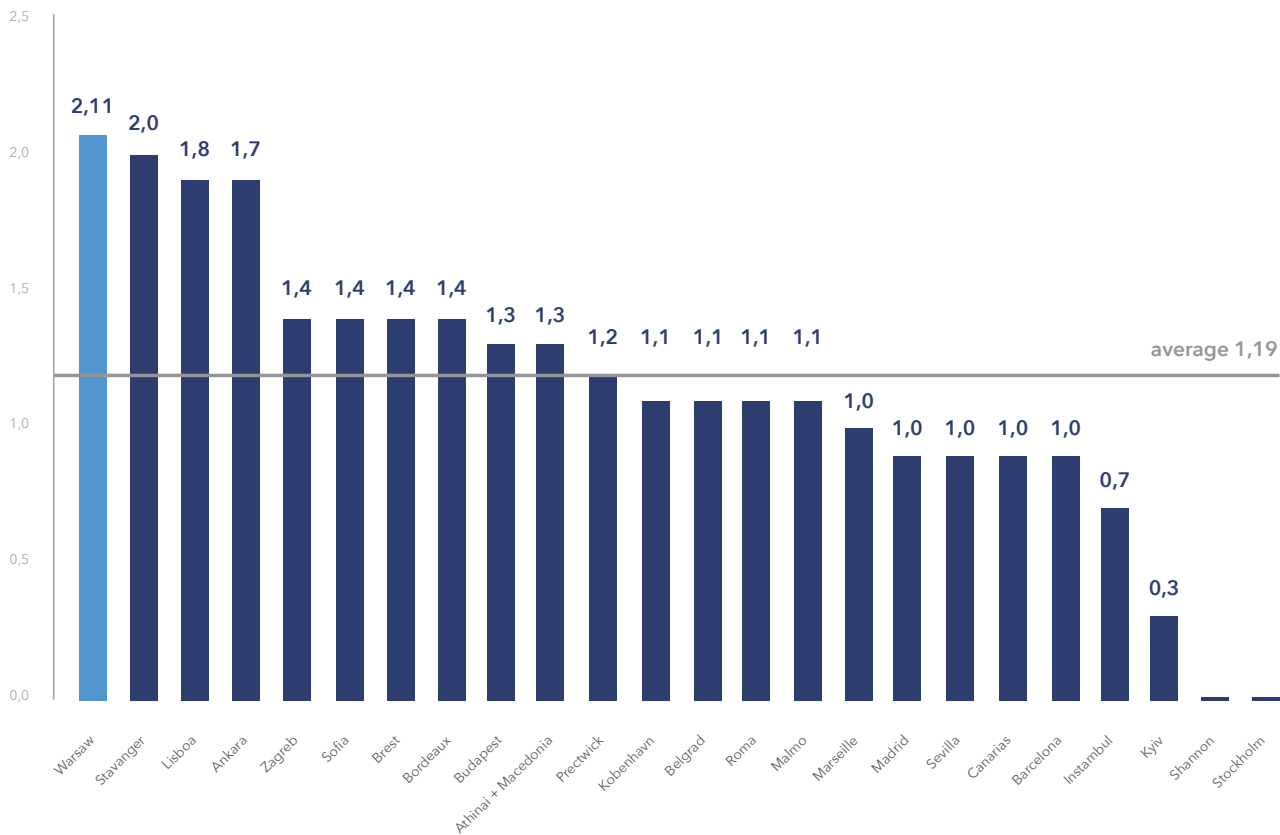

Education level of PANSA employees

534 persons were employed as air traffic controllers at the end of 2016. Great engagement and excellent collaboration have resulted in an excellent performance results. Polish air traffic controllers are one of the most productive compared to Central Europe’s benchmark group and they achieve a productivity index above the EUROCONTROL.

ATCO-ACC productivity in 2015 (Cluster 3a*)

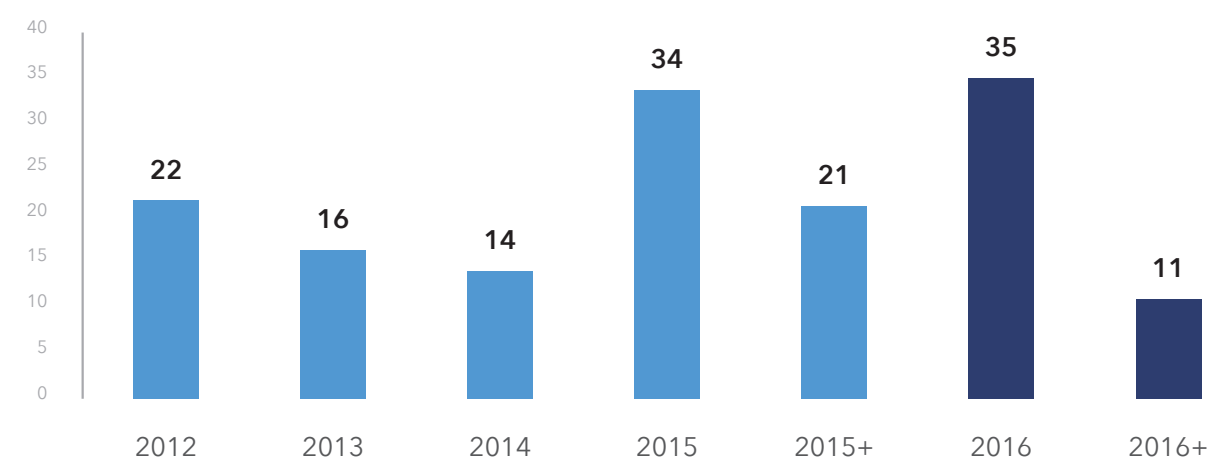
* Cluster 3a: ACCs ≥ 7 sectors and serving airspace with relatively low complexity.

Trainings

In 2016, the number of new licenses was similar to 2015. The number of new licenses increased by **35**.

In addition, **11** new licenses were granted, which allowed the transfer of personnel from TWR to APP and ACC and APP to ACC.

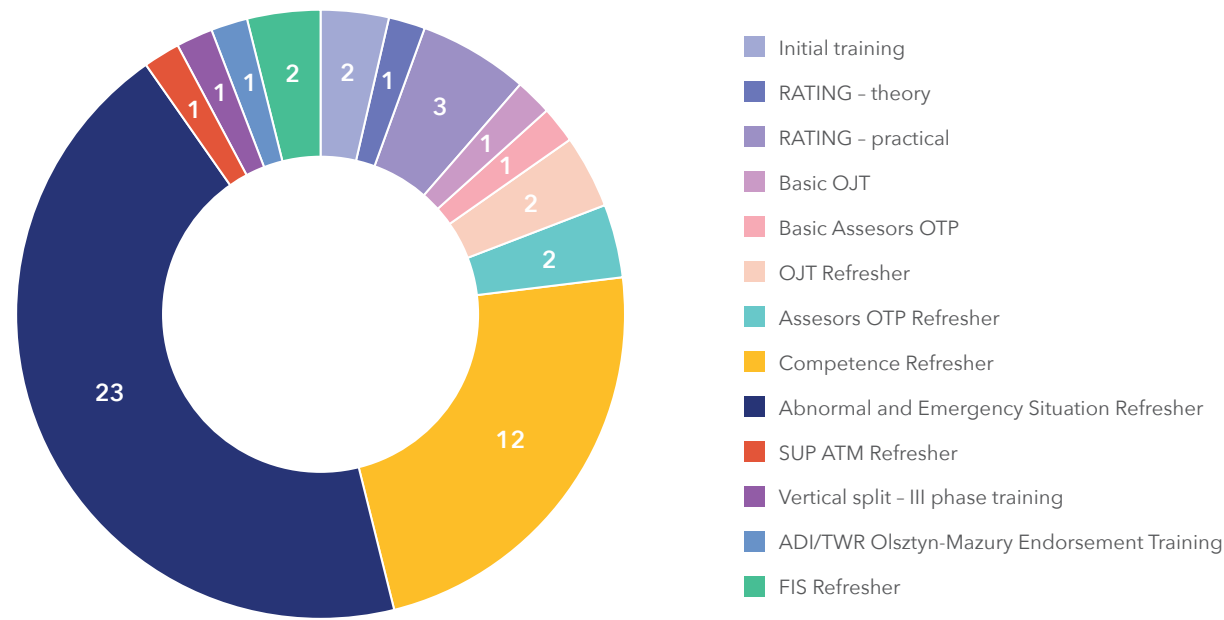
The number of new licenses in 2012-2016

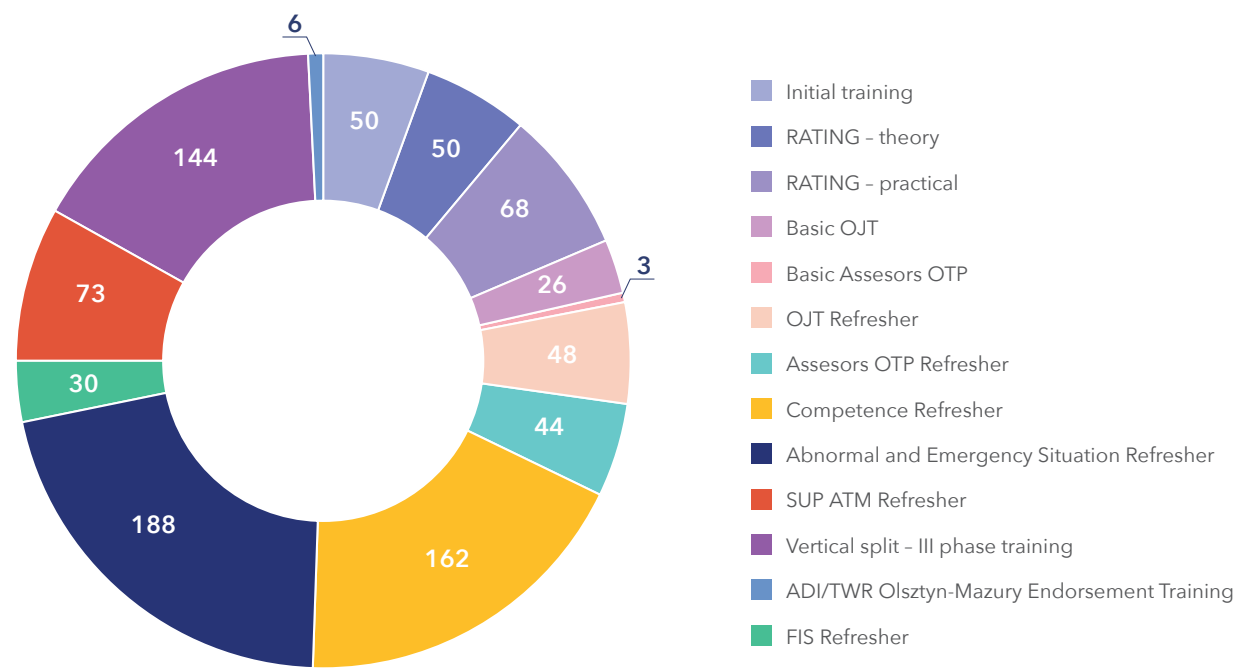
In 2016 at the ATM Personnel Training Center (OSPA), continued to improve the results of the training, including:

- Continuation of a long-term plan of ATC training for 2015-2019, which meets the need to provide sufficient number of air traffic controllers;
- All the training provided by the foreign training organisations for a licensed and qualified staff have been completed;
- The new teaching staff (lecturers and instructors) have been recruited;
- The number of pseudopilots needed to provide the correct training rhythm for all training was supplemented;
- OSPA performance analysis was continued to monitor up-to-date information on the effectiveness and organizational effectiveness of the activities that are being implemented.

Number of trainings conducted at OSPA (structure) in 2016
(total number of trainings: **52**)

Number of people trained in OSPA (structure) in 2016
(**892** trained in total)

Business development / Regionalization of the Network

Agency holds an opinion, that the Network should be organized in a cross-border regional manner, where the local ATFM units, operating on behalf of one or more other flow management entities, will play a leading role in the Network management processes. In PANSA's position unification of the SES airspace with one, central flow management will not solve the occurring problems with Network's capacity.

Only local, dynamic air traffic flow management conducted in particular in the tactical phase of operations can bring positive result. One of the reason for such this approach is that traffic over Poland is developing dynamically, making the Agency a significant player in the region, allowing PANSA to develop its systems and operational methods.

Network Efficiency – concept of Local ATFM

Our Goal: **Increase the role of Local ATFM units**

- Defragmentation of the European Airspace is inevitable
- Need to use local knowledge and potential
- ANSPS have better understanding of local conditions
- ANSPS act more dynamically which is more effective
- Better operational collaborative decision making process
- Local FMPS Development

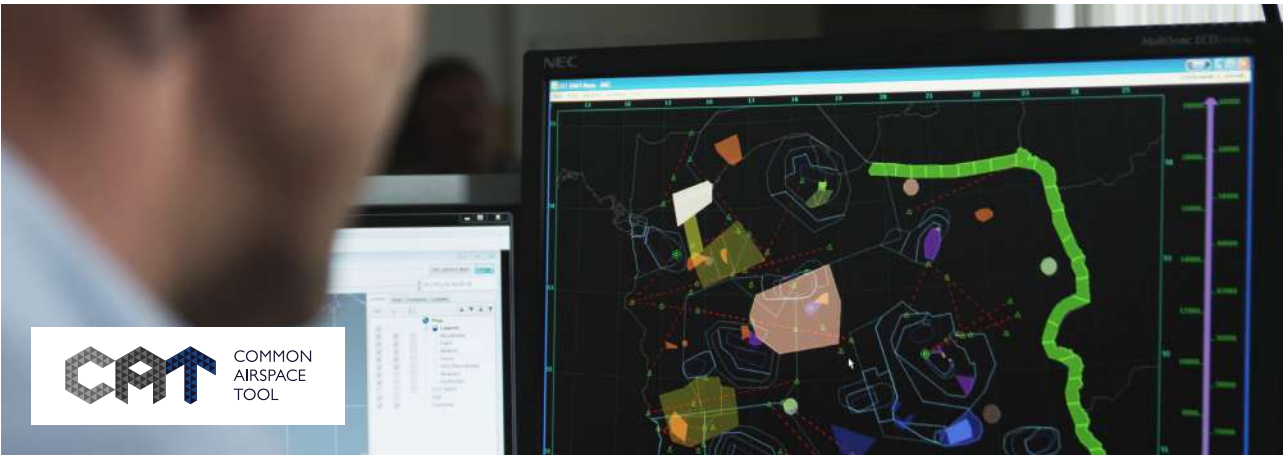
PANDORA, Created and developed by PANSA

In the world paralyzed by air traffic time saving management is crucial. Immediate and efficient access to information provides safety and traffic flow.

To combine these essential elements of Polish Air Navigation Services Agency created a modern, intuitive and user-friendly tool – integrated air traffic management display system PANDORA.

Common Airspace Tool (CAT), Created and developed by PANSA

Common Airspace Tool – CAT System provides the ATC operational system with information on the current and planned use of air space.

CAT covers the functional airspace block of Poland and Lithuania. It is used by the airspace management cell and traffic service, as well as the Polish Air Force.

Drones

Integrating Drones into Airspace while keeping sky safe – **PANSA Concept**

DroneRadar is an easy to use mobile application (iOS and Android) for airspace visualization which enables the registration and monitoring of areas where RPAS flights take place.

Using 3 simple lights, UAV Operator becoming familiar with all necessary aeronautical knowledge (eg. AMSL, AIP, AIP Supplement) and restrictions (eg. NOTAM, AUP) to perform safe flight

DroneRadar is a frontend to all UTM Services, like Drone Registration DB, Geofencing, education, and many others...

DroneRadar is an ANSP integrated system for UTM (Pandora IDS), which allow manage UAV (Drone) flights.

DroneRadar integrated with ANSP allows two way "non-verbal communication" between ATS and RPAS operator with the use of a notification of requests for flights, start/end times, loss of control, emergency situations and many others

DroneRadar is a complete system, which may be integrated within ANSP environment. It has been developed according to best aviation techniques, standards and best practices. It consist of secure, compliant database and secure open interfaces.

PARROT - Control and measurement flights

Two PANSA's inspection planes: **Beechcraft King Air 350** and **L-410 UVP-E 15 „Turbolet“**

are used to perform flight inspection of the ground equipment responsible for ensuring the air traffic services, in accordance with the ICAO provisions and regulations issued by Polish authorities, as well as for as well as for flight validation of both conventional and satellite flight procedures. Both aircraft are equipped with the latest control and measurement equipment and, in addition to the Agency's statutory tasks, services are also provided to airport managing bodies in the area of aerodrome control of visual navigation aid systems.

Aviation publications

Within the PANSA's flight information service, the Agency is obliged to collect and distribute aviation information that is essential for the safety, regularity and efficiency of air navigation services. In addition to the standard publications included in the Integrated Aviation Information Package, PANSA offers a wide variety of products that are based on aviation information: AIP, maps, databases, which in the era of transition from AIS (air information service) to AIM (air information management) will become more and more important.

Financial Performance

Financial Performance – General information

The basis for compiling the financial statement

The Agency, in accordance with the Act of 8th December 2006 on Polish Air Navigation Services Agency (Journal of Laws of 2015, item 1641), prepares a financial statement for statutory purposes in accordance with IFRS as adopted by the EU.

The functional and presentation currency of the financial statements

The financial statements are presented in Polish zloty ("PLN"), which is a functional currency of the Agency. All financial information, unless otherwise indicated, is presented in thousands of Polish zloty ('000).

The principles of financial management

The Agency, in accordance with the PANSA Act, conducts its own financial management in accordance with EU law, international contracts and EUROCONTROL laws regarding the navigation charges, including the rules of determining the payments and the invoicing carried out by CRCO.

Based on the Act of Polish Air Navigation Services Agency dated 8 December 2006 (Journal of Laws of 2015, item 1641), the Agency's net loss for the period is covered from the reserve fund. In case of higher net loss than the reserve fund, uncovered part is covered by the statutory fund. The Agency's net profit for the period is allocated to a reserve fund or other fund created based on separate regulations.

Any operating costs are covered by the income. The income sources are as follows: charges for the provided services, interests from bank investments, donations from the government funds, other income sources including funds gained through non-repayable aid.

The main source of income generated through sales is the income from navigation, including charges from the provision of the air navigation services (The EC Implementing Regulation (EU) No 391/2013 of 3rd May 2013 establishing a common charging scheme for an air navigation services).

The amount of the income from navigation services (en-route and terminal) depends on the level of annual rates for navigation services charges (unit rate).

The basic values on which the income calculations for Agency's navigation services sales were based on are:

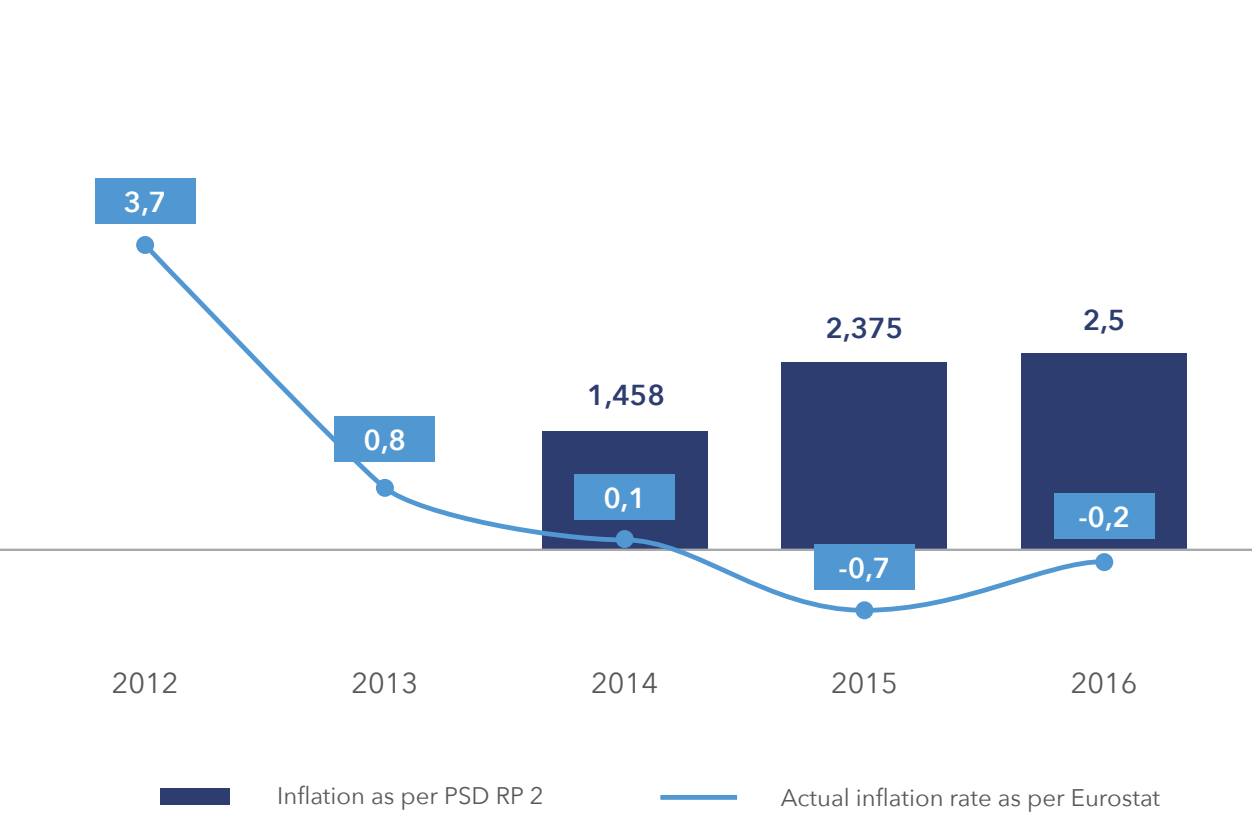
- the number of en-route operations, the weight of the aircrafts and the distance covered within Polish borders, as a base as the primary determinants for accrued service units (SU) in transit traffic navigation, landing and take off navigations;
- the number and weight of the aircrafts that land in the „controlled” Polish airports, as the basic values for the number of service units (SU-L) in terminal services.
- the further division of navigation incomes is determined by the type of fee charged for the provided navigation services.

Inflation

In 2016 according to EUROSTAT data from March 2017 a deflation of **0,2%** was observed (compared to deflation of **0,7%** in 2015). The biggest influence on the rate of the consumer goods and services prices, came from lower prices in regards to the transport and clothing.

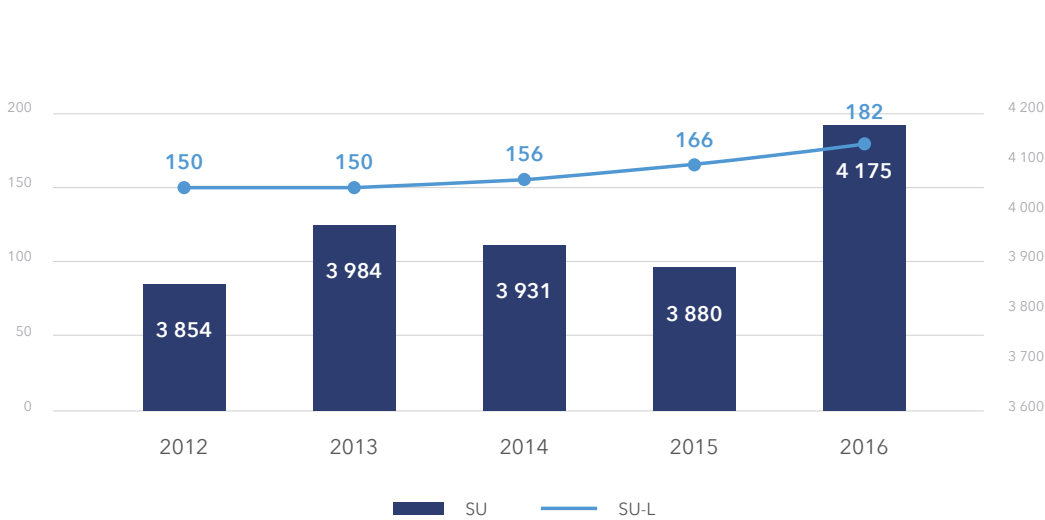
Planned vs Actual inflation rates (%)

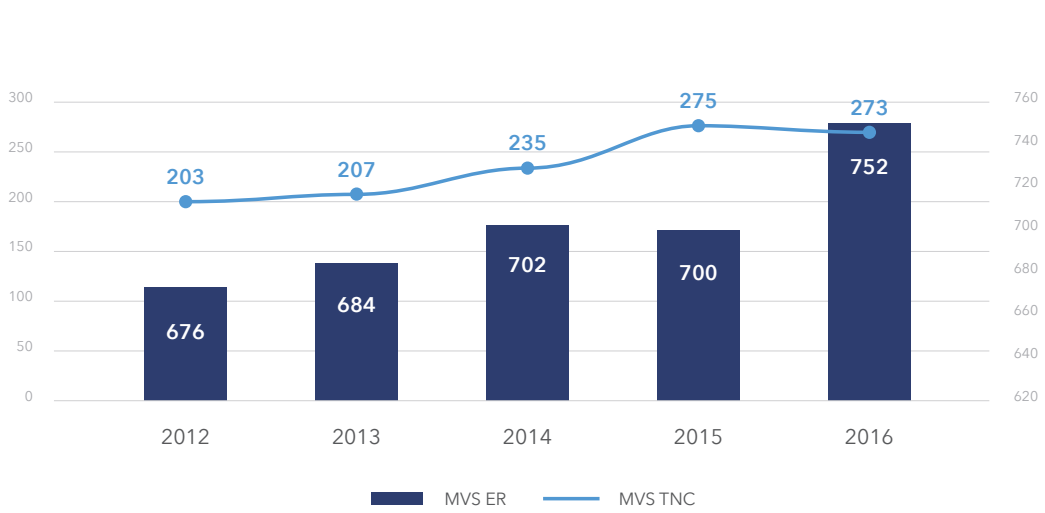
Air operations

In 2016, the increase in TNC traffic (in terms of service units - SU-L) and the increase of En-route traffic (both in terms of number of operations - MVS and in service units -SU), are noticeable.

Traffic by services ('000)

Traffic by services ('000)

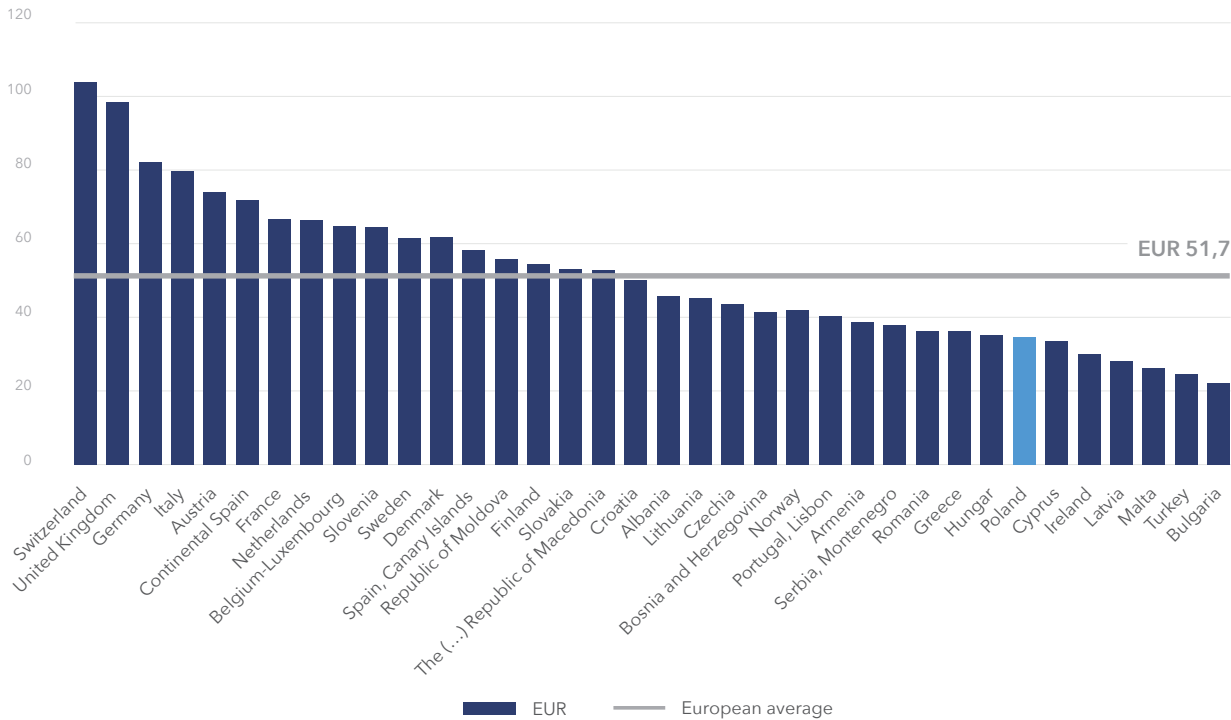

Air navigation charges

The average value of the en-route charge unit rate in 2016 in EUROCONTROL member states was **EUR 51,7**.

Out of the selected EUROCONTROL member states, only Cyprus, Ireland, Latvia, Malta, Turkey, Bulgaria had a unit rate that was lower than Polish unit rate for en-route navigation services.

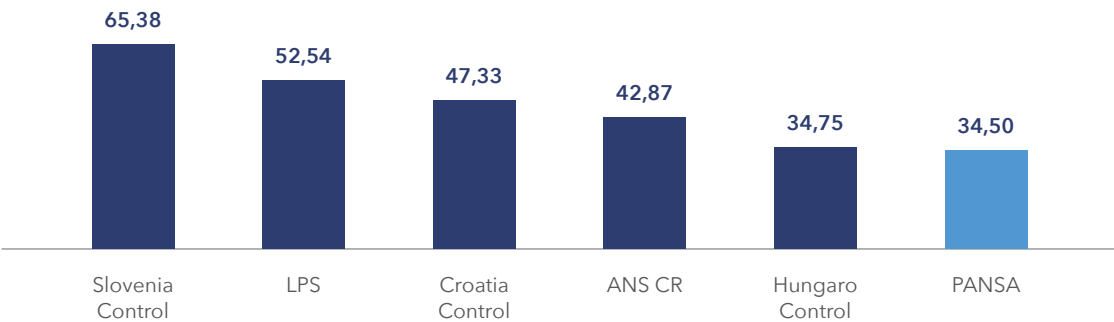
En-route unit rate 2016 in selected EUROCONTROL Member States*

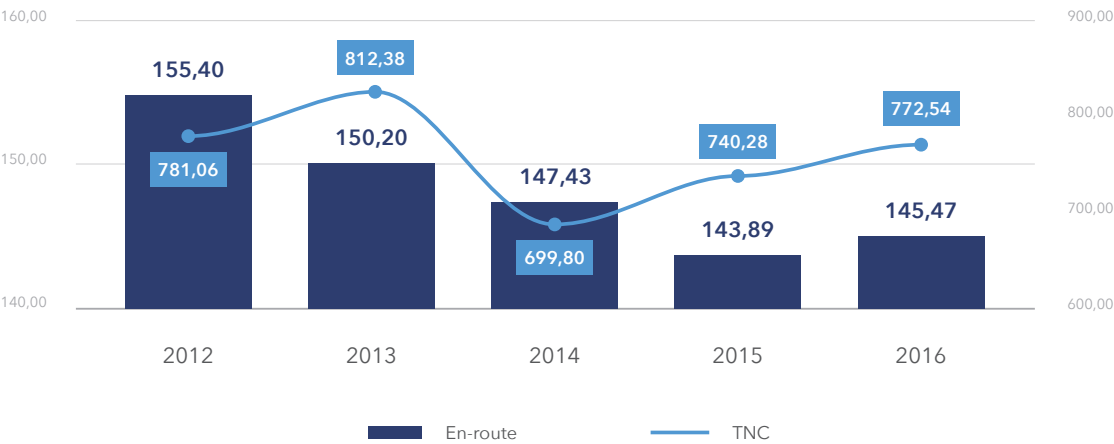
* including CRCO's administrative unit rate
Source: Own study of PANSa based on „EUROCONTROL Route Charges System”.

For benchmarking, PRB has split the European ANSPs into groups. PANSa was assigned to “Central Europe”, a group of countries that operate under similar economic conditions and environment. These are Croatia, Czech Republic, Slovakia, Slovenia, Hungary and Poland. In 2016, En-route unit rate was one of the lowest among EUROCONTROL Member States and the lowest in the “Central Europe” group.

En-route unit rate (EUR)

Navigation unit rates (PLN)

For the income calculations from flights and transit navigation for take-offs and landings (arrivals) the en-route charge is used.

En-route navigation sales revenues in the controlled airspace are determined as a product of the unit value and the volume of en-route services.

En-route charge unit rate had been approved in the amount of PLN **145,47** (EUR 34,50) and was in force from 1st January to 31st December, 2016.

For the calculation of income from the terminal navigation, the rate for terminal services is used.

Terminal services sales revenues are calculated as a product of the unit value and volume of projected service units for this area. In 2016, the unit rate of the terminal charge was collected in a single zone, regardless of the location of the airports. The amount was PLN **772,54 PLN**.

Report from financial activities of PANSA

STATEMENT OF COMPREHENSIVE INCOME	FOR THE YEAR ENDED 31/12/2016	FOR THE YEAR ENDED 31/12/2015
Sales revenues	758 272	711 490 *
Operating expenses	730 295	694 140 *
Profit on sale	27 976	17 350 *
Other operating revenues	26 255	26 019 *
<i>grants from EU and MI&C</i>	20 563	14 546 *
Other operating expenses	8 816	19 775 *
Operating profit	45 414	23 594 *
Financial revenues	8 358	5 444
Financial expenses	207	2 342
Gross Profit	53 565	26 696
Income tax expense	12 060	8 239
Net profit	41 505	18 456
Items of other comprehensive income	0	0
Total overall income	41 505	18 456

* Data restated

Due to changes in the accounting principles regarding EU grants as of 1 January 2016, to ensure comparability of data:

- the amount of PLN 268 thousand related to 2015 was transferred from “Sales revenues” to “Other operating revenues”;
- the amount of PLN 443 thousand related to 2015 was transferred from “Operating expenses” to “Other operating expenses”;

as a consequence, results from sales for 2015 increased by PLN 175 thousand.

Sales revenues

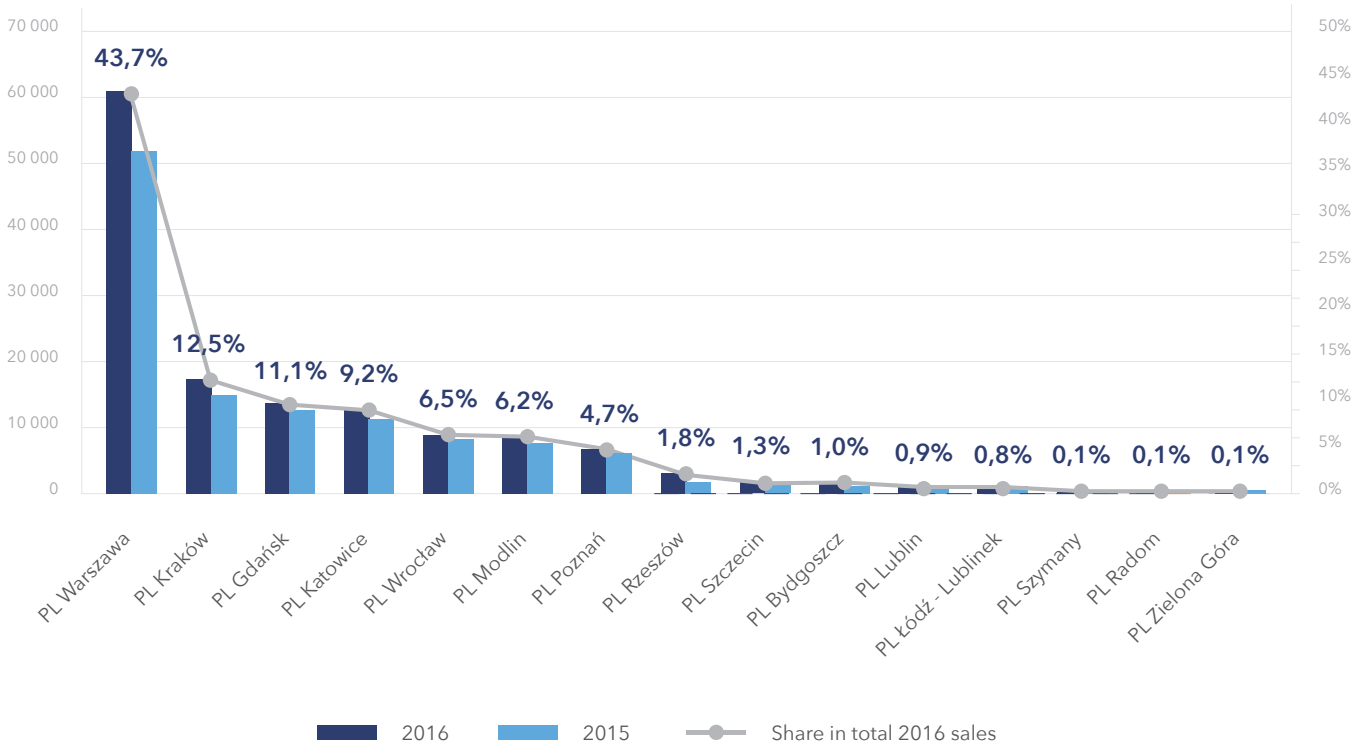
The revenue earned from en-route flights performed in the Polish airspace is charged, invoiced and collected in euro currency on behalf of PANSA by Central Route Charges Office (CRCO), the EUROCONTROL organizational unit. The fee for the navigation service is charged in PLN and collected by PANSA.

SALES REVENUES	FOR THE YEAR ENDED 31/12/2016	FOR THE YEAR ENDED 31/12/2015
Aeronautical services including:	748 513	700 659
En-route navigation, including:	611 734	564 197
Accrual for settlements with carriers	5 037	8 318
Terminal navigation, including	126 111	126 171
Accrual for settlements with carriers	-11 923	5 562
Grant for free of charge flights	10 668	10 291
Non-aeronautical services including:	9 730	10 680
Meteorological measurements	4 191	4 399
Providing the radar data	2 134	2 134
Sales of materials	29	151
Total	758 272	711 490 *

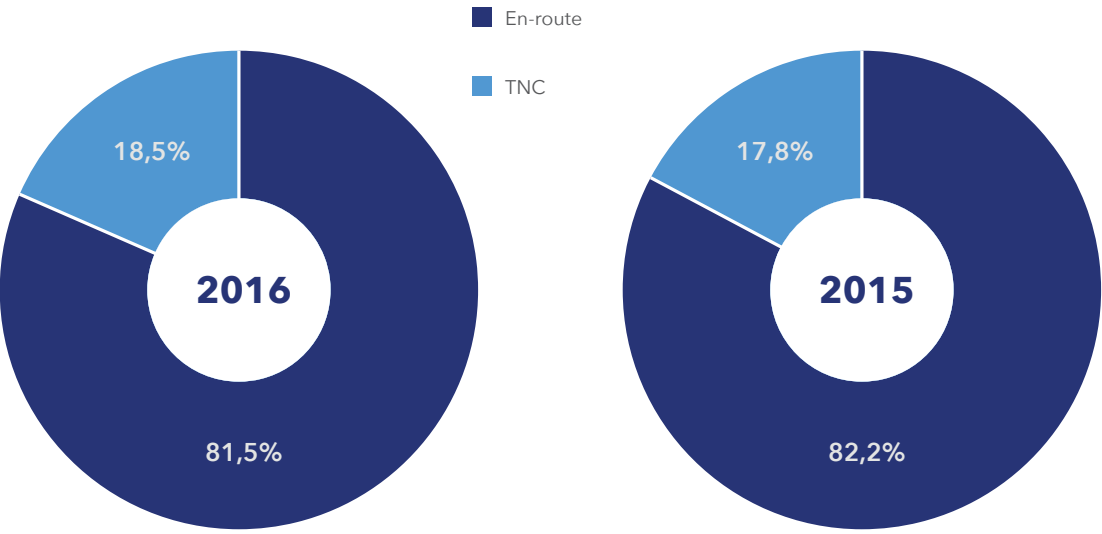
* data restated
The amount of PLN 268 thousand related to 2015 was transferred from "Sales revenues" to "Other operating revenues".

Sales revenues were dominant source of PANSA income and amounted to PLN 758 272 thousand in 2016. Out of sales revenues, the navigation services (En-route and TNC) accounted for 94,4% of the total income generated by the Agency.

TNC sales invoiced by airports

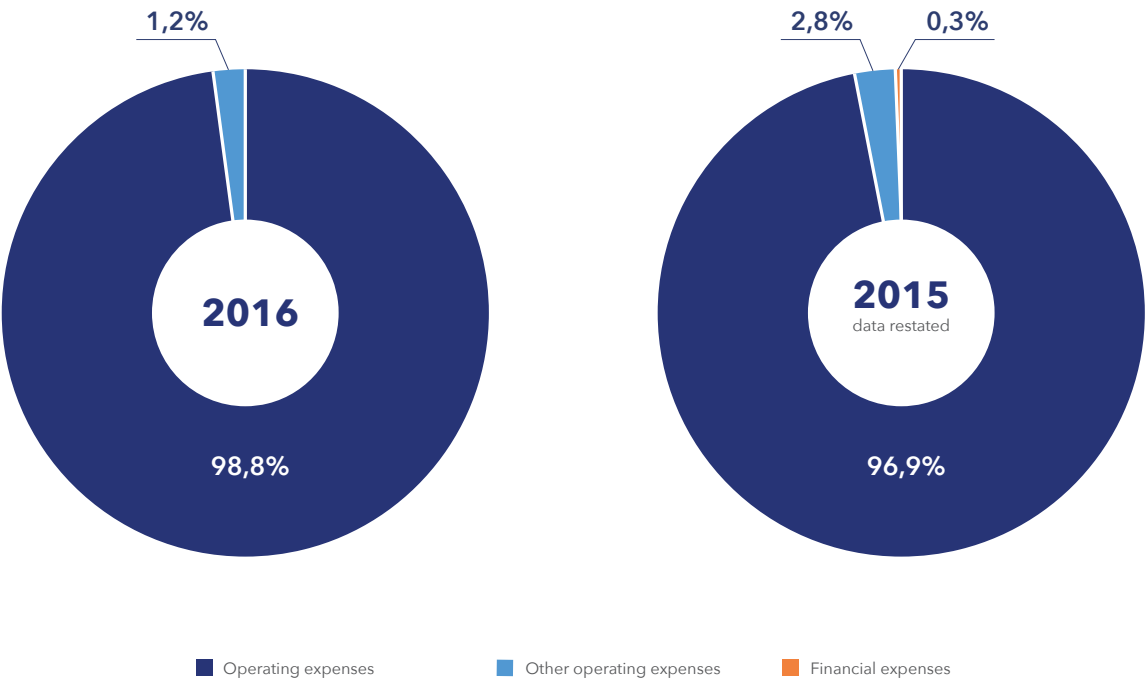
Invoiced sales revenues by services

Total costs

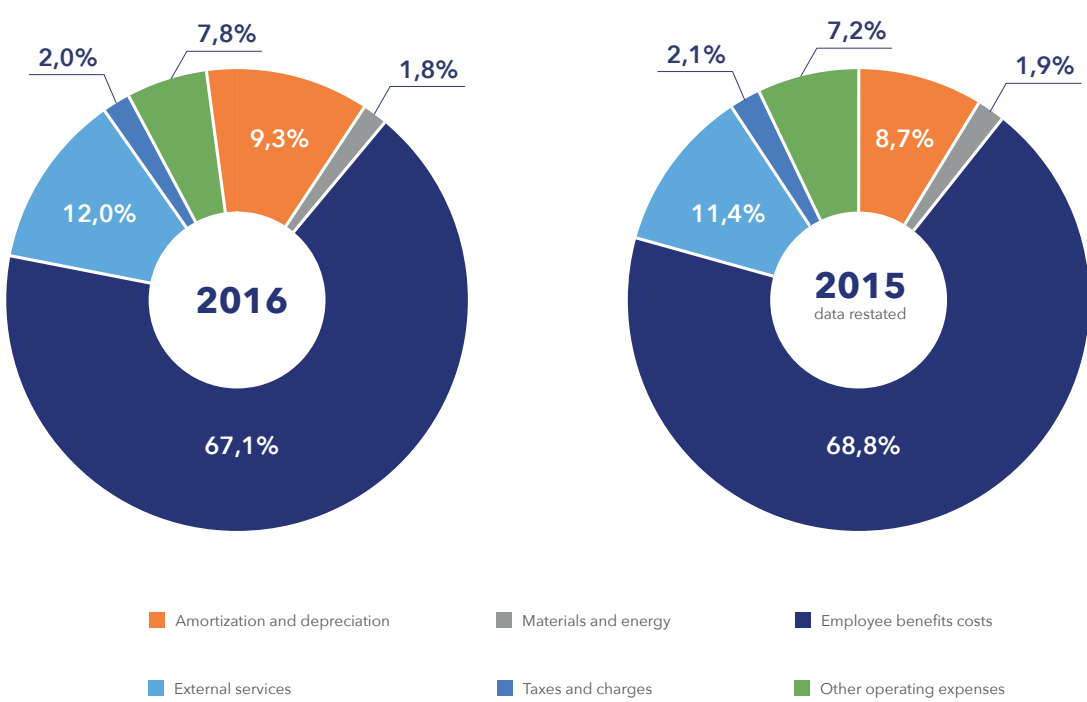
Total costs incurred by PANSa in the twelve months of 2016 amounted to PLN **739 319 thousand**. Operating expenses in 2016 increased in relation to the previous year (an increase by PLN **36 156 thousand**). The greatest increases were observed in staff-related expenses (an increase by PLN **12 969 thousand**), foreign services (increase by PLN **8 381 thousand**) and amortization and depreciation (an increase by PLN **7 123 thousand**).

Total costs

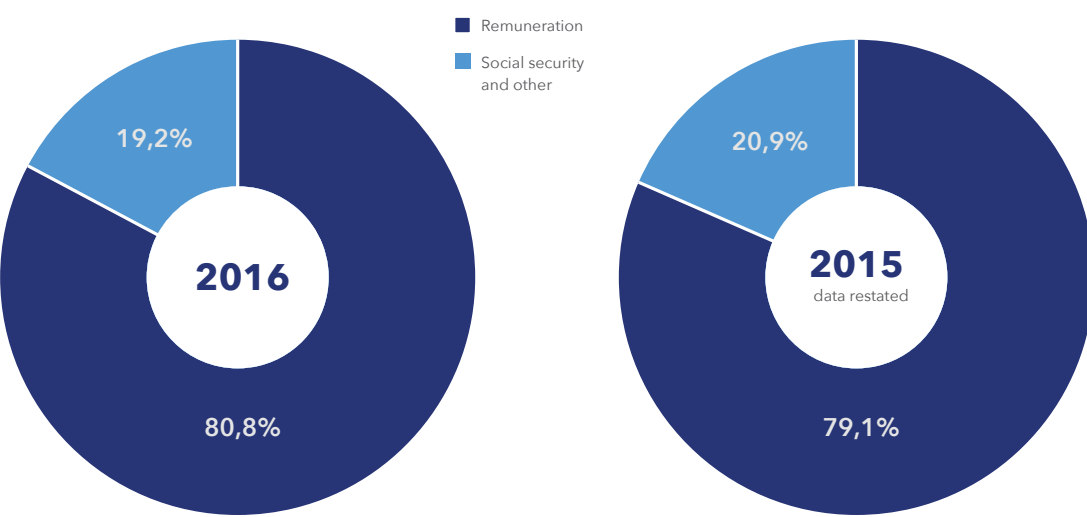
The analysis of the costs of PANSa’s activity shows that the operating expenses represented the biggest share of total costs and amounted to PLN **730 295 thousand** for 12 months of 2016.

Operating expenses by kind

The commitment of PANSa in the implementation of the key tasks in 2016 resulted in the need to ensure the proper management of human resources and therefore require the necessary financial commitment. Employee benefits costs in 2016 were determined on the basis of the mechanisms that regulate them in the Rules for Workers Compensation Polish Air Navigation Services Agency of 17.02.2010, with all later amendments.

Employee benefits costs

The costs of activities divided by services

In accordance with Commission Implementing Regulation (EU) No 391/2013 of 3rd May 2013 that established a common charging system for the use of air navigation services, the costs of providing air navigation services include: personnel costs, other operating costs (table: non-staff net operating costs), depreciation, capital costs (off-balance sheet items) and exceptional costs.

Staff-related costs are include personnel costs (excluding training costs). Non-staff net operating costs include the following categories of costs: material and energy consumption, external services, taxes and charges, other costs and staff training costs.

SPECIFICATION COMPLIANT WITH THE "REGULATION"	CONSTITUENT ITEMS	EN-ROUTE	TNC
Staff	Total, including	399 935	78 897
	Operating expenses	399 603	78 855
	Other operating costs	332	42
Non-staff net operating costs	Total, including	70 056	14 636
	Operating costs	70 036	14 716
	Other operating costs and financial costs	6 921	1 559
	Adjustment due to revenues from other services	-1 049	-207
	Other operating revenues and financial revenues	-5 851	-1 432
Depreciaton	Operating expenses	56 832	10 110
Cost of capital		48 339	8 589
Exceptonal items		0	0
Total net costs		575 162	112 232

Statement of financial position

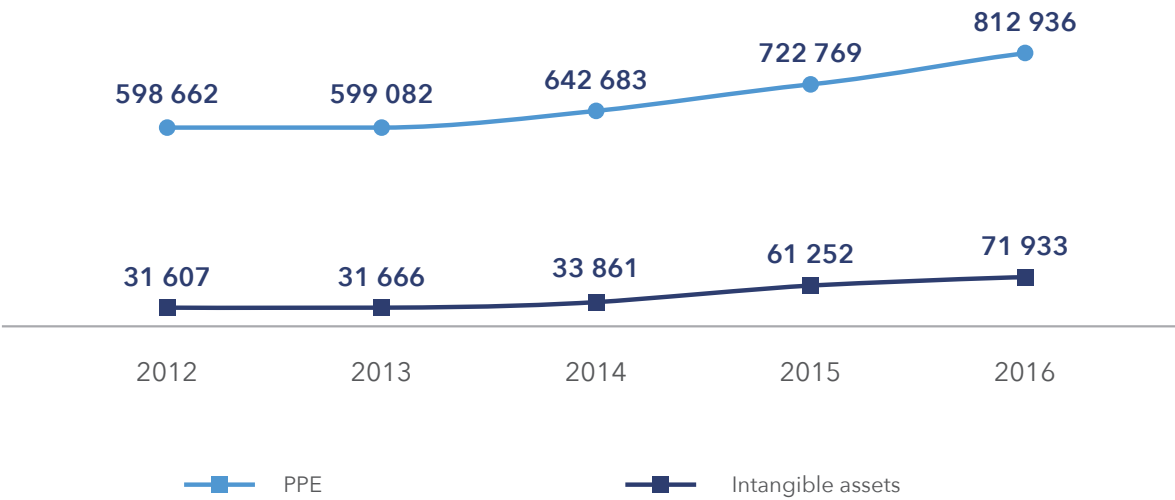
As at 31/12/2016, PANSA's balance sheet total amounted to PLN **1 433 177 thousand**.

STATEMENT OF FINANCIAL POSITION AS AT	31/12/2016	31/12/2015
Non-current assets	952 231	854 321
Intangible assets	71 933	61 252
Property, plant and equipment	812 936	722 769
Long term receivables	62	1 025
Deferred tax assets	66 037	68 043
Other long-term prepayments	1 264	1 233
Current assets	480 946	469 856
Inventories	258	360
Non-current assets held for sale	4 656	0
Trade and other receivables	136 095	132 495
Income tax receivables	5 116	3 998
Short-term prepayments	1 856	2 403
Cash and cash equivalents	332 966	330 601
Total Assets	1 433 177	1 324 178
Equity, including:	742 705	701 200
Statutory fund	475 022	475 022
Reserve fund	226 178	207 722
Retained earnings	0	0
Net profit	41 505	18 456
Long-term liabilities	498 719	455 904
Long-term provisions	236 188	241 663
Long-term accruals	261 075	212 774
Other long-term liabilities	1 455	1 467
Short-term liabilities	191 753	167 074
Short-term provisions	11 812	9 643
Trade and other liabilities	82 116	67 052
Accruals	97 824	90 379
Total Equity and Liabilities	1 433 177	1 324 178

Non-current assets

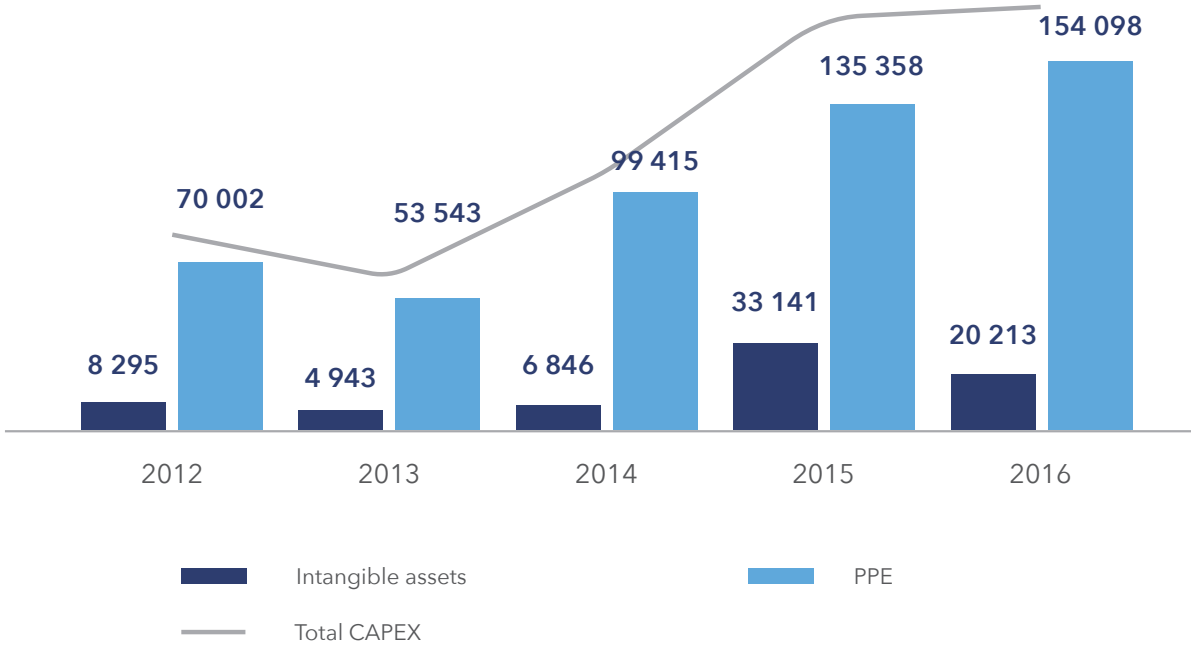
The non-current assets as at 31.12.2016 were 66,4% of the balance sheet total, while the remaining 33.6% were current assets. As in previous years, PPE are the most significant category of non-current assets. As at 31.12.2016, PPE of PLN 812 936 thousand, consisted mainly of technical equipment and machinery, buildings and structures, land (including perpetual usufruct of the land) and construction in progress. The increasing value of PPE and intangible assets is the result of the intensified pro-investment strategy pursued in 2016.

PPE and Intangible assets

PROPERTY, PLANT AND EQUIPMENT	CARRYING AMOUNT AS AT 31/12/2016	CARRYING AMOUNT AS AT 31/12/2015
Land & Perpetual usufruct of land	162 418	122 109
Buildings and constructions	188 745	176 818
Machinery and equipment	326 694	299 494
Construction in progress	96 365	80 516
Vehicles & Other	43 371	43 832
Total	817 592	722 769
<i>including non-current assets held for sale</i>	4 656	0

CAPEX

Due to a long timescale of the investment projects, a significant increase in construction in progress has been recorded.

Construction works of TWR in Cracow

Current assets

Cash and cash equivalents were a significant item among current assets in 2016. Cash and cash equivalents as at 31.12.2016 amounted to PLN **332 966 thousand** of which PLN 40 050 thousand was cash hold on bank accounts and cash in hand, while PLN 292 916 thousand were bank deposits of maturities of 3 months or less.

Agency creates bad debts allowance for uncollectible overdue receivables according to principle that uncollectible receivables shall be covered in 100% with an impairment allowance. Receivables due over 91 days and less than 180 days are covered in 50% and receivables due over 181 days are covered in 100% with an impairment allowance.

TRADE AND OTHER RECEIVABLES	31/12/2016	31/12/2015
Trade receivables (gross)	150 948	138 096
Receivables impairment allowances	-30 420	-31 381
Trade receivables (net), including:	120 528	106 715
<i>due within 12 months</i>	<i>120 528</i>	<i>106 715</i>
Other taxation, grants, duty, social security and other benefits receivables	11 384	22 289
Other receivables	3 666	2 288
Receivables from Social Security Benefit Fund	517	1 203
Other receivables	15 567	25 780
Trade and other receivables c/fwd balance	136 095	132 495

Equity and liabilities

The analysis of the sources of financing of the assets shows that the Agency’s own funds in the amount of PLN **742 705 thousand** represents 51.8% of total liabilities, while the remaining 48.2% are long-term liabilities and short-term liabilities in the total amount of PLN **690 472 thousand**.

STATEMENT OF CHANGES IN EQUITY	STATUTORY FUND	RESERVE FUND	RETAINED EARNINGS	TOTAL
As at 31 December 2015	475 022	207 722	18 456	701 200
Distribution of prior year profit		18 456	-18 456	0
Profit for the year			41 505	41 505
Other comprehensive income				0
As at 31 December 2016	475 022	226 178	41 505	742 705

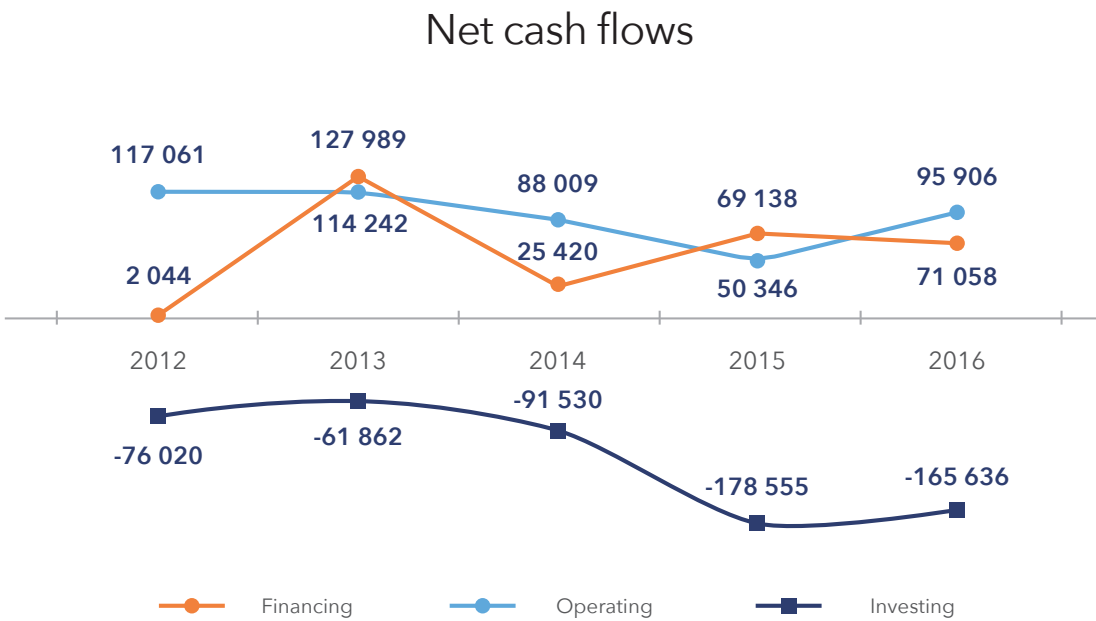
Statement of cash flows

Net cash flow from PANSA's operating activities for 2016 amounted to PLN **95 906 thousand**. Cash flow from operating activities are cash flows from the primary statutory activity of PANSA and are directly related to the rendered services. Those flows include cash inflows from sales, expenses incurred for the purchase of materials and raw materials, salaries, rents, etc. The positive cash flow in the operating area indicates the ability of the Agency to generate cash from its core operating activities.

Cash flow from operating activities generate cash necessary to carry out the investment. In connection with the ongoing investment processes in 2016, intangible assets and tangible fixed assets amounted to PLN **165 636 thousand**. The negative cash flows shown in this area at such a high level are the result of the significant investment activities undertaken by PANSA in 2016, that were aimed at increasing the value of non-current assets.

Net cash flows from financing activities in the analyzed period were positive and amounted to PLN **71 058 thousand**,

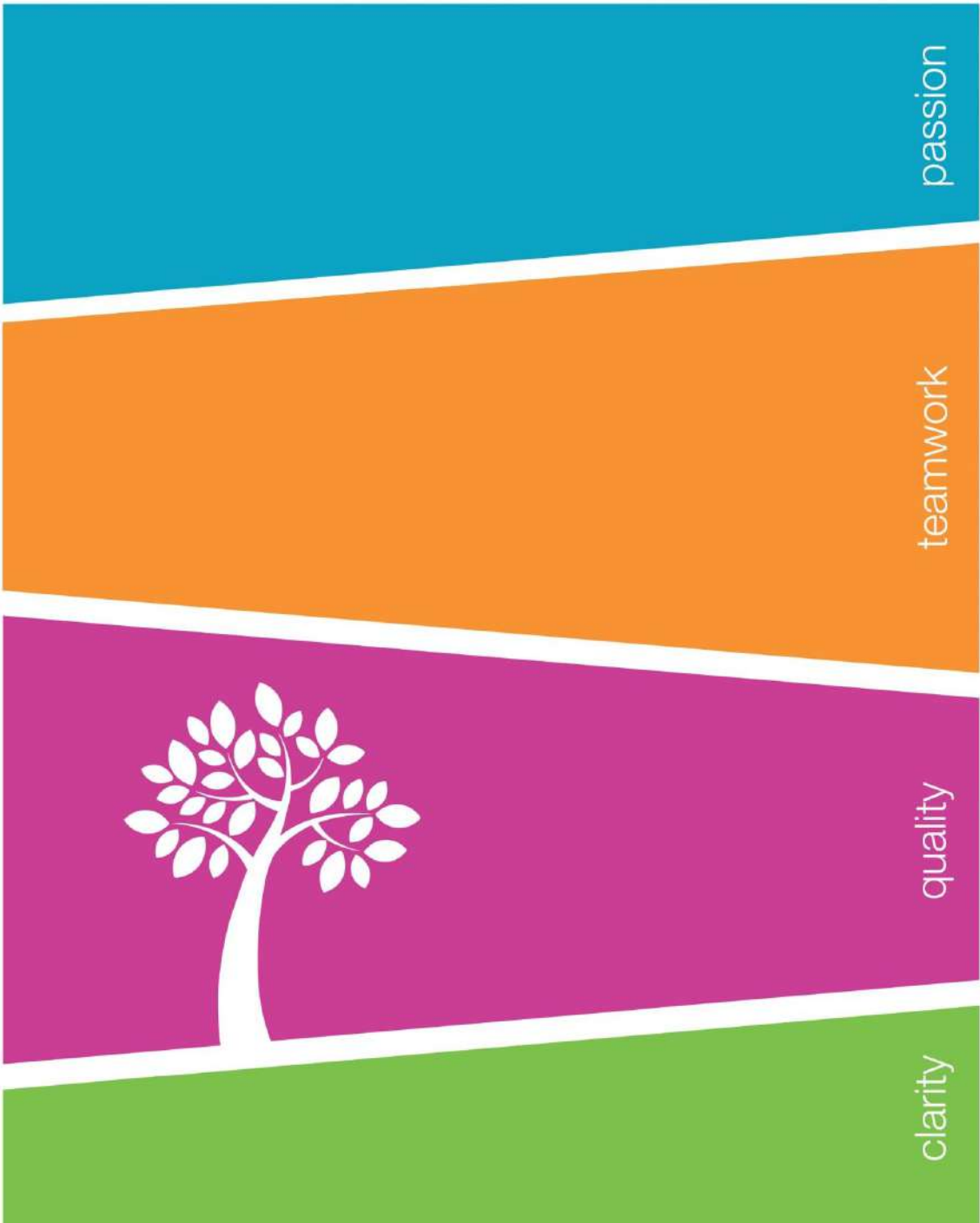
which is mainly due to the effects of the POIiŚ (Operational Programme Infrastructure and Environment) donations 2007-2013 (PLN 62 464 thousand).

STATEMENT OF CASH FLOWS	FOR THE YEAR ENDED 31/12/2016	FOR THE YEAR ENDED 31/12/2015
Cash flow from operating activities		
Profit before tax	53 565	26 696
Total adjustments	42 341	23 651
Depreciation and amortisation	67 637	60 514
Foreign exchange profit / (loss)	-1 037	1 807
Interest, net	-4 249	-5 339
Loss on investing activities	-1 023	323
Change in provisions	-3 306	4 381
Change in inventories	101	45
Change in receivables	-2 637	-13 378
Change in liabilities	8 571	11 533
Change in accruals	10 017	-15 489
Income tax (paid)	-10 053	-6 201
Other adjustments	-21 680	-14 546
Net cash flows from operating activities	95 906	50 346
Disposal of tangible and intangible assets	1 796	186
Acquisition of property, plant and equipment and intangible assets	-167 432	-178 740
Net cash flows from investing activities	-165 636	-178 555
Cash flows from financing activities		
Interest received	4 456	5 433
Interest paid	-207	-94
Other financial proceeds (donations)	66 810	63 799
Net cash flows from financing activities	71 058	69 138
Net increase/decrease in cash and cash equivalents	1 328	-59 070
Effect of exchange rates changes	1 037	-1 807
Balance sheet change in cash and cash equivalents	2 365	-60 877
Cash and cash equivalents, at the beginning of the period	330 601	391 478
Cash and cash equivalents, at the end of the period, including: restricted cash	332 966 5 102	330 601 4 776

Auditor’s report

Independent Auditor’s report

on the financial statements of
Polish Air Navigation Services Agency
with the registered office in Warsaw
for the period from 01.01.2016 to 31.12.2016

This document is a free translation of the report issued in Polish. Terminology current in Anglo-Saxon countries has been used where practicable for the purposes of this translation to enhance understanding. The binding Polish original should be referred to in matters of interpretation.

INDEPENDENT AUDITORS' REPORT

For the Minister of Infrastructure and Construction

Report on financial statements

We have audited the accompanying financial statements of Polish Air Navigation Services Agency, with its registered office in Warsaw, Wieżowa 8, which comprise the statement of comprehensive income, the statement of financial position as at 31 December 2016, the statement of cash flows and the statement of changes in equity, the related notes comprising of significant accounting policies and other explanatory information for the financial year ended 31 December 2016 r.

Responsibility of the President of the Agency

The President of the Agency is responsible for the preparation of financial statements that give true and fair view in accordance with the International Financial Reporting Standards ("IFRS") as adopted by the European Union and other applicable laws and regulations, as well as keeping the accounting records in accordance with the Act dated 29 September 1994 on accounting (Journal of Laws from 2016, item 1047 with amendments), hereinafter referred to as the Accounting Act. The President of the Agency is also responsible for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

Under the Accounting Act the President of the Agency and members of the Supervisory Board are required to ensure that the financial statements are prepared in accordance with International Financial Reporting Standards as adopted by European Union and the Accounting Act.

Auditor's Responsibility

Our responsibility is to express an opinion on these financial statements based on our audit.

We conducted our audit in accordance with National Standards on Auditing, being International Standards on Auditing as adopted in Poland (resolution No 2783/52/2015 dated 10 February 2015 of the National Board of Certified Auditors with amendments), hereinafter referred to as National Standards on Auditing, and section 7 of the Accounting Act. Those standards and regulations require that we comply with ethical requirements and plan and perform the audit to obtain

PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. Is entered in the register of entities authorised to audit financial statements under number 477. District Court for the Capital City Warsaw in Warsaw, XIII Commercial Department of the National Court Register – KRS No. 0000579479

reasonable assurance about whether the financial statements are free from material misstatement.

An audit involves performing procedures to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the financial statements. The procedures selected depend on the auditor's judgment, including the assessment of the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error. In making those risk assessments, the auditor considers internal control relevant to the entity's preparation of financial statements that give a true and fair view in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control. An audit also includes evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates made by President of the Agency, as well as evaluating the overall presentation of the financial statements.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion.

Under the Accounting Act we are also required to state in our report, whether financial statements comply, as to the form and content, with applicable laws and regulations as well as the Agency's articles of associations and have been prepared based on the properly kept accounting records. We report on these matters based on the work undertaken in the course of the audit.

Opinion

In our opinion, the financial statements of Polish Air Navigation Services Agency:

- give true and fair view of the financial position of Polish Air Navigation Services Agency as of 31 December 2016, its financial performance and cash flows for the year then ended in accordance with International Financial Reporting Standards as adopted by the European Union and applied accounting policies,
- have been prepared, in all material respects, in accordance with International Financial Reporting Standards as adopted by the European Union and comply with the provisions of the Agency's articles of association that apply to the financial statements,
- have been prepared based on the properly, in all material respects, kept accounting records in accordance with the Accounting Act.

PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. Is entered in the register of entities authorised to audit financial statements under number 477. District Court for the Capital City Warsaw in Warsaw, XIII Commercial Department of the National Court Register – KRS No. 0000579479

TRANSLATION

Accountants &
business advisers

Report on Other Legal and Regulatory Requirements

Report on activities

Report on activities comprise of financial and non-financial information. President of the Agency is responsible for preparation of the report on the activities. Our opinion on financial statements does not cover the report on activities and, except to the extent otherwise explicitly stated in our report, we do not express any form of assurance conclusion thereon.

Opinion on report on activities

President of the Agency is responsible for preparation of the report on the activities. President of the Agency required to ensure that the report on activities comply with the Article 49 of the Accounting Act

As required by the Accounting Act and National Auditing Standards, we have read the report on the activities, and in doing so, we considered whether the report disclosed, in all material respects, information required by the Article 49 of the Accounting Act and whether the information is consistent with the audited financial statements.

Opinion

In our opinion, based on the work undertaken in the course of the audit, the accompanying report on the activities discloses, in all material respects, information required by the Article 49 of the Accounting Act and this information is consistent with information in the audited financial statements.

Other statements on the report of activities required by the Accounting Act

In the light of the knowledge and understanding of the Agency and its environment obtained during the course of the audit we have not identified material misstatements in the report on the activities.

Signed on the Polish original

Beata Biolik-Przybyłowska
Statutory Auditor No. 11858

Key Statutory Auditor
On behalf of PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k.
audit firm number 477

6/1B Orzycka,
02-695 Warsaw

4 May 2017, Warsaw

PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. Is entered in the register of entities authorised to audit financial statements under number 477. District Court for the Capital City Warsaw in Warsaw, XIII Commercial Department of the National Court Register – KRS No. 0000579479

TRANSLATION

Accountants &
business advisers

Long-form audit report

on the financial statements of
Polish Air Navigation Services Agency
with the registered office in Warsaw
for the period from 01.01.2016 to 31.12.2016

Contents

1.	General	2
1.1.	General information about the entity	2
1.1.1.	Business name	2
1.1.2.	Registered office	2
1.1.3.	Registration details	2
1.1.4.	The subject of the unit	2
1.1.5.	Share capital structure and related parties	2
1.1.6.	Management of the Agency	2
1.2.	Information related to the audit of financial statements	3
1.2.1.	Legal requirements related to the audit	3
1.2.2.	Information related to provision of requested information, explanations and representations	3
1.3.	Prior period financial statements	3
2.	Detailed report	5
2.1.	Financial position and performance	5
2.1.1.	Financial position	5
2.1.1.	Financial performance	6
2.1.2.	Selected financial ratios	7
2.2.	Proper operation of the accounting system	8

Polish Air Navigation Services Agency
Long-form audit report
on the financial statements
for the financial year ended 31 December 2015

1.	General
1.1.	General information about the entity
1.1.1.	Business name
1.1.2.	Registered office
1.1.3.	Registration details

Polish Air Navigation Services Agency established under the Act of 8 December 2006 Polish Air Navigation Services Agency (Journal of Laws of 2015, item 1641). Polish Air Navigation Services Agency is not registered in the National Court Register.

REGON:	140886771
NIP:	5222838321

1.1.4. The subject of the unit

The main subject of the Agency's research is to provide secure, continuous, smooth and efficient air navigation in the Polish airspace by performing the functions of air navigation service provider, air space management and air traffic flow management.

1.1.5. Share capital structure and related parties

The Polish Air Navigation Services Agency is a state legal entity and subordinate to the minister responsible for transport.

As at 31 December and until the date of the opinion, the Founding Fund of the Agency was:

Founding Fund 475 021 841,32 zloty.

1.1.6. Management of the Agency

As of January 1, 2016, Magdalena Jaworska was the President of the Polish Air Navigation Services Agency and also the Vice President of the Polish Air Navigation Services. On 22 December 2016, Mr. Janusz Niedziela was appointed to the position of President of the Polish Air Navigation Services Agency

At the request of the President, Robert Bogacki was appointed as Deputy President of the Polish Air Navigation Services Agency on April 25, 2016 for a period of no more than six months and was appointed on 25 October 2016 for a period of no more than six months.

As of December 31, 2016, Janusz Niedziela was the President of the Polish Air Navigation Services Agency and Robert Bogacki was acting as the Deputy President.

PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. is entered in the register of entities authorised to audit financial statements under number 477. District Court for the Capital City Warsaw in Warsaw, XIII Commercial Department of the National Court Register – KRS No. 0000579479

PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. is entered in the register of entities authorised to audit financial statements under number 477. District Court for the Capital City Warsaw in Warsaw, XIII Commercial Department of the National Court Register – KRS No. 0000579479

Polish Air Navigation Services Agency
Long-form audit report
on the financial statements
for the financial year ended 31 December 2015

At the request of the President of the Polish Air Navigation Service, Mr Paweł Młynarczyk was appointed as Deputy President of the Polish Air Navigation Service on 12 April 2017.

On the day of issuing the opinion, the Management Board was composed of: Mr. Janusz Niedziela acting as the President of the Agency and Mr. Paweł Młynarczyk acting as the Deputy Chairman.

1.2. Information related to the audit of financial statements
1.2.1. Legal requirements related to the audit

The financial statements have been audited in accordance with the audit engagement letter dated October 21, 2016, based on the resolution of Decision of the Civil Aviation Authority dated 22 November 2016 on the appointment of the auditor.

Key statutory auditor and PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. fulfill independence requirements as described in Art. 56 points 3 and 4 of the Act on certified auditors and their government, audit firms and public oversight dated 7 May 2009 (Consolidated text, Journal of Laws of 2016, item 1000, as amended).

1.2.2. Information related to provision of requested information, explanations and representations

Scope of our audit has not been limited. We have received all requested information and explanations necessary to obtain appropriate and sufficient audit evidence.

President of the Agency submitted a representation letter, dated the same date as this report, as to the true and fair presentation of the financial statements presented for audit, which confirmed that there were no undisclosed matters which could significantly influence the information presented in the financial statements.

All required statements, explanations and information and all our requests for additional documents and information necessary for expressing our opinion and preparing the report have been fulfilled.

The scope of the work planned and performed has not been limited in any way.

Our audit work is documented in the audit working papers and retained in the offices of PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k.

1.3. Prior period financial statements

The financial statements as at and for the year ended 31 December 2015 were audited by KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. and received an unqualified opinion.

The financial statements prepared as at 31 December 2015 and the Annual Report on the activities of PANSa for 2015 were approved on 29 December 2016 by the Minister of Infrastructure and Construction. The net profit for 2015 in the amount of PLN 18 456 371, 77 was allocated in full to the Agency's spare fund.

PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. is entered in the register of entities authorised to audit financial statements under number 477. District Court for the Capital City Warsaw in Warsaw, XIII Commercial Department of the National Court Register – KRS No. 0000579479

Polish Air Navigation Services Agency
Long-form audit report
on the financial statements
for the financial year ended 31 December 2015

The PANSa Annual Activity Report for 2015 was approved with the reservation:

"It is acknowledged by the President of PANSa in May 2015, without the compliance required by Art. 10 sec. 2 of the abovementioned Act of approval by the minister responsible for transport, document Regulations governing the granting of additional benefits to employees who until 31 December 2015 reach the general retirement age and decide to terminate the contract of employment by agreement of the parties, valid until 31 December 2015. Request of the President of the Agency of 12 October 2016 The ex post approval of the Rules has not been positively considered by the Authority.

The financial statement was submitted to the Court and Economic Gazette on 19 January 2017.

PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. is entered in the register of entities authorised to audit financial statements under number 477. District Court for the Capital City Warsaw in Warsaw, XIII Commercial Department of the National Court Register – KRS No. 0000579479

Polish Air Navigation Services Agency
Long-form audit report
on the financial statements
for the financial year ended 31 December 2015

TRANSLATION
PKF
Accountants &
business advisers

2. Detailed report

2.1. Financial position and performance

2.1.1. Financial position

	2016-12-31 zł '000	% balance sheet total	2015-12-31 zł '000	% balance sheet total	change %
ASSETS					
FIXED ASSETS					
Intangible fixed assets	71 932,78	5,0%	61 251,77	4,6%	17,4%
Tangible fixed assets	812 935,55	56,7%	722 768,83	54,6%	12,5%
Long-term account receivable	61,99	0,0%	1 024,58	0,1%	-93,9%
Deferred tax assets	66 036,72	4,6%	68 043,44	5,1%	-2,9%
Other accurals	1 263,74	0,1%	1 232,88	0,1%	2,5%
	952 230,78	66,4%	854 321,50	64,5%	11,5%
CURRENT ASSETS					
Inventory	258,40	0,0%	359,68	0,0%	-28,2%
Assets available for sale	4 656,31	0,3%	0,00	0,0%	100,0%
Trade receivables and other	136 094,71	9,5%	132 494,67	10,0%	2,7%
Corporate income tax receivables	5 115,56	0,4%	3 997,96	0,3%	28,0%
Short-term acucurals	1 855,51	0,1%	2 403,40	0,2%	-22,8%
Cash and cash equivalents	332 965,72	23,2%	330 600,72	25,0%	0,7%
	480 946,21	33,6%	469 856,44	35,5%	2,4%
TOTAL ASSETS	1 433 176,99	100,0%	1 324 177,93	100,0%	8,2%
	2016-12-31 zł '000	% balance sheet total	2015-12-31 zł '000	% balance sheet total	change %
LIABILITIES					
EQUITY					
Founding Fund	475 021,84	33,1%	475 021,84	35,9%	0,0%
Spare fund	226 178,30	15,8%	207 721,92	15,7%	8,9%
Profit / (loss) for the financial year	41 505,11	2,9%	18 456,37	1,4%	124,9%
	742 705,25	51,8%	701 200,14	53,0%	5,9%
LONG-TERM LIABILITIES					
Long-term provisions	236 188,33	16,5%	241 663,17	18,3%	-2,3%
Accruals and provisions for future settlements with carriers	261 075,44	18,2%	212 773,89	16,1%	22,7%
Other long-term liabilities	1 455,40	0,1%	1 466,62	0,1%	-0,8%
	498 719,17	34,8%	455 903,68	34,4%	9,4%
SHORT-TERM LIABILITIES					
Short-term provisions	11 811,99	0,8%	9 643,47	0,7%	22,5%
Trade liabilities and other	82 116,45	5,7%	67 051,94	5,1%	22,5%
Accruals and provisions for future settlements with carriers	97 824,12	6,8%	90 378,70	6,8%	8,2%
	191 752,57	13,4%	167 074,12	12,6%	14,8%
TOTAL LIABILITIES	1 433 176,99	100,0%	1 324 177,93	100,0%	8,2%

PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. is entered in the register of entities authorised to audit financial statements under number 477. District Court for the Capital City Warsaw in Warsaw, XIII Commercial Department of the National Court Register – KRS No. 0000579479

TRANSLATION
PKF
Accountants &
business advisers

Polish Air Navigation Services Agency
Long-form audit report
on the financial statements
for the financial year ended 31 December 2015

2.1.1. Financial performance

	2016 zł '000	% Sales revenue	2015 zł '000	% Sales revenue	change %
Sales revenue					
Sales revenue	758 271,54	100,0%	711 489,96	100,0%	6,6%
	758 271,54	100,0%	711 489,96	100,0%	6,6%
Cost of products, goods and materials sold					
Operating expenses	730 295,47	96,3%	694 139,84	97,6%	5,2%
	730 295,47	96,3%	694 139,84	97,6%	5,2%
Profit on sales	27 976,07	3,7%	17 350,12	2,4%	61,2%
Other operating revenues including: grants from the EU and from the Ministry of Infrastructure and Construction	26 254,58	3,5%	26 019,44	3,7%	0,9%
Other operating expenses	20 562,57	2,7%	14 545,82	1,9%	41,4%
Operating profit/(loss)	8 816,17	1,2%	19 775,37	2,8%	-55,4%
Financial revenues	45 414,48	6,0%	23 594,19	3,3%	92,5%
Financial expenses	8 357,83	1,1%	5 443,90	0,8%	53,5%
	207,50	0,0%	2 342,48	0,3%	-91,1%
Gross profit (loss)	53 564,82	7,1%	26 695,62	3,8%	100,7%
Income tax	12 059,71	1,6%	8 239,25	1,2%	46,4%
Net profit (loss)	41 505,11	5,5%	18 456,37	2,6%	124,9%
Total income	41 505,11	5,5%	18 456,37	2,6%	124,9%

PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. is entered in the register of entities authorised to audit financial statements under number 477. District Court for the Capital City Warsaw in Warsaw, XIII Commercial Department of the National Court Register – KRS No. 0000579479

Polish Air Navigation Services Agency
Long-form audit report
on the financial statements
for the financial year ended 31 December 2015

2.1.2. Selected financial ratios

Wyszczególnienie	unit	2016	2015
1. Return on sales	%	3,7	2,4
(result on sale / net revenues) x 100%			
2. Return on equity	%	5,8	5,3
(net result / avarege equity) x 100%			
3. Debtors' days	days	65	65
average trade receivables (net) x 365 days / net revenues			
4. Debt ratio	%	48,2	47,0
(liabilities and provisions for liabilities / total equity and liabilities) x 100%			
5. Current ratio		3,7	2,8
current assets / current liabilities			

Polish Air Navigation Services Agency
Long-form audit report
on the financial statements
for the financial year ended 31 December 2015

2.2. Proper operation of the accounting system

The Agency maintains current documentation describing the applied accounting principles adopted by the President of the Agency to the extent required by Art. 10 of the Accounting Act.

During the audit of the financial statements, we tested, on a sample basis, the operation of the accounting system.

On the basis of the work performed, we have not identified material irregularities in the accounting system which have not been corrected and that could have a material impact on the financial statements or our opinion.

Our audit was not conducted for the purpose of expressing a comprehensive opinion on the operation of the accounting system.

The Agency performed verification of assets and liabilities in accordance with the requirements and time frame specified in Art. 26 of the Accounting Act.

Signed on the Polish original

Beata Biolik-Przybyłowska
Certified Auditor No. 11858

Key Certified Auditor
On behalf of PKF Consult Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k.
registration number 477

6/1B Orzycka,
02-695 Warsaw

4 May 2017, Warsaw

POLISH AIR NAVIGATION
SERVICES AGENCY

Wieżowa 8
02-147 Warszawa
POLAND

info@pansa.pl
www.pansa.pl